

ทนายอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ

โดย

นางสาวกัญฉนิชิตรา หริรัักษ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทนายอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ

โดย

นางสาวกัญฉนิษฐา หริรักษ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

LAWYER PRO BONO (FOR THE PUBLIC GOOD)
WITH CAREER ADVANCEMENT

BY

MISS KANNITITAR HARIRUK

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE
(PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC AFFAIRS)
EXECUTIVE PROGRAM IN PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC AFFAIRS
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2017
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นางสาวกัญญฉัตร หริรักษ์

เรื่อง

ทนายอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)

เมื่อ วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทวีดา กมลเวชช)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุณิสา ช่อแก้ว)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทวีดา กมลเวชช)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	ทนายอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ
ชื่อผู้เขียน	นางสาวกัญฉนิษฐา ทิริรักษ์
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต(บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา ช่อแก้ว
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาข้อขัดข้องที่ประชาชนจะสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายอาสา 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการทนายอาสาในการช่วยเหลือประชาชน โดยการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผลที่ได้จากการศึกษามีดังนี้

1) ข้อขัดข้องที่ประชาชนจะสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายของทนายอาสา นั้น มีปัญหาในเรื่องของการรับทำคดีของทนายอาสาเนื่องจากมีกฎระเบียบที่ทนายอาสาต้องปฏิบัติตามคือ ระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของทนายอาสาประจำส่วนราชการที่ทนายอาสาต้องปฏิบัติตามจะฝ่าฝืนไม่ได้ และ ค่าเบี้ยเลี้ยงที่ทนายอาสาได้รับจากสภาทนายความที่ไม่เพียงพอต่อการช่วยเหลือประชาชน และมีปัญหาในเรื่องของค่าเบี้ยเลี้ยงที่ทนายอาสาได้รับ รวมถึงสวัสดิการต่างๆ ที่ไม่มีความน่าสนใจที่จะทำให้ทนายความมาเป็นทนายอาสา โดยรัฐนั้นควรให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณที่สภาทนายความต้องใช้ในการช่วยเหลือประชาชน และการจัดสรรสวัสดิการที่ดีให้กับทนายอาสา โดยใช้หลักเกณฑ์ในเรื่องของ ความยากง่ายของคดี ความถี่ในการพบกันของทนายอาสาและลูกความ ระยะเวลาในการดำเนินคดี เป็นต้น

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการทนายอาสาในการช่วยเหลือประชาชนคือเรื่องการปรับปรุงระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของทนายอาสาประจำส่วนราชการ ให้ทนายความอาสานั้นสามารถรับทำคดีได้ด้วยตนเอง โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับทำคดีของทนายอาสาเพื่อให้ได้มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ รวมถึงให้ทนายทุกท่านได้ทำอาสาโดยใช้ชั่วโมงอาสาเป็นการต่อใบอนุญาต

ทนายความ และการทำให้ทนายอาสาเป็นอาชีพโดยเฉพาะ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ การเพิ่ม
ค่าตอบแทนในการปรึกษาทางคดีให้แก่ทนายอาสา และในส่วนของกรฝึกอบรมของทนายอาสา
ควรที่จะมีการฝึกอบรมให้บ่อยขึ้น เพื่อเพิ่มความรู้ใหม่ๆที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของทนายอาสา

คำสำคัญ: ทนายอาสา, ทนายความ, ความก้าวหน้าในอาชีพ

Independent Study Title	LAWYER PRO BONO (FOR THE PUBLIC GOOD) WITH CAREER ADVANCEMENT
Author	Miss Kannititar Hariruk
Degree	Master of Political Science (Public Administration and Public Affairs)
Major Field/Faculty/University	Executive Program in Public Administration and Public Affairs Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Assistant Professor Sunisa Chorkarw, Ph.D.
Academic Years	2017

ABSTRACT

This research study purposes 2 reasons is 1) to study the problem which people will have access to legal assistance of Lawyer pro bono. 2) To prepare recommendations for Policy and practical advice on how to manage a Lawyer pro bono to help people. This study is a qualitative research. The research of information from documents and in-depth interviews in order to collect the data. And the results of the study are as follows.

1) Approaches and methodologies that enable people to access legal help them. In a matter of getting the case of Lawyer pro bono. Because there are rules that lawyers must follow is the volunteer regulation Commissioner undertook legal asapracham government lawyers who volunteer lawyers must comply with to violate and allowance received from volunteer lawyers. The lawyer is not sufficient to help the citizens. There are problems of allowance that Lawyer pro bono the benefits, of no interest to make. You are a Lawyer pro bono. The state should provide support in terms of the budget to help lawyers in public, and organizing structure. Welfare service with a great lawyer volunteers. There are problems of allowance that Lawyer pro bono the benefits, of no interest to make. You are

a Lawyer pro bono. The state should provide support in terms of the budget to help lawyers in public, and organizing structure. Welfare services with a great Lawyer pro bono. Using the criteria in terms of the difficulty of the case. The frequency of met the lawyer and his client and the length of the proceedings and, etc.

2) Policy and practical advice on how to manage a Lawyer pro bono to help people. Remember the government Lawyer pro bono to take the case himself. The determination of criteria in the defending Lawyer pro bono to get the same standards nationwide. Suggestions of interaction. And the lawyer everyone can do volunteer hours per license using volunteer is a lawyer. And the lawyer volunteers as a career in particular. Practice to increase the compensation in counseling case to Lawyer pro bono. And in the part of the training of Lawyer pro bono should have trained more often. To add new knowledge necessary for the performance of the Lawyer pro bono.

Keywords: Lawyer pro bono, Lawyer, career advancement

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระ เรื่อง “นายอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ” ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา ช่อแก้ว กรรมการและที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความรู้และคำปรึกษา ที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าอิสระ และขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิวดา กมลเวชช ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ที่กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำในการเขียนงานวิจัยฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณนางสาวณัฐนิชชา สถิตสิริพร รก.หัวหน้างานสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ที่กรุณาเป็นผู้ติดต่อประสานงานในการขอเก็บข้อมูล ว่าที่ร้อยตรี ดร.ถวัลย์ รุยาพร นายกสภานายความ ที่กรุณาสัมภาษณ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยรวมถึง นายเสาวภักดิ์ สกุลโรมวิลาส อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ที่กรุณาให้คำแนะนำและอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย และนายอาสาประจำส่วนราชการจังหวัดราชบุรี และจังหวัดนครปฐม ทุกท่านที่สละเวลาให้สัมภาษณ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยฉบับนี้

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ที่ให้ความรู้ และคำแนะนำในการทำงาน ขอขอบคุณพี่เจ้าหน้าที่โครงการ EPA พี่เพชร พี่ป๋ม พี่เกียง และเพื่อนๆ พี่ๆ สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ (EPA28) ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือในการเรียน การทำงาน ร่วมกันในการศึกษา และรวมถึงให้กำลังใจในการทำงานวิจัยรวมถึงงานอื่นๆ

ขอบพระคุณ พี่ๆที่สำนักงานนายความชำนาญและเพื่อนนาย-ธุรกิจทุกท่านที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการไปศึกษา แลช่วยหาข้อมูล ให้คำปรึกษาด้านการเรียน และขอบคุณนางสาวณัฐฐา วิเศษสาร ที่ช่วยเหลือในการเดินทางไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูล

และในท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณครอบครัว นายสมหมาย หิริรักษ์ (คุณพ่อ) นางชนภา หิริรักษ์ (คุณแม่) และนางสาวชนิษฐา หิริรักษ์ (น้องสาว) ที่สนับสนุนทุนการศึกษาและช่วยเหลือในการทำวิจัยและคอยให้กำลังใจอยู่เสมอ

สุดท้ายผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระเบียบวิธีในการรับทำคดีของนายอาสา รวมถึงจะเป็นแนวทางในการเพิ่มจำนวนนายอาสาได้ในอนาคต หากการศึกษาวิจัยนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอกราบขอภัยมา ณ ที่นี้

นางสาวกัญฉนิษฐา หิริรักษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา	4
1.4.2 ขอบเขตประชากร	4
1.5 วิธีการวิจัย	4
1.5.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ	4
1.5.1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร	4
1.5.1.2 การวิจัยจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	4
1.5.2 การออกแบบสอบถามความคิดเห็น	5
1.5.3 ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	5
1.5.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล	5
1.5.5 แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล	6
1.6 นิยามคำศัพท์	6

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 หลักวิชาซีพีนักกฎหมาย	8
2.2 แนวคิดข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ	11
2.3 หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกทนายอาสา	13
2.4 หลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย	14
2.5 หลักความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) ในประเด็นทางสังคม	16
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ	16
2.6.1 ความหมายของแรงจูงใจ	16
2.6.2 ความสำคัญของแรงจูงใจ	17
2.6.3 ลักษณะของแรงจูงใจ	17
2.6.4 แนวความคิดและทฤษฎีแรงจูงใจในการทำงาน	18
2.6.5 ทฤษฎีของมาสโลว์	18
2.6.6 ทฤษฎี ERG	19
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
2.8 กรอบแนวคิด	26
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไปขององค์กร	28
3.1 การก่อตั้งสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย	28
3.2 การก่อตั้งสภาพนายความ	29
3.3 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติทนายความ พ. ศ. 2528	30
3.4 การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย	32
3.5 โครงการทนายอาสาประจำส่วนราชการ	34
3.6 ระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายฯ	41
3.7 งบประมาณของสภาพนายความ	46

บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	52
4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล	52
4.2 ระเบียบกฎเกณฑ์ของนายความอาสา	54
4.2.1 ความเข้าใจของประชาชนในหน้าที่ของนายความอาสา	55
4.2.2 ความสำคัญของนายอาสา	57
4.2.3 กระบวนการและขั้นตอนในการเป็นนายอาสา	58
4.2.4 การปฏิบัติหน้าที่ของนายความอาสาในปัจจุบัน	60
4.3 แนวนโยบายทางวิชาชีพของนายอาสา	61
4.3.1 การเป็นนายอาสาส่งผลต่ออาชีพในอนาคต	61
4.3.2 นโยบายของนายความอาสาโดยการเก็บคดีเพื่อต่อใบอนุญาต นายความหรือ การเก็บคดีเพื่อใช้ในการสอบ อัยการ ผู้พิพากษา	63
4.4 แรงจูงใจเกี่ยวกับตัวเงิน	65
4.4.1 งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ และแนวทางในการเพิ่มจำนวน นายอาสา	65
4.4.2 สิ่งที่รัฐควรที่จะช่วยเหลือส่งเสริมนายอาสามากที่สุด	69
4.4.3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับนายอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ	70
4.5 สรุปผลการศึกษบทที่ 4	71
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	73
5.1 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	73
5.1.1 แนวทางและระเบียบวิธีที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงความช่วยเหลือ ทางกฎหมาย	74
5.1.2 แนวทางในการเพิ่มจำนวนนายอาสา	76
5.1.2.1 งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับสภานายความ	76
5.1.2.2 การสนับสนุนและให้ความสำคัญกับนายความอาสา	79
5.1.2.3 การปรับเปลี่ยนระเบียบวิธีในการรับว่าความของนายอาสา	81
5.2 ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย	83
5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	83

5.2.2 ข้อเสนอเงินนโยบายเกี่ยวกับวิชาชีพ	86
5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	86
5.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	87
รายการอ้างอิง	88
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	92
ภาคผนวก ข	94
ประวัติผู้เขียน	117

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 งบแสดงฐานะการเงินในเรื่องหนี้สินและหนี้สินของกองทุนช่วยเหลือประชาชน	46
3.2 งบรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย	47
3.3 เงินอุดหนุนจากทางรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ 2560	48
3.4 รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	49
3.5 รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการบริการ	50
4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	53
4.2 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	53
4.3 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา	53
4.4 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	54
4.5 เงินอุดหนุนจากทางรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ 2560	66
4.6 งบประมาณรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนช่วยเหลือประชาชนฯ	66
5.1 การเบิก-จ่ายค่าตอบแทนของสภานายความ	77
5.2 จำนวนค่าตอบแทนต่อระยะเวลา	84
5.3 จำนวนค่าตอบแทนจากความถี่ในการเข้าพบทนาย	84

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 สถิติจำนวนทนายอาสาในประเทศไทย ปี 2560	34
3.2 รายงานสรุปคดี ที่ทนายความอาสาจัดทำในส่วนของภูมิภาค	39
3.3 สรุปผลรายงานคดีที่ทนายอาสาในแต่ละภาครับทำคดี	40

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันการอยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องมีกฎเกณฑ์เป็นตัวกำหนดเพื่อจะทำให้ประชาชนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขเรียบร้อยและเป็นระเบียบ ซึ่งจะเพิกเฉยไม่ได้เพราะจะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายไม่มีความสุข โดยเกณฑ์ต่างๆที่กำหนดความประพฤติของประชาชนก็คือ “กฎหมาย” ถือเป็นกฎกติกาที่สำคัญที่ออกมาเพื่อจะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคม และเพื่อจะแก้ไขปัญหาของสังคมในแต่ละยุคสมัย ที่มีความแตกต่างกัน โดยปัญหาในการบังคับใช้นั้นจะอยู่ที่การนำกฎหมายไปใช้ เพราะถือว่าประชาชนทุกคนต้องรู้กฎหมาย ดังคำสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “ไม่รู้กฎหมายใช้แก้ตัวไม่ได้” (Ignorantia legis neminem excusat)¹ แต่ในความเป็นจริงการบังคับใช้กฎหมายนั้นมีความซับซ้อนมาก ประชาชนทั่วไปไม่มีทางรู้กฎหมาย และขั้นตอนการดำเนินการตามกฎหมายได้ จึงจะต้องมีผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเข้าใจในเรื่องของกฎหมายที่เรียกว่า “ทนายความ” มาทำหน้าที่ในการแก้ต่างทางคดีให้และเป็นตัวแทนของประชาชนในการใช้กฎหมาย เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมภายใต้กฎหมาย

สถาบันทางกฎหมายจึงมีความสำคัญอย่างมาก และความเป็นนักกฎหมายวิชาชีพนั้นจะประกอบไปด้วย ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ราชทัณฑ์ และทนายความ เพื่อที่จะบริหารงานยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทนายความและสภาทนายความจึงมีบทบาทที่สำคัญในการช่วยเหลือสังคมเป็นอย่างมาก ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์ในรัชการที่ 9 ทรงมีพระบรมราโชวาทในการเปิดประชุมนักกฎหมายในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก ครั้งที่ 7 โดยสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ระหว่างวันที่ 11-12 สิงหาคม 2524 ณ โรงแรมดุสิตธานี ความว่า “...กฎหมายของบ้านเมืองเท่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ส่วนใหญ่เจริญแต่ทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความยุติธรรมนั้น ยังนับว่าไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่ด้อยในการศึกษาและอยู่ตามป่าและเขาวย่อมไม่มีโอกาสที่จะทราบว่าการกฎหมายบ้านเมืองเป็นอย่างไร จะทำอย่างไรจึงถูกกฎหมาย และจะทำอย่างไรจึงจะได้รับความยุติธรรม ในปัญหาเหล่านี้ถือได้ว่า ทนายความซึ่งเป็นแกนสำคัญของกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่ที่

¹ เสรี สุวรรณภานนท์, *ปัญหาการอ้างว่าความที่ไม่แน่นอน*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2546), 9-10.

จะต้องพิทักษ์ และรักษาไว้ให้ความยุติธรรมดำรงอยู่ในสังคมโดยทั่วถึงกันหากสิ่งใดมิได้เป็นไปโดยถูกต้อง และชอบด้วยความยุติธรรมแล้ว ผู้ที่เป็นทนายความไม่ควรจะเพิกเฉยหากควรที่จะแสดงความคิดเห็น หรือโต้แย้งในการกระทำนั้น ให้เป็นไปโดยถูกต้องและชอบด้วยความยุติธรรม สังคมจึงจะอยู่ได้ด้วยความปลอดภัย...”²

จากพระบรมราโชวาท ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชการที่ 9 จะเห็นว่า ทนายความมีบทบาทสำคัญสำหรับประชาชนในสังคม เพราะในสังคมปัจจุบันนี้ไม่มีความเสมอภาค ประชาชนบางคนไม่ทราบถึงหลักกฎหมายที่แท้จริงทำให้เกิดการเอาเปรียบกันเกิดขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของทนายความที่จะต้องไม่เพิกเฉยเข้าให้ความช่วยเหลือ คຸ້ມครองประชาชน เพื่อที่จะผดุงความยุติธรรมไม่ให้ประชาชนโดนเอาเปรียบ เพราะทนายความนั้นเป็นผู้ที่รู้และเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย และทำให้สังคมเกิดความเท่าเทียมกัน ดังนั้นทนายความจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนความยุติธรรมให้อยู่ในสังคมต่อไป

ในสังคมปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนคดีแพ่งและคดีอาญาเพิ่มขึ้นและเกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมและในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากเกิดจากความยากจน และการมีรายได้น้อยทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนรวยและคนจน โดยจะเห็นว่าประชาชนหลายคนมองกระบวนการยุติธรรมว่า “คุณมีไว้ซึ่งคนจน” และกระบวนการยุติธรรมมีความล่าช้า อีกทั้งหากต้องการที่จะต่อสู้คดีจะต้องมีเงินเพื่อจ้างทนายความในการดำเนินคดีและรวมถึงค่าใช้จ่ายที่จะต้องใช้ในขณะที่ฟ้องต่อศาลเพราะในการดำเนินคดีแต่ละเรื่องจะต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน และหากต้องการทนายความฝีมือดี มีประสบการณ์สูงก็จะต้องเสียเงินเพื่อจ้างทนายความ แต่ก็ยังมีทนายความในอีกรูปแบบก็คือ ทนายอาสา และทนายขอแรง โดยทนายขอแรงนั้น ศาลจะเป็นผู้มอบคดีให้ทนายที่ลงทะเบียนชื่อ ทนายขอแรงไว้ที่ศาลตามลำดับการลงทะเบียน โดยส่วนใหญ่จะเป็นทนายความที่จบใหม่ หรือทนายความที่ต้องการเก็บคดีเพื่อนำไปสอบอัยการ หรือ ผู้พิพากษา จึงทำให้ทนายไม่ได้สนใจในคดีมากซักเท่าใด และโดยปกติทนายขอแรงจะไม่เรียกเก็บค่าทนายจากลูกความ แต่จะได้ค่าตอบแทนจากการทำคดีจากศาล เมื่อคดีสิ้นสุดลง ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆหากคู่ความต้องการจะมอบเงินให้ทนายขอแรงก็สามารถทำได้ ซึ่งจะต่างกับทนายอาสาที่ผู้วิจัยให้ความสนใจ เพราะทนายอาสาจะมาจากการคัดเลือกโดยสภาทนายความ ซึ่งทนายอาสานี้จะเป็นจิตอาสาที่ต้องการช่วยเหลือสังคมโดยไม่คิดค่าตอบแทน หรือ ค่าวิชาชีพทนายความจากลูกความ ทนายอาสานั้นเป็นไปตาม

² สมพงษ์ จูตันชวน, “บทบาทของทนายอาสาประจำสวนราชการต่อกระบวนการยุติธรรม” (วิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.)รุ่นที่ 6 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม,2546), 8.

พระราชบัญญัติหนายความ พ.ศ. 2528 มีหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน และการที่จะเป็นนายอาสาได้นั้นจะต้องผ่านการฝึกอบรม และขึ้นทะเบียนเป็นนายอาสา ก่อน ถึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยหน้าที่ของนายอาสาคือ ให้คำแนะนำ และคำปรึกษากับประชาชนที่เข้ามาขอคำปรึกษาและร่วมฟังการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเยาวชนหรือผู้ใหญ่ตามที่พนักงานสอบสวนร้องขอ โดยต้องแจ้งผ่านทางประธานสภาหนายความจังหวัด และเมื่อ นายอาสารับเรื่องของคุณความไว้แล้วก็จะนำเสนอต่อสภานายความเพื่อพิจารณาคุณสมบัติของผู้ร้องขอว่าจะให้รับทำคดีหรือไม่ แต่นายอาสาไม่สามารถรับคดีมาทำเองได้ หรือจะหาผลประโยชน์จากการเป็นนายอาสาไม่ได้ โดยค่าตอบแทนที่นายอาสาได้นั้นมาจากการนั่งเวรให้คำปรึกษาทางกฎหมายในแต่ละวันจากสภาหนายความเท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของนายอาสา และอาจจะไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่เท่าที่ควร อีกทั้งยังไม่มีสิ่งตอบแทนทางด้านต่างๆเท่าที่ควร

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนายอาสาในการช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมายและการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนายอาสา เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนหรือจูงใจให้นายอาสาเข้ามาเป็นนายอาสามากยิ่งขึ้น อีกทั้งเพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นให้กับประชาชนที่มาปรึกษาทางคดีมากขึ้น และยังสร้างความน่าเชื่อถือและความยุติธรรมให้กับนายอาสา อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาระเบียบวิธีในการเพิ่มจำนวนนายอาสาให้มากยิ่งขึ้น

1.2 คำถามวิจัย

1. ปัจจัยที่จะสามารถทำให้เพิ่มจำนวนนายอาสาได้มากขึ้น

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อขัดข้องที่ประชาชนจะสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายของหนายความอาสา
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการหนายอาสาในการช่วยเหลือประชาชน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทนายอาสากับคุณค่าทางสังคม มีขอบเขตดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะทนายอาสาในการบริการให้คำปรึกษาแก่ประชาชนที่เข้ามาขอคำปรึกษาทางด้านกฎหมาย รวมถึงค่าตอบแทนสำหรับบริการให้บริการทางคดีของทนายอาสา

1.4.2 ขอบเขตประชากร ศึกษาทนายอาสาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในศาลจังหวัดราชบุรี และศาลนครปฐม รวมถึง นายกสภทนายความ และอุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

1.5 วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ทนายอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เนื่องจากเป็นประเด็นที่ยังไม่ได้พบในงานวิจัยใดในลักษณะเดียวกันและเป็นประเด็นที่มีความละเอียด จึงมุ่งเน้นในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อรวบรวมรายละเอียดความสัมพันธ์ ของประเด็นที่สนใจ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ผลของการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยมีรายละเอียดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1.5.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1.5.1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

โดยรวบรวมข้อมูลในการคัดเลือกทนายอาสา มรรยาทในการเป็นทนายความ การให้บริการทางกฎหมายแก่ประชาชน เอกสารทางราชการ ตำรากฎหมาย ประมวลกฎหมาย บทความ และงานวิจัย รวมถึงการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีความน่าเชื่อถือ เพื่อนำมาประกอบการศึกษาประเด็นที่สนใจ และเพื่อกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ และเป็นข้อมูลในการประกอบการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยต่อไป

1.5.1.2 การวิจัยจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure Interview)

เพื่อศึกษาถึงกระบวนการดำเนินการให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่ประชาชน มุมมองของทนายอาสาในการให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่ประชาชน รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะที่ทนายอาสานั้นต้องการที่จะให้เกิดการพัฒนา

1.5.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาออกแบบสอบถามความคิดเห็น

เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติของนายอาสาที่มีต่อการให้บริการทางกฎหมายแก่ประชาชนที่เข้ามาขอความช่วยเหลือหรือปรึกษาทางกฎหมายหรือทางคดี และรวมถึงทัศนคติของนายกสภาทนายความ และอุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายเกี่ยวกับนายอาสา

1.5.3 ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เมื่อพิจารณาจากการปฏิบัติหน้าที่ของนายอาสาในแต่ละวันนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นนายอาสาที่ประจำอยู่ที่สภาทนายความประจำจังหวัด เนื่องจากเป็นกลุ่มที่สามารถให้ข้อมูลที่ชัดเจนโดยผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยมีหลักเกณฑ์ในการเก็บข้อมูลดังนี้

1.5.3.1 การเลือกผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้พิจารณากลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนายอาสาจากสภาทนายความประจำจังหวัด โดยมีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

- (1) นายกสภาทนายความ
- (2) อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย
- (3) นายอาสา ที่ทำหน้าที่ประจำศาลจังหวัด เนื่องจากในการเก็บข้อมูล

ดังกล่าวผู้วิจัยไม่สามารถระบุตัวผู้ที่ให้สัมภาษณ์ได้เพราะ นายอาสาแต่ละท่านจะมาประจำห้องทนายที่ให้คำปรึกษาได้ก็ต่อเมื่อนายความว่างเว้นจากคดีที่ได้รับผิดชอบรวมถึงการนั่งเวรของแต่ละท่านนายกสภาทนายความ

1.5.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.5.4.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนายอาสา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน และสามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบในคำถามวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามในเชิงบวก โดยมีประเด็นดังนี้

- (1) ความเข้าใจเกี่ยวกับนายอาสาของประชาชนในมุมมองของนายอาสา
- (2) งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับนายอาสา
- (3) นโยบายเกี่ยวกับการเก็บคดีเพื่อต่อใบอนุญาตทนายความ หรือใช้ในการสอบอัยการ ผู้พิพากษา
- (4) แนวทางในการเพิ่มจำนวนนายอาสา

1.5.4.2 เครื่องบันทึกเทป และสมุดจดบันทึกที่ใช้ระหว่างการสัมภาษณ์

โดยผู้วิจัยได้ทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อน

1.5.5 แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อศึกษาและอธิบายผลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยจะใช้ในการสัมภาษณ์ นายกสภาทนายความ อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และทนายอาสา จำนวน 9 ท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจน เป็นการสัมภาษณ์แบบระบุตัวบุคคล คือ นายกสภาทนายความ และอุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายเกี่ยวกับทนายอาสาและการสุ่มสัมภาษณ์ที่ใช้กับกลุ่มประชากรที่เป็นทนายอาสาจำนวน 9 ท่าน โดยหัวข้อในการสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 วันที่สัมภาษณ์ และสถานที่สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา และประวัติการทำงานโดยสังเขปของผู้ถูกสัมภาษณ์

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับทนายอาสา

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับทนายอาสากับความก้าวหน้าทางอาชีพ

ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลในการบริการทางสังคมของทนายอาสาที่มีต่อประชาชนทั่วไปในเรื่องของคดีและนำเนื้อหาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์หาความชัดเจนและใจความสำคัญ และสุดท้ายจัดทำรายงานผล โดยนำข้อมูลที่ได้นั้นมาใช้ในการตอบคำถามวิจัย

1.6 นิยามคำศัพท์

ศาลจังหวัด หมายถึง ศาลยุติธรรมที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลจังหวัด ซึ่งเป็นศาลยุติธรรมชั้นต้น มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาในคดีแพ่ง และคดีอาญา ที่อยู่ในเขตอำนาจของตน

สภาทนายความ หมายถึง องค์กรผู้ประกอบการวิชาชีพทางกฎหมายซึ่งก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 โดยเป็นสถาบันในกระบวนการยุติธรรมมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ซึ่งมีนายกและกรรมการสภาทนายความที่มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกทนายความทั่วประเทศเป็นผู้บริหาร โดยจะมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี และไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

ทนายความ หมายถึง ผู้ที่สามารถว่าความแก่ต่างในคดีแทนคู่ความ หรือเป็นผู้ที่ใช้วิชาชีพทางกฎหมายด้วยการให้คำปรึกษา หรือคำแนะนำทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยผู้ที่จะเป็น

ทนายความได้นั้นจะต้องได้รับการจดทะเบียนและออกใบอนุญาตจากสภาทนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

ทนายอาสา/ทนายความอาสา หมายถึง ทนายความตาม พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 ซึ่งได้อาสาสมัครในการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งสภาทนายความได้จดทะเบียนไว้เป็นทนายอาสาประจำส่วนราชการ

ทนายขอแรง หมายถึง ทนายความที่ขึ้นทะเบียนชื่อไว้ตามศาลต่างๆ ทำหน้าที่เป็นทนายความให้กับคู่ความในคดี กรณีที่คู่ความนั้นๆ ร้องขอจากศาลว่าต้องการทนายความ เช่น จำเลยคดีอาญาที่ต้องการทนายความเพื่อแก้ต่างคดี โดยปกติ ทนายขอแรงจะไม่เรียกเก็บค่าทนายจากลูกความ แต่จะได้ค่าตอบแทนในการทำคดีจากศาล ภายหลังจากคดีนั้นสิ้นสุดแล้ว หากลูกความเกิดความพึงพอใจในการทำงาน ก็สามารถช่วยเหลือทนายขอแรงโดยให้ค่าทนาย ค่าเดินทาง และทนายขอแรงยังสามารถเก็บคดีเพื่อนำไปใช้ในการสอบแข่งขันผู้ช่วยผู้พิพากษา ผู้พิพากษา ผู้ช่วยอัยการหรืออัยการได้โดยเก็บคดี 20 คดีเป็นต้นไป

อัยการอาสา หมายถึง พนักงานอัยการ นิติกร และทนายอาสาที่มีความรู้ความชำนาญทางกฎหมาย ให้ความช่วยเหลือประชาชนโดยไม่คิดค่าบริการในการดำเนินคดีทางแพ่ง ซึ่งเกิดขึ้นตามระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. 2533

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ได้แนวทางที่จะทำให้ประชาชนได้เข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมาย
2. เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณให้แก่ทนายอาสา
3. งานวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้กับทนายความจบใหม่ในการเลือกเป็นทนายอาสามากขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “นายอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ” ในครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการปฏิบัติของนายอาสา และปัจจัยที่จะสามารถทำให้การเป็นนายอาสา มีความก้าวหน้าในอาชีพ โดยมุ่งศึกษาบทบาทหน้าที่ของนายอาสา ความรู้ความสามารถในการเป็นนายอาสาในการให้คำปรึกษาทางกฎหมายและรวมถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนายอาสาเพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีตลอดจนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 หลักวิชาชีพนักกฎหมาย
- 2.2 แนวคิดข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ
- 2.3 หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกนายอาสา
- 2.4 หลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย
- 2.5 หลักความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) ในประเด็นทางสังคม
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 หลักวิชาชีพนักกฎหมาย

ศาสตราจารย์ อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ¹ ได้ให้ความหมายของนักกฎหมาย ในการบรรยาย เรื่องหลักวิชาชีพนักกฎหมายให้แก่นักศึกษาสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ไว้ว่า

นักกฎหมาย คือผู้ที่ใช้ความรู้ทางกฎหมายโดยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

- 1) นักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เช่น ศาล อัยการ ตำรวจ
ทนายความ

¹อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ, “หลักวิชาชีพนักกฎหมาย,” ใน เอกสารประกอบการเรียนวิชาหลักวิชาชีพนักกฎหมาย หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, บรรณาธิการโดย สมชาย ธรรมสุขวิวัฒน์, (2555), 182- 183.

2) นักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางยุติธรรม เช่น นักกฎหมายของบริษัท ที่ประจำอยู่ในองค์กรต่างๆ ทั้งรัฐและเอกชน โดยทั่วไปจะเรียกว่า นิติกรประจำหน่วยงาน

นักกฎหมายดังกล่าวนั้นจะต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายวิชาชีพทางกฎหมาย ซึ่งยังมีหลักธรรมและจริยธรรมที่จะควบคุมบรรดานักกฎหมายอีกด้วย

พิเชษฐ เมลาณนท์² ได้กล่าวเกี่ยวกับหลักวิชาชีพทางกฎหมาย ของท่านอาจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ที่ได้สืบทอดเจตนารมณ์ของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ที่ว่า “ไทยจะมีแต่นักกฎหมายที่เก่งอย่างเดียวไม่ได้แต่ต้องมีนักกฎหมายที่ดีด้วย” ซึ่งสรุปคติ 15 ประการของพิเชษฐ เมลาณนท์ ได้ว่า

1. เป็นผู้ปฏิญาณตนเข้าประกอบ “วิชาชีพ” ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ให้คำอธิบายคำศัพท์คำว่า “วิชาชีพ” ว่า มาจากคำว่า Profession หมายถึงปฏิญาณ เพราะฉะนั้น วิชาชีพก็คืออาชีพปฏิญาณ ซึ่งก็คือการปฏิญาณตนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะปฏิบัติตามธรรมเนียม ในอาชีพของตน โดยอาจารย์จิตติ ได้ขยายความเพิ่มคือ ไม่ใช่วิชาที่จะนำไปทำมาหากินเท่านั้น แต่ผู้ที่ประกอบวิชาชีพนั้นต้องได้รับการศึกษาอบรมในสำนักต่างๆ ซึ่งก่อนที่จะเข้ารับการศึกษาอบรมนั้นจะต้องมีการปฏิญาณตนก่อนเพื่อที่จะปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติของสำนักนั้นๆ

2. เป็นผู้นำคตินหาชนในเรื่อง “รัฐบาลโดยประชาธิปไตยและกฎหมาย” คือบ้านเมืองจะต้องมี “A government of laws, and not of men.” เพื่อทำให้บ้านเมืองเรียบร้อย ซึ่งเป็นการปกครองโดยประชาธิปไตยและกฎหมาย ไม่ใช่การปกครองโดยบุคคล หรือโดยกฎหมาย หรือแนวทางที่รัฐบุรุษฝรั่งเศส Alexis de Tocqueville เรียกว่า “ประชาธิปไตยเกินขอบเขต” (The Excesses of Democracy) การเป็นนักกฎหมายที่ดีนั้น ต้องยึดมั่นในอุดมการณ์ และเป็นผู้นำมติชน คือการที่นักกฎหมายเป็นผู้นำของประชาชนได้ดี มีเหตุผล ความเชื่อ และศรัทธา ไม่ใช่การหลอกล้อหรือใช้อำนาจครอบงำประชาชน³

3. มีการศึกษา – อบรม – ควบคุม การสร้างนักกฎหมายนั้นเพื่อที่จะรับใช้ประชาชนและประเทศชาติโดยสุจริต ซึ่งเหตุที่ต้องมีการฝึกอบรมทางจิตใจ เพื่อให้เกิดอุดมการณ์ในการรับใช้ทางกฎหมาย โดยประเทศไทยยังคงขาดการอบรมให้มีความสำนึกในวิชาชีพ ซึ่งต่างกับประเทศอังกฤษที่จะมีการถ่ายทอดชีวิตจิตใจจากเนติบัณฑิตเก่าไปสู่ นักกฎหมายรุ่นใหม่ และในประเทศ

²พิเชษฐ เมลาณนท์, “ท่านอาจารย์จิตติ พร้าวนสอนอะไร,” ใน เอกสารประกอบการเรียนวิชาหลักวิชาชีพนักกฎหมาย หลักสุตรนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง,บรรณานิการโดยสมชาย ธรรมสุทธิวัฒน์,(2555), 133-145.

³ เรื่องเดียวกัน,62.

ฝรั่งเศสก็มีการแยกสอนผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ คนละโรงเรียนกัน ซึ่งเป็นการอบรมในเรื่องของมรรยาทและอุดมคติ วิชาซีพกฎหมาย มีลักษณะที่มีความแตกต่างจากวิชาซีพอื่น คือ มีอุดมการณ์เพื่อที่จะรับใช้ส่วนรวม และเป็นวิชาที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน

4. ไม่มุ่งมันแต่เรื่องเงิน จนลืมน้ำใจ ซึ่งมีลักษณะพิเศษ 2 ประการคือ

1) มีเจตนารมณ์บริการประชาชน (The Spirit of Public Services)

2) เป็นเจ้าหน้าที่งานศาลยุติธรรม (Officers of the Court)

วิชาซีพกฎหมายนั้นเป็นการบริการชุมชนไม่ใช่เป็นการทำการค้า ซึ่งจะคิดค่าตอบแทนเกินความจำเป็นไม่ได้ จะต้องทำเพื่ออุดมการณ์เพื่อความยุติธรรมในสังคมและบ้านเมือง โดยต้องคำนึงถึงความถูกต้อง และประโยชน์ของประชาชน เพื่อจะต้องช่วยเหลือสังคมและประชาชน

5. มีอุดมการณ์ในการรับใช้ประชาชน ซึ่งนักกฎหมายที่ดีควรที่จะมีอุดมการณ์ของการรับใช้ประชาชน (The Spirit of Public Services) โดยประชาชนต้องได้รับการบริการอย่างทั่วถึง และต้องทำเพื่อประชาชนเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องได้รับความยุติธรรมในการบริการ

6. เป็นส่วนหนึ่งของศาล ในการผดุงความยุติธรรม ซึ่งผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ ล้วนแต่เป็นเจ้าหน้าที่ของกิจการศาลยุติธรรม (Officers of the Court) โดยทุกคนมีจุดหมายเดียวกัน คือ ความยุติธรรม วิชาซีพกฎหมายทั้ง 3 นั้นเป็นกระบวนการยุติธรรม (The Administration of Justice) ของสังคม

ทนายความ จะต้องรักษาผลประโยชน์ให้กับลูกค้า (Private Interests) และผลประโยชน์ของมหาชน (Public Interests) ด้วย

7. บริสุทธิ์ ยุติธรรม ซึ่งเป็นจุดประสงค์หลักของกฎหมาย แต่ยิ่งถือเรื่องของความบริสุทธิ์ มากกว่าความยุติธรรม เพราะเห็นว่าถ้าหากการทำงานไม่มีความบริสุทธิ์นั้น ทุกสิ่งทุกอย่างก็ไม่มีที่น่าเชื่อถือ

8. ปรับกฎหมาย เข้าสู่ความเป็นธรรม จะเห็นว่าความยุติธรรมนั้นไม่สามารถแยกออกจากกฎหมายได้ ซึ่งเราใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดความยุติธรรม

9. มีอิสระในการประกอบอาชีพ นักกฎหมายนั้นต้องถือหลักอิสระและกล้าหาญ (Independence and Courage) คือ “กล้าทำให้สิ่งที่ควร และกล้าทำในสิ่งที่ไม่ควร” ซึ่งความเป็นอิสระนี้จะต้องรับฟังความเห็นจากผู้อื่นด้วย เป็นการให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นที่เท่าเทียมกัน และจะต้องกล้าแสดงความคิดเห็น เมื่อถึงเวลาที่ต้องแสดงความคิดเห็น

10. เป็นวิศกรสังคม นักกฎหมายจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าตนเองมีบทบาทหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of Interests) โดย Roscoe

Pound อดีตคณบดีนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย Harvard Law School เรียกว่า “วิศวกรรมสังคม” หรือ “Social Engineering” ได้กล่าวไว้ว่า “การประสานประโยชน์...เป็นงานสำคัญประการหนึ่งของนักกฎหมาย...การทำงานของนักกฎหมาย อยู่ในฐานะที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขัดแย้งในกิจการต่างๆได้ดี”⁴

11. สายตากว้างไกล จิตใจเป็นธรรม ซึ่งการเป็นนักกฎหมายที่ดีได้นั้นจะต้องมองปัญหาในวงกว้างไม่เห็นถึงผลประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป โดยที่นักกฎหมายต้องมีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอ เพื่อให้ตนเองเกิดความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพเฉพาะด้าน (Specialized Fields) ในปัจจุบัน วิชาชีพกฎหมายได้พัฒนาจากการมี “ทนาย (ว่า) ความ” (Court Lawyers) มาสู่การมี “ที่ปรึกษากฎหมาย” (Legate Advisors) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากยิ่งขึ้น

12. รักษาเกียรติคุณ คือ นักกฎหมายที่ดีนั้นต้องมีการรักเกียรติของตนเอง มีความซื่อสัตย์ต่อถ้อยคำของตน ไม่ทำผิดกฎหมายเสียเอง ไม่วิ่งล่าคดี ในลักษณะ “Ambulance Chasing” ซึ่งก็คือการไม่แสวงหาความเดือดร้อน และใช้เงินในการล่าคดี เช่น ค่าคอมมิชชั่น เป็นค่านายหน้าในการหางาน ต้องไม่มีการโฆษณาเพื่อหาลูกค้า หรือการอวดอ้างตนว่ามีความสามารถเฉพาะด้าน หรือคดีความที่ตนรับจะชนะ และต้องไม่มีการพิมพ์อัตราค่าทนายความ หรือการระบุว่ารับทำคดีโดยไม่คิดค่าทนายความ

13. ซื่อตรงต่อลูกค้า คือทนายความต้องได้รับความไว้วางใจจากลูกค้า จึงต้องซื่อตรงต่อลูกค้าในทุกๆด้าน และจะต้องปกป้องประโยชน์ของลูกค้าโดยปราศจากความกลัวอิทธิพลที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งทนายความจะต้องไม่วินิจฉัยเอาเอง แต่ต้องเสนอให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัย และจะต้องไม่ทำตัวเป็นนกสองหัว ช่วยเหลือคู่พิพาททั้งสองฝ่าย

14. ซื่อตรงต่อการอำนวยความสะดวก โดยการให้ความเคารพต่อบุคคลทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรม คือ ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความฝ่ายตรงข้าม และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดี

15. ซื่อตรงต่อประชาชน โดยการป้องกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกเอาเปรียบจากรัฐและเอกชน แต่ก็ต้องไม่แนะนำประชาชนให้อาศัยช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อสร้างความเสียหายให้แก่ผู้อื่น

⁴ เรื่องเดียวกัน, 9.

2.2 แนวคิดข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ

ตามข้อบังคับของสภาพนายความในเรื่องของมรรยาทของทนายความจะกล่าวถึง 4 เรื่องที่เกี่ยวกับมรรยาทของทนายความที่พึงมีต่อประชาชนและต่อศาลคือ

มรรยาทต่อศาลและในศาล⁵ ตามข้อบังคับของสภาพนายความว่าด้วยมรรยาททนายความพ.ศ.2529 หมวด 2 ประกอบไปด้วยข้อ 5 ถึง ข้อ 8 สรุปได้ว่า

ข้อ 5 ทนายความไม่อาจปฏิเสธการรับเป็นทนายความแก่ต่างในคดีอาญาได้เมื่อศาลได้ขอแรงทนายความ เว้นแต่จะมีเหตุที่สมควรไม่สามารถรับทำคดีได้

ข้อ 6 ทนายความต้องมีความเคารพยำเกรงในอำนาจศาล ไม่ทำการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาไม่ว่าจะในศาลหรือนอกศาล ซึ่งเป็นการทำให้ผู้พิพากษาและศาลเกิดความเสียหายไม่ได้

ข้อ 7 ทนายความจะต้องไม่ทำเอกสารหรือหลักฐานที่เป็นเท็จ หรือการใช้กลอุบายต่างๆ ให้ศาลเกิดความสับสน หรือกระทำการบางอย่างที่ทำให้ทราบถึงคำสั่งที่ศาลยังไม่ได้เปิดเผย

ข้อ 8 ทนายความจะต้องไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม ในการทำหลักฐานเท็จ หรือทำให้พยานเบิกความอันเป็นเท็จ โดยการปิดบัง หรือ การซ่อนหลักฐานที่แท้จริงที่ควรที่จะนำมาให้กับศาล หรือการให้สินบนกับพนักงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี

มรรยาทต่อตัวความ ตามข้อบังคับของสภาพนายความว่าด้วยมรรยาททนายความพ.ศ. 2529 หมวด 3 ประกอบไปด้วยข้อ 9 ถึง ข้อ 15 สรุปได้ว่า

ข้อ 9 ทนายความจะต้องไม่ทำการยุยงส่งเสริมให้เกิดการฟ้องร้องในคดีที่ไม่มีมูล

ข้อ 10 ทนายความจะต้องไม่ทำการหลอกลวงว่าคดีจะชนะ เมื่อในความเป็นจริงทนายความรู้สึกว่าคุณคดีจะแพ้ ทนายความจะต้องไม่อวดอ้างว่าตนมีความรู้มากกว่าทนายคนอื่น และจะต้องไม่มีการอ้างความเป็นพรรคพวก ว่าจะได้รับสิทธิพิเศษจากการว่าความ หรือชักจูงให้ตนช่วยเหลือทางคดี หรือการชู้ว่าหากไม่ให้ตนทำคดีนี้ ตนจะทำทุกทางเพื่อให้คดีนี้แพ้

ข้อ 11 ทนายความจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของลูกค้าจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากลูกค้า หรือได้รับอนุญาตจากศาลก่อน

ข้อ 12 ทนายความจะต้องไม่จงใจที่จะขาดนัด ทอดทิ้งคดีที่ตนรับผิดชอบ หรือละเว้นหน้าที่ที่ควรจะทำต่อคดีของลูกค้า หรือปิดบังข้อความที่จะต้องแจ้งในกับลูกค้าทราบ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ลูกค้าเสียหายประโยชน์

⁵พระราชบัญญัติทนายความ, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 103 ตอนที่ 25 ฉบับพิเศษ, (18 กุมภาพันธ์ 2525) : 38-41.

ข้อ 13 นายความเมื่อได้รับทราบข้อมูลจากลูกความแล้ว ภายหลังจะไปปรับทำคดีให้กับอีกฝ่ายหนึ่งที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับลูกความที่มาปรึกษาตอนต้นไม่ได้

ข้อ 14 เมื่อนายได้รับเป็นนายความให้กับลูกความแล้ว จะใช้กลอุบายใดๆก็ตามต่อลูกความเพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตัวต่อนายความนอกเหนือจากสัญญาที่ได้ตกลงกัน โดยไม่มีเหตุผลที่สมควรไม่ได้

ข้อ 15 นายความจะต้องไม่ทำการฉ้อโกง ยักยอก ครอบครอง หน่วงเหนี่ยว เงินหรือทรัพย์สินของลูกความที่ตนได้รับมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของนายความ โดยเก็บไว้นานเกินกว่าเหตุอันสมควร โดยไม่ได้รับความยินยอมจากลูกความ เว้นแต่จะมีเหตุอันสมควรให้นายความกระทำดังกล่าว

มรรยาทต่อนายความด้วยกัน ต่อประชาชนผู้มีบรรดาศักดิ์ และอื่นๆ ตามข้อบังคับของสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความพ.ศ.2529 หมวด 4 ประกอบไปด้วยข้อ 16 ถึง ข้อ 19 สรุปได้ว่า

ข้อ 16 นายความจะต้องไม่แย่งคดีในลักษณะประมุขคดีที่มีนายความอื่นปฏิบัติหน้าที่ทนายอยู่ หรือสัญญาว่าจะรับทำคดีที่รู้อยู่แล้วว่ามีนายความอื่นรับผิดชอบอยู่ แต่นายความจะสามารถรับคดีที่มีนายอื่นรับผิดชอบได้ก็ต่อเมื่อ ได้รับความยินยอมจากนายความที่รับผิดชอบในเรื่องนั้น หรือมีเหตุที่ตัวความได้ถอนนายความคนก่อนออกจากการเป็นนายความของเขาแล้ว หรือนายความในเรื่องนั้นปฏิเสธไม่รับผิดชอบคดีนั้นต่อแล้ว

ข้อ 17 นายความจะต้องไม่แสดง คุณวุฒิ ตำแหน่ง ถิ่นที่อยู่ หรือสำนักงาน ที่เป็นการโอ้อวดเชื่อเชิญให้ประชาชนมาหาเพื่อให้แก้ต่างให้ เว้นแต่การแสดงดังกล่าวเป็นไปตามความสมควร

ข้อ 18 นายความจะต้องไม่ฝ่าฝืนศีลธรรมอันดี หรือทำให้ตนเองเสื่อมเสียศักดิ์ศรีของความเป็นนายความ

ข้อ 19 นายความจะต้องไม่ตกลงยินยอม หรือให้คำสัญญาที่จะให้ค่านายหน้าหรือรางวัล หรือทรัพย์สิน กับผู้ที่หาคดีมาให้

มรรยาทในการปฏิบัติตามคำสั่งตามกฎหมายและข้อบังคับ ตามข้อบังคับของสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความพ.ศ.2529 หมวด 6 ข้อ 21 สรุปได้ว่า นายความจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของสภาทนายความอย่างเคร่งครัด

2.3 หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกนายอาสา

นายอาสาเป็นนายความที่สภานายความเป็นผู้จัดทำมาให้สำหรับประชาชนผู้ยากไร้ และไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งเป็นไปตาม พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 หมวด 9 ในเรื่องของการช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมาย ตามมาตรา 74-81 กล่าวโดยสรุปคือ จะมีคณะกรรมการที่คอยช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมายทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งจะจัดให้นายอาสาเพื่อทำหน้าที่ในการช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมาย ตามข้อบังคับของสภานายความว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนตามกฎหมาย พ.ศ. 2529 โดยพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 78 ความว่า “ประชาชนผู้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายนั้นต้องยากไร้ และไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งการช่วยเหลือนั้นได้แก่

1. การให้คำปรึกษาทางกฎหมายหรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย
2. การร่างนิติกรรมสัญญา
3. การจัดหาทนายความว่าต่างในชั้นดำเนินคดี
4. การขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในคดีแพ่ง

สิ่งเหล่านี้ให้เป็นไปตามขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลซึ่งหากประชาชนต้องการความช่วยเหลือจากสำนักงานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภานายความ สามารถที่จะติดต่อขอรับความช่วยเหลือทางกฎหมายได้จากสภานายความ หรือ ที่ทำการของสภานายความในแต่ละจังหวัด โดยมีการแบ่งประเภทของนายอาสาไว้ 2 ประเภท คือ

1. นายอาสาประจำส่วนราชการ ซึ่งมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาทางกฎหมายในเรื่องต่างๆ

2. นายอาสาที่ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือทางด้านคดีความ

คุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเป็นนายอาสานั้นต้องเป็นนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ และต้องผ่านการอบรมหลักสูตรนายอาสาของสภานายความเสียก่อนจึงจะสามารถเป็นนายอาสาได้ โดยทางสภานายความจะทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลและจัดการฝึกอบรมให้กับนายความที่มาเข้ารับการฝึกอบรม

2.4 หลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

⁶ ตามข้อบังคับของสภาทนายความว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในส่วนที่ 2 เรื่องของการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย โดยกำหนดได้ 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สำนักงานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ประกอบไปด้วย 2 ข้อ คือ ข้อ 8 และข้อ 9 สรุปได้ว่า

ข้อ 8 ให้มีการตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือทางกฎหมายขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย โดยให้มีนายความและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานโดยได้รับค่าตอบแทนตามสมควร

ข้อ 9 สำนักงานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนนั้นมีหน้าที่ในการจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายทางกฎหมายส่วนภูมิภาค และดำเนินการเป็นไปตามหลักเกณฑ์และระเบียบต่างๆ

ตอนที่ 2 คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายส่วนภูมิภาค ประกอบไปด้วย 4 ข้อ คือ ข้อ 10 ถึง ข้อ 13 สรุปได้ว่า

ข้อ 10 ให้คณะอนุกรรมการสภาทนายความประจำจังหวัดและประจำศาลจังหวัดนั้น จัดตั้งให้มีคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนในเขตของตนเอง โดยคณะกรรมการนั้นเป็นนายความไม่น้อยกว่า 3 คน

ข้อ 11 กรรมการสภาทนายความตามภาคต่างๆนั้นตั้งอธิบดีผู้พิพากษา ซึ่งมีอำนาจในการให้คำปรึกษา แนะนำ และดูแลคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายให้เป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์

ข้อ 12 ให้คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายส่วนกลางพิจารณาจัดสรรงบประมาณ

ข้อ 13 ให้คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประจำจังหวัดและประจำศาลจัดทำรายรับรายจ่าย เพื่อรายงานต่อคณะกรรมการ

ตอนที่ 3 วิธีดำเนินการ ประกอบได้ด้วย 5 ข้อ คือ ข้อ 14 ถึง ข้อ 18 สรุปได้ว่า

ข้อ 14 ค่าตอบแทนสำหรับนายความที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายนั้นให้เป็นไปตามระเบียบของการเบิกจ่ายค่าตอบแทน

⁶ พระราชบัญญัติทนายความ, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 103 ตอนที่ 114 ฉบับพิเศษ, (2 กรกฎาคม 2529) : 90-92.

ข้อ 15 ประชาชนที่ที่ต้องการความช่วยเหลือทางกฎหมายจากสภานายความ นั้น จะต้องมาติดต่อกับทางสภานายความด้วยตัวเอง หรือ ยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อสภานายความให้ ได้รับการช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนตามกำหนด

ข้อ 16 ประชาชนที่มาขอรับความช่วยเหลือนั้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้แก่ทนายความ ทั้งสิ้น

ข้อ 17 ให้คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายจัดให้มีทนายอาสาสมัครไป อยู่ประจำสถานีตำรวจต่างๆ เพื่อให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายแก่ประชาชนที่มาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งทนายอาสาสมัครนั้นจะได้รับค่าตอบแทนตามระเบียบที่คณะกรรมการช่วยเหลือทางกฎหมายกำหนด ในกรณีที่ผู้วิจัยศึกษานั้น ศาลจังหวัดราชบุรีได้ร่วมมือกับทางสภานายความจัดให้มีทนายอาสาประจำอยู่ที่ศาลด้วย

ข้อ 18 คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค นั้นจะต้องดำเนินการให้การให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับเรื่องกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจความหมายของกฎหมายมากขึ้น

2.5 หลักความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) ในประเด็นทางสังคม

⁷ ความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นใช้หลักการประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business Practices) ซึ่งเป็นการร่วมมือกันในการแก้ไขเยียวยาปัญหาทางสังคม โดยการให้บริการในการปรึกษาทางกฎหมายให้แก่ประชาชน และให้ความรู้ทางด้านกฎหมายแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจในเรื่องของกฎหมายมากยิ่งขึ้น ตามข้อบังคับสภานายความว่า ด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย พ.ศ. 2529 ที่กล่าวไปข้างต้น

⁷สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ชนิดของกิจกรรม CSR , Thai CSR Network, สิงหาคม 2553, http://www.thaicr.com/2008/01/blog-post_07.html , (สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2560).

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจ คือการผลักดันให้คนมีเป้าหมายและทิศทางในการทำงานเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย โดยไม่ล้มเลิกก่อนที่จะบรรลุเป้าหมาย⁸

2.6.1 ความหมายของแรงจูงใจ

แรงจูงใจ หมายถึง บางสิ่งที่อยู่ในตัวบุคคลที่ทำให้ต้องกระทำ เคลื่อนไหว หรือการมีพฤติกรรมที่มีเป้าหมายซึ่งก็คือการกระทำ

แรงจูงใจในความหมายของ Loundon and Bitta นั้นคือสถานะที่มีพลังอยู่ในตัวเอง ทำให้ร่างกายเกิดการเคลื่อนไหวไปในทางที่เป็นเป้าหมาย

การจูงใจ หมายถึงการกระตุ้นที่ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนภายในของบุคคล

ไมเคิล ดอมแจน ได้อธิบายในเรื่องนี้ไว้ว่า เป็นการเพิ่มการกระทำ หรือกิจกรรมของบุคคล ซึ่งทำให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ

แอนนิต้า อี วูลฟอร์ด ได้ให้ความหมายของการจูงใจไว้ว่า เป็นภาวะภายในที่บุคคลถูกกระตุ้นให้กระทำพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องและมีทิศทาง

ซึ่งจะเห็นว่า การจูงใจนั้น เป็นกระบวนการกระตุ้นบุคคลจากสิ่งต่างๆ ให้มีการกระทำเพื่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ และมีทิศทาง มีเป้าหมายที่ชัดเจน

2.6.2 ความสำคัญของแรงจูงใจ

ช่วยเพิ่มพลังในการทำงาน

พลัง(Energy) นั้นเป็นแรงในการขับเคลื่อนของการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลในการทำงาน โดยถ้าบุคคลมีแรงจูงใจในการที่จะทำงานสูง ก็จะส่งผลทำให้มีความกระตือรือร้น ขยัน ในการจะทำการสิ่งต่างให้เสร็จลุล่วง

ช่วยเพิ่มความพยายามในการทำงาน

ความพยายาม (Persistence) ทำให้บุคคลเกิดความมานะ อดทน ในการที่จะคิดหาวิธีในการที่จะนำความรู้และความสามารถต่างๆ และรวมถึงประสบการณ์ที่ได้รับ มาใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่องานของตนมากที่สุด ถึงแม้จะเกิดอุปสรรคขึ้นก็ไม่ท้อถอย และเมื่องานได้รับผลสำเร็จก็ยังคงพัฒนา และปรับปรุงตัวเองอยู่เสมอ

ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการทำงาน

⁸ NovaBizz, แรงจูงใจ *motives การจูงใจ Motivation*, <https://www.novabizz.com/NovaAce/Motives.htm> , (สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2560).

การเปลี่ยนแปลง (Variability) เป็นรูปแบบในการทำงานที่ทำให้เห็นถึงช่องทางในการดำเนินงานที่ดี และประสบความสำเร็จมากกว่า ซึ่งนักจิตวิทยาบางคนเชื่อว่า บุคคลย่อมที่จะหาการเรียนรู้ใหม่ๆ ให้กับชีวิต เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ และถ้าหากไม่ประสบความสำเร็จก็จะพยายามหาทางแก้ไข

ช่วยเสริมสร้างคุณค่าของความเป็นคนที่สมบูรณ์ให้บุคคล

บุคคลที่มีแรงจูงใจในการทำงานนั้น จะทำให้เกิดความมุ่งมั่นเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณในการทำงาน (Work Ethics) ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นคงในหน้าที่การงาน และรวมถึงการมีวินัยในการทำงานด้วย

2.6.3 ลักษณะของแรงจูงใจ

ซึ่งนักจิตวิทยาได้แบ่งการจูงใจออกเป็น 2 แบบคือ

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) คือเป็นสิ่งที่ผลักดันจากภายในตัวของบุคคลที่ต้องการการเรียนรู้ หรือการแสวงหาบางอย่างโดยไม่ต้องให้บุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง การจูงใจลักษณะนี้คือ

1.1 ความต้องการ (Needs) ซึ่งทุกคนย่อมมีความต้องการอยู่แล้วที่จะทำให้เกิดแรงขับ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและความพอใจ

1.2 เจตคติ (Attitude) คือการที่เรามีความรู้สึกนึกคิดที่ดี ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้น ให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม

1.3 ความสนใจพิเศษ (Special Interest) การที่เรามีความสนใจอะไรเป็นพิเศษนั้นย่อมจะทำให้เรามีแรงจูงใจที่จะทำสิ่งนั้น และใส่ใจมากกว่าปกติ

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เป็นแรงกระตุ้นที่ได้รับจากภายนอกที่นำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

2.1 เป้าหมายหรือความคาดหวังของบุคคลย่อมทำให้เกิดแรงกระตุ้นที่ดี เพื่อที่จะพยายามทำงานอย่างเต็มความสามารถ

2.2 ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่รู้ถึงความก้าวหน้าของตนเองย่อมที่จะมีแรงจูงใจในการตั้งใจทำงานมากขึ้น

2.3 บุคลิกภาพ ย่อมเป็นแรงจูงใจในการสร้างความน่าเชื่อถือมากขึ้น

2.4 สิ่งล่อใจอื่น ซึ่งยังมีอีกหลายอย่างที่สามารรถก่อให้เกิดแรงกระตุ้นในการทำงาน เช่น รางวัล (Rewards)

2.6.4 แนวความคิดและทฤษฎีแรงจูงใจในการทำงาน

ได้แบ่งทฤษฎีออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. เจิงเนื้อหา (Contents Theories) เน้นความท้าทาย ความเจริญก้าวหน้า โอกาส และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของพนักงาน

2. เจิงกระบวนการ (Process Theories) ไม่ได้เน้นที่การทำงาน แต่เน้นที่การรับรู้ ความเข้าใจในการทำงาน และการตัดสินใจ

2.6.5 ทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Needs)⁹

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) คือความต้องการสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ปัจจัย 4 ประกอบด้วย เสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

ขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ในการดำรงชีวิต เช่น การมีสวัสดิการ และความคุ้มครองที่ดี

ขั้นที่ 3 ความต้องการความเป็นเจ้าของและความรัก (Belongingness and love Needs) ความรักความต้องการความผูกพัน ความต้องการเพื่อน ความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นๆ

ขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องยอมรับ (Estecm Needs) คือ การเคารพตนเอง รวมถึงการต้องการให้ผู้อื่นยอมรับนับถือ

ขั้นที่ 5 ความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต (Self - actualization Needs) การต้องการไปให้ถึงเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ให้ประสบความสำเร็จ

2.6.6 ทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคือ ทฤษฎี ERG (ERG THEORY: Existence Relatedness Growth Theory) ประกอบกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Needs)¹⁰

เป็นทฤษฎีที่ Clayton Alderfer พัฒนามาจากทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow โดยมีข้อเสนอเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐาน 3 อย่างคือ

1. ความต้องการดำรงชีวิต (Existence needs) เป็นความต้องการที่จะตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ ที่พักอาศัยความปลอดภัยทางร่างกาย หรือปัจจัย4

⁹ สุธีณี ฤกษ์ขำ, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักการและการประยุกต์, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560), 29-30.

¹⁰ Srisupan, ทฤษฎีของการจูงใจ (theories of motivation), Motivation, 15 กรกฎาคม 2555, <http://motivation-srisupan.blogspot.com/2012/07/theories-of-motivation.html>, (สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2560).

2. ความต้องการมีสัมพันธภาพกับคนอื่น (Relatedness Needs) เป็นบทบาทที่ซับซ้อนเกี่ยวกับคนและความพึงพอใจ การมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมซึ่งนำมาสู่เรื่องเกี่ยวกับการเคารพนับถือ การยอมรับ และความต้องการเป็นเจ้าของ ทำให้เกิดความพึงพอใจในบทบาทการทำงานกับตัวพนักงานเองรวมทั้งครอบครัวและเพื่อน

3. การต้องการความเจริญก้าวหน้า (Growth Needs) เป็นความต้องการสูงสุด เช่น การได้รับการยกย่อง, ความต้องการในการประสบความสำเร็จในชีวิต, ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ซึ่งจะต้องใช้ความสามารถอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งความต้องการนี้ประกอบไปด้วย การท้าทายอิสรภาพของตัวเองที่จะประสบความสำเร็จนั้นเป็นความจริงได้

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรีดีชนก จุลเหลา¹¹ ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการจัดการหาทนายความที่มีคุณภาพโดยรัฐในคดีอาญา โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาถึงปัญหาของการจัดการหาทนายความที่มีคุณภาพโดยที่รัฐจัดหาให้ในคดีอาญาทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ และนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมของต่างประเทศมาพัฒนาและปรับปรุงในด้านของการจัดการหาทนายความที่มีคุณภาพโดยรัฐของประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สิทธิของการได้รับความช่วยเหลือจากทนายความในคดีอาญา ในระดับสากลนั้น แบ่งเป็น สามระดับ คือ

ระดับที่หนึ่ง “สิทธิในการมีทนายความของผู้ถูกกล่าวหา” (Right to Counsel) คือ การมีทนายความเข้ามาช่วยเหลือคุ้มครองสิทธิและต่อสู้คดีในชั้นศาล แต่ไม่ได้รวมถึงการที่รัฐจัดหาทนายความให้ ทำให้มีปัญหาการต่อสู้คดีที่ไม่มีความเท่าเทียม ในด้านของฐานะทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องช่วยเหลือในด้านของการจัดหาบุคคลเข้ามาทำหน้าที่ของทนายความ

ระดับที่สอง “สิทธิได้รับการจัดการหาทนายความให้โดยรัฐ” (Right to have Counsel Assigned) เพื่อแก้ปัญหาในระดับที่หนึ่ง แต่ก็ยังคงมีปัญหาในด้าน “คุณภาพทนายความที่รัฐจัดหาให้” ถึงแม้ว่ารัฐจะเข้ามาช่วยเหลือในการจัดการหาทนายความแล้วก็ตาม ดังนั้นรัฐจึงจะต้องคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้มีการดำเนินการอย่างเป็นธรรม (Fair Trial)

ระดับที่สาม “สิทธิการมีทนายความที่มีคุณภาพ” (Right to Effective Assistance of Counsel) ระดับนี้ได้รับการรับรองในต่างประเทศจำนวนมาก ซึ่งระดับนี้ คือการให้บริการช่วยเหลือ

¹¹ปรีดีชนก จุลเหลา, “การจัดการหาทนายความที่มีคุณภาพโดยรัฐในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557).

ทางด้านทนายความให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา ตามเงื่อนไขของกฎหมาย ซึ่งมีหลายรูปแบบ โดยให้ความสำคัญกับความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในการว่าความของทนายความให้มีความเหมาะสมกับประเภทของคดี

ปัจจุบันประเทศไทยได้รับรองสิทธิในระดับหนึ่งและระดับสองไว้ในกฎหมาย แต่ไม่ได้รับรองสิทธิในระดับสามไว้ จึงเป็นช่องว่างของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยในหลักประกันด้านสิทธิด้านทนายความ

ดังนั้นประเทศไทยควรที่จะแก้ปัญหาในเรื่องของคุณภาพของทนายความโดยให้ความสำคัญในระดับที่สามคือ สิทธิการมีทนายความที่มีคุณภาพ โดยศึกษาจากแนวปฏิบัติของสหประชาชาติ ประกอบกับการจัดหาทนายความที่มีคุณภาพในประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศแคนาดา เพื่อให้กฎหมายมีความชัดเจนผ่านกฎหมายในระดับของพระราชบัญญัติ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้สามารถปรับปรุงระบบการจัดหาทนายความที่มีคุณภาพโดยรัฐให้เป็นแนวทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

ทิภาวรรณ อ่อนพูล¹² ได้ศึกษาวิจัย เรื่องบทบาทของทนายความในคดีแพ่งและการควบคุมมรรยาททนายความ” โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อให้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของทนายความในการดำเนินคดีซึ่งเปรียบเทียบกับประเทศเยอรมนี และเพื่อให้ทราบถึงหลักจริยธรรมทางวิชาชีพและมรรยาทของทนายความในการดำเนินการทางคดีแทนลูกความ และในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาล รวมถึงเกณฑ์การคิดค่าทนายความ และการจัดเก็บเงินและทรัพย์สินของลูกความซึ่งเปรียบเทียบกับเยอรมนีและสหรัฐอเมริกา

ซึ่งผลการวิจัยพบว่า แม้ว่าจะมีมาตรการในการในการควบคุมประกอบวิชาชีพทนายความ แต่ก็ยังมีข้อบกพร่องอยู่โดยเฉพาะในเรื่องของการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินคดีของลูกความ และในเรื่องของความไม่ซื่อสัตย์ต่อลูกความ มีทนายความจะแสวงหาผลประโยชน์เข้าสู่ตัวเองมากกว่าข้อตกลงที่ได้ให้ไว้กับลูกความ ซึ่งทำให้ลูกความได้รับความเสียหายโดยปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคม และศักดิ์ศรีความเป็นทนายความเมื่อเทียบกับกฎหมายต่างประเทศได้ข้อสรุปในการแก้ปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาในเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่บกพร่องของทนายความในเรื่องของการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ที่ควรปฏิบัติแก่ลูกความ ควรมีการกำหนดคุณสมบัติของทนายความในแต่ละประเภท และทนายความควรมีประสบการณ์ในการดำเนินคดี โดยเฉพาะในคดีที่มีจำนวนทุน

¹²ทิภาวรรณ อ่อนพูล, “บทบาทของทนายความในคดีแพ่งและการควบคุมมรรยาททนายความ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546).

ทรัพย์สินจำนวนมาก ซึ่งในประเทศเยอรมนี ได้มีกฎหมายบังคับว่าทนายความจะต้องมีประสบการณ์มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หากจะดำเนินคดีในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ดังนั้นสภาพทนายความจึงต้องมีการควบคุมคุณสมบัติของทนายความ และทำการจัดแยกประเภทของทนายความตามประสบการณ์ของทนายความให้มีความเหมาะสมกับประเภทของคดี และนอกจากนี้ในเรื่องของความบกพร่องต่อหน้าที่และการประพฤติผิดมรรยาททนายความนั้นต้องมีการชดเชยความเสียหายให้กับลูกค้าที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำดังกล่าว ซึ่งในความเสียหายดังกล่าวนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ได้มีการจัดตั้งกองทุนคุ้มครองลูกค้าที่เรียกว่า “Lawyers’ Funds for Client Protection” เพื่อที่จะคุ้มครองลูกค้าให้ได้รับการชดเชยจากกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำของทนายความ และ ยังสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม

2. ปัญหาในเรื่องการประพฤติตนโดยไม่ซื่อสัตย์สุจริตต่อลูกค้า โดยแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเอง โดยไม่ทำตามข้อตกลงที่มีต่อลูกค้า ทั้งเรื่องของการฉ้อโกง ยักยอก ซึ่งเป็นเหตุทำให้ลูกค้าเสียหาย งานวิจัยนี้จึงเสนอในเรื่องของการเก็บรักษาทรัพย์สินของลูกค้าโดยการเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารเพื่อจัดการทรัพย์สินของลูกค้า เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและยังเป็นการแสดงถึงความซื่อสัตย์ที่ลูกค้าได้เห็น เช่นในประเทศอเมริกานั้น ทนายความจะต้องเก็บทรัพย์สินของลูกค้าให้แยกต่างหากกับของทนายความ และในเงินของลูกค้านั้นจะต้องมีการเปิดบัญชีธนาคารในเมืองที่สำนักงานทนายความตั้งอยู่ และต้องมีการจดบันทึกรายการทรัพย์สินต่างๆของลูกค้าไว้อย่างละเอียดและต้องพร้อมให้ลูกค้าได้ตรวจสอบเสมอ ซึ่งการเก็บรักษาบันทึกนั้นไม่น้อยกว่า 5 ปีหลังจากสิ้นสุดการเป็นทนายให้กับลูกค้านั้นๆ และทำการส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินทันทีเมื่อสิ้นสุดการเป็นทนายความของลูกค้า ในประเทศไทยนั้น อาจจะทำให้ลูกค้าเป็นผู้เลือกที่จะเปิดบัญชี เนื่องจากจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการเบิกถอนหรือค่าธรรมเนียมอื่นๆของธนาคาร แต่ถึงอย่างไรทนายความก็ต้องมีการปฏิบัติอย่างถูกต้องและโปร่งใส โดยการแสดงทางบัญชีให้แก่ลูกค้า

3. ปัญหาในเรื่องของการคิดค่าทนายความที่อาจขัดหลักจริยธรรมหรือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เนื่องจากการกระทำของทนายความบางคนที่ไม่มีความซื่อสัตย์ และอาศัยวิชาชีพของทนายความในการเรียกเก็บค่าทนายความเกินความเป็นจริง ซึ่งเป็นการเอาเปรียบลูกค้านั้น เพื่อที่จะลดปัญหาดังกล่าวจึงควรที่จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องของการคิดค่าทนายความเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งในประเทศเยอรมนีและประเทศอเมริกานั้น ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคิดค่าทนายความไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเอาไว้ในการคิดค่าทนายความ

ดังนั้นทนายความทุกคนต้องมีความสำนึกอยู่เสมอว่าการปฏิบัติงานของตนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม และเป็นการให้ความช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมตามสิทธิของตนเองโดยใช้กฎหมาย และจะต้องไม่ใช้วิชาชีพของตนจนเองเป็นเครื่องมือในการเอาเปรียบ

ประชาชน และจะต้องอยู่ในกรอบของจริยธรรมทางวิชาชีพและมรรยาทของทนายความ เพื่อที่จะทำให้วิชาชีพทนายความได้รับการยอมรับว่าเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีด้วย

ทรงพล เกียรติอภิวัดน์¹³ ได้ศึกษาวิจัย เรื่องความเห็นของทนายความต่อบทบาทของสภาทนายความ โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือต่างกันระหว่างบทบาทที่สภาทนายความถูกคาดหวังกับบทบาทที่สภาทนายความปฏิบัติจริงในแต่ละด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของทนายความกับความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของสภาทนายความ และการนำเสนอปรับบทบาทของสภาทนายความ ผลของการวิจัยคือ

บทบาทที่คาดหวังนั้น พบว่ามีความแตกต่างกันในบทบาทที่คาดหวังและปฏิบัติจริงอยู่ทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมในการประกอบอาชีพของทนายความ ด้านการควบคุมมรรยาทของทนายความ ด้านของการส่งเสริมความสามัคคี ด้านการส่งเสริมและการจัดสวัสดิการให้กับทนายความ และ ด้านการช่วยเหลือ ส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้คำปรึกษาแก่ประชาชนในเรื่องของกฎหมาย โดยประเด็นดังกล่าวสภาทนายความต้องมีการแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

สุเทพ สัตนาโค¹⁴ ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของเจ้าพนักงานตำรวจและประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสาสมัครประจำสถานีตำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อที่จะศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติของเจ้าพนักงานตำรวจและประชาชนที่มีต่อทนายความอาสาสมัครประจำสถานีตำรวจ ผลของการวิจัย คือ เจ้าพนักงานมีทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงานของทนายความอาสาสมัครมากกว่าประชาชน ในเรื่องของปัจจัยภูมิหลังไม่มีผลต่อทัศนคติของตำรวจและประชาชนที่มีต่อทนายความอาสาสมัครประจำสถานีตำรวจ ในเรื่องของสถานภาพนั้น จะเห็นว่ากลุ่มที่มีการสมรสแล้วนั้นมีทัศนคติทางบวกมากกว่ากลุ่มที่เป็นหม้ายและโสด ปัจจัยทางด้านอาชีพ มีทัศนคติที่มีต่อทนายความอาสาสมัครประจำสถานีตำรวจที่ต่างกันคือกลุ่มที่ทำธุรกิจและค้าขายมีทัศนคติทางบวกมากกว่า กลุ่มราชการและรัฐวิสาหกิจ หญิงบริการ นักเรียนนักศึกษา และกลุ่มที่ไม่ได้มีการประกอบอาชีพ ปัจจัยทางด้านเพศ การศึกษา ศาสนา อายุ และรายได้ ไม่ได้มีผลต่อทัศนคติให้กับการปฏิบัติงานของทนายความอาสาสมัครประจำสถานีตำรวจ

¹³ ทรงพล เกียรติอภิวัดน์ , “ความเห็นของทนายความต่อบทบาทของสภาทนายความ,” (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535).

¹⁴ สุเทพ สัตนาโค, “การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของเจ้าพนักงานตำรวจและประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของทนายความอาสาสมัครประจำสถานีตำรวจ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530).

เฉลิมชัย มาตย์เมือง¹⁵ ได้ศึกษาวิจัย เรื่องความพึงพอใจของผู้ต้องขังในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายขอแรง : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์คือ ศึกษาความเป็นมา แนวคิด หลักการและวิธีการช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายขอแรงในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ต้องขังที่ได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายขอแรง และปัญหาอุปสรรคของการช่วยเหลือทางกฎหมาย ผลการวิจัยคือ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เน้นในเรื่องของคดี ส่วนใหญ่จะเป็นคดีพระราชบัญญัติยาเสพติด เคยให้ทนายขอแรงดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาล มีความพึงพอใจในการช่วยเหลือของทนายขอแรงในระดับปานกลาง ในเรื่องของความสะดวกที่ได้รับนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการประสานงานนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ความสนใจของทนายขอแรงที่มีต่อผู้ต้องขัง(จำเลย)อยู่ที่ระดับปานกลาง ด้านการให้ข้อมูลของทนายขอแรงที่ให้แก่อผู้ต้องขัง(จำเลย)มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ด้านความสุภาพในการให้บริการแก่อผู้ต้องขัง(จำเลย)อยู่ในระดับปานกลาง ด้านค่าใช้จ่ายของผู้ต้องขัง(จำเลย)อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความพึงพอใจดังกล่าวจะเห็นว่าความพึงพอใจของผู้ต้องขัง(จำเลย)ที่ได้รับความช่วยเหลือจากทนายขอแรงนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะจึงควรที่จะให้จำเลยได้เลือกทนายด้วยตนเอง เพียงแต่ให้รัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความให้แก่จำเลยโดยมีเงื่อนไขในความยากง่ายของคดี และรวมถึงระยะเวลาในการจ้างทนาย ซึ่งรัฐควรที่จะตั้งทนายขอแรงให้เป็นหน่วยงาน มีหน้าที่ในการช่วยเหลือทางคดีแก่จำเลยผู้ยากจน โดยมีการกำหนดอัตราเงินเดือนที่แน่นอนไว้สำหรับทนายขอแรง ซึ่งจะช่วยให้ทนายขอแรงเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้แก่จำเลย และยังเปิดโอกาสให้แก่ นักศึกษาที่จบใหม่ ได้มีงานทำและได้ฝึกประสบการณ์ไปด้วย

อรรถวัฒน์ กลิ่นน้ำหอม¹⁶ ศึกษาวิจัย เรื่องบทบาททนายความในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีจุดประสงค์ คือศึกษาบทบาทและทัศนคติของทนายความในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ผลการวิจัย คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นยังมีทนายความส่วนหนึ่งที่ยังไม่เข้าใจในเรื่องของสิทธิดังกล่าว

¹⁵เฉลิมชัย มาตย์เมือง, “ความพึงพอใจของผู้ต้องขังในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายขอแรง : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานยุติธรรม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544).

¹⁶อรรถวัฒน์ กลิ่นน้ำหอม, “บทบาททนายความในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานยุติธรรม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544).

โดยทนายความที่มีความเข้าใจในเรื่องของสิทธินั้น เป็นทนายที่รู้ถึงสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้ สิทธิในการอยู่ในชั้นสอบสวน สิทธิในการมีทนายความ จำเลย สิทธิให้ทนายความเข้าช่วยเหลือ และการที่จะต้องมีทนายความเข้ารับฟังคำให้การในคดีเด็ก

ทนายความที่ขาดความเข้าใจในเรื่องของบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน นั้นจะไม่ทราบถึงการที่ทนายสามารถเข้าฟังการสอบปากคำของผู้ต้องหาในคดีอาญา ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติของทนายความที่สภาทนายความได้ทำหนังสือไว้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติไว้

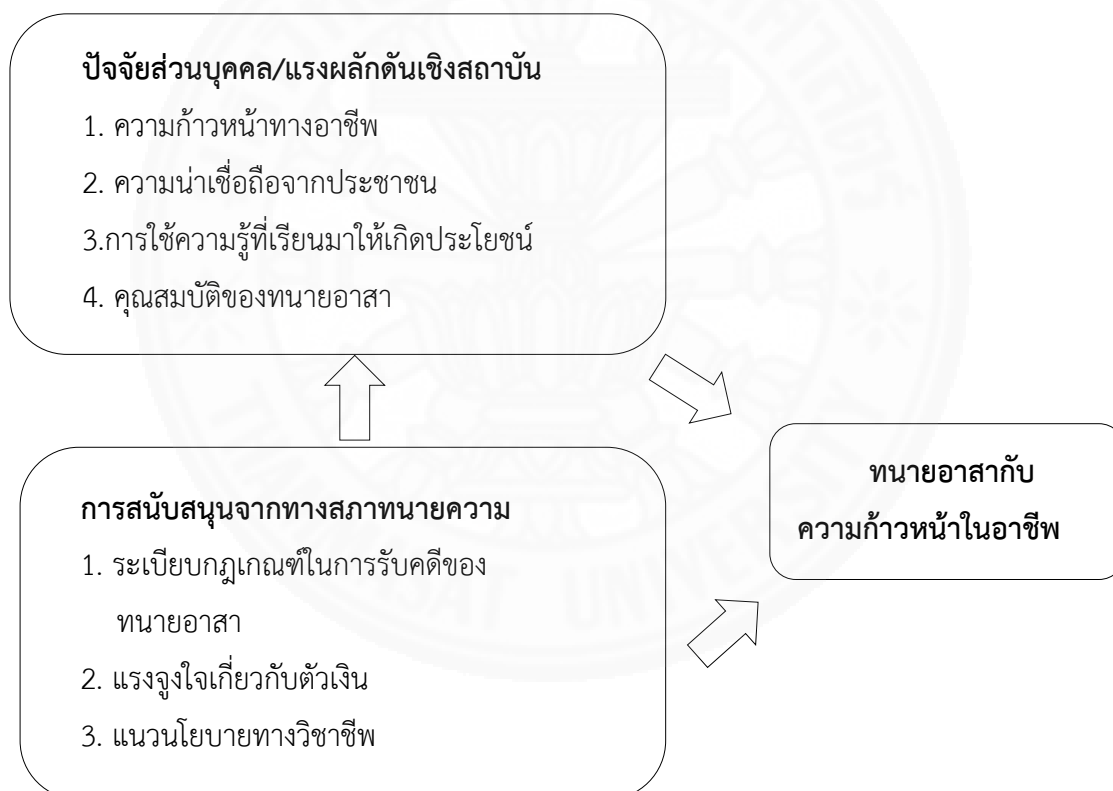
ดังนั้นเพื่อให้ทนายความทราบถึงบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น จึงต้องมีการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และกฎหมายใหม่ให้แก่ทนายความ และให้ทนายความอาสาให้ความรู้แก่ประชาชนโดยการเผยแพร่ตามสื่อต่างๆ และรวมถึงการจัดหาทนายความประจำสถานีตำรวจตลอด 24 ชั่วโมง และเพิ่มบทบาทของทนายให้สามารถตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

เปรมิกา บุญเกิด¹⁷ ศึกษาวิจัยเรื่อง จิตวิญญาณในการทำงานของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความโดยมีจุดประสงค์คือ เพื่อค้นหาความหมายของจิตวิญญาณและพฤติกรรมการแสดงออกที่สะท้อนถึงจิตวิญญาณ ในการทำงาน (Workplace Spirituality) ของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ รวมถึงความสอดคล้องของการแสดงออกทางจิตวิญญาณในการทำงาน กับจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ผลการวิจัย คือ ผู้ที่ประกอบวิชาชีพทนายความให้ความหมายและมีพฤติกรรมการแสดงออกทางจิตวิญญาณในการทำงานแตกต่างกันในแต่ละด้าน และยังพบว่าจิตวิญญาณในการทำงานมีความสอดคล้องกับการแสดงออกทางจริยธรรม (Ethics) โดยในเรื่องของความมีชีวิตจิตใจ และงานที่มีคุณค่า ซึ่งมีส่วนทำให้ทนายความแสดงออกถึงจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม การไม่เอาเปรียบผู้อื่น และการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ในด้านความสำนึกร่วมแห่งความเป็นชุมชน (Sense of Community) และด้านความสอดคล้องระหว่างค่านิยมองค์กรกับค่านิยมระดับปัจเจกบุคคลนั้น (Alignment between organization and individual values) มีความสนับสนุนกันทำให้การมีจริยธรรมในการทำงานเป็นไปอย่างสมบูรณ์ ซึ่งทำให้เกิดบรรยากาศในการช่วยเหลือกันภายในที่ทำงานและการทำงานภายใต้กฎเกณฑ์ที่องค์กรได้กำหนด

¹⁷ เปรมิกา บุญเกิด, “จิตวิญญาณในการทำงานของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ,” (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558).

สมพงษ์ จู้ต้นชวน¹⁸ ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของนายความอาสาประจำส่วนราชการ ต่อกระบวนการยุติธรรม โดยมีจุดประสงค์ในการศึกษาบทบาทของนายความอาสาประจำส่วนราชการที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมว่าเกิดผลดีผลเสียอย่างไร ผลการวิจัย คือ บทบาทของนายความอาสานั้นมีผลที่ดีต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งทำให้ประชาชนได้รับคำแนะนำและคำปรึกษาทางด้านกฎหมาย และขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมจากนายความอาสานั้นมีความยุติธรรม รวดเร็ว และมีความโปร่งใส แต่ก็ยังมีจุดอ่อนที่จะต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อรองรับการขยายตัวของโครงการนายความอาสาประจำส่วนราชการต่อไป

2.8 กรอบแนวคิด

¹⁸สมพงษ์ จู้ต้นชวน, “บทบาทของนายความอาสาประจำส่วนราชการต่อกระบวนการยุติธรรม,” (งานวิจัยการอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.) วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2558).

กรอบแนวคิดนี้ผู้วิจัยได้มาจากทฤษฎี ERG (ERG Theory : Existence Relatedness Growth Theory) ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการพื้นฐาน 3 อย่างคือ

ความต้องการในการดำรงชีวิต โดยการเป็นนายโดยทั่วไปนั้นต้องการได้รับการสนับสนุนค่าตอบแทนเพื่อการดำรงชีวิตและการใช้จ่ายในส่วนต่างๆ นายอาสาเหมือนกัน แม้จะเป็นการทำงานแบบจิตอาสาแต่ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต

ความต้องการมีสัมพันธภาพกับคนอื่น จะเห็นว่าอาสาชื่อนายนั้นจะอยู่ได้ก็ต่อเมื่อได้รับการยอมรับ และความเชื่อถือจากประชาชน จึงจะสามารถทำงานในฐานะนายความได้

การต้องการความเจริญก้าวหน้า ทุกคนก็ต้องความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงานของตน นายก็เช่นเดียวกันที่ต้องการที่จะประสบความสำเร็จในเป้าหมายของตนเอง ซึ่งอาจหมายถึงความไว้วางใจจากลูกความ ซึ่งส่งผลให้เป็นที่ยอมรับในฐานะนายความที่ช่วยเหลือประชาชน หรือการเก็บประสบการณ์ เพื่อนำไปสอบเป็นอัยการ หรือผู้พิพากษาต่อไปในอนาคต

การทำให้นายอาสามีความน่าเชื่อถือได้นั้น ตัวนายเองจะต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ที่มาปรึกษาทางคดีกับนายอาสานั้น เมื่อเทียบกับทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Needs) จะเห็นว่าเมื่อความต้องการของประชาชนในขั้นที่หนึ่งคือความต้องการทางกายภาพสำเร็จผลแล้ว สิ่งที่ตามมาคือความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของตนเองในทรัพย์สินและชีวิต ดังนั้นนายอาสาจะต้องให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและมาขอคำปรึกษาได้อย่างรวดเร็ว เป็นธรรมต่อประชาชนอย่างเต็มความสามารถ และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ถูกต้องแก่ประชาชน สิ่งเหล่านี้จะทำให้นายอาสาเป็นที่ยอมรับ และเชื่อถือจากประชาชนมากขึ้น ส่งผลทำให้หน้าที่การงานในฐานะนายความมีความก้าวหน้า มีลูกความเข้ามาให้ทำคดีให้มากขึ้น ปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลให้นายความตัดสินใจเลือกเป็นนายอาสา

ดังนั้นการศึกษากรอบแนวคิดนี้ จึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจของนายอาสา และสิ่งที่จะทำให้เกิดความก้าวหน้าทางอาชีพของนายอาสา โดยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพหรือเชิงพรรณนาเป็นหลัก เพื่อให้เข้าใจถึงกรณีศึกษา และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัย

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไปขององค์กร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชการที่ 6) พระองค์ได้ทรงนำพาความเจริญก้าวหน้ามาสู่สยามประเทศอย่างมาก ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์งานด้านศิลปะศาสตร์ โดยเฉพาะทางด้านวรรณกรรมและการละคร และที่สำคัญที่สุดของวงการวิชาชีพกฎหมายก็คือ พระองค์ทรงมีพระบรมราชโองการก่อตั้ง เนติบัณฑิตยสภาและวิชาชีพทนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2457 ในวันที่ 1 มกราคม 2457 และทรงเลือกประกอบวิชาชีพทนายความในชื่อ “ท่านราม ญ กรุงเทพฯ” เป็นทนายเพื่อช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ชาวเมืองใน “นครดุสิตธานี” ซึ่งเป็นเมืองแห่งประชาธิปไตยที่พระองค์ได้ใช้ให้ข้าราชการและประชาชนได้เข้าถึงระบอบประชาธิปไตยเป็นครั้งแรกของสยาม ซึ่งพระองค์ท่านทรงปฏิบัติหน้าที่ทนายความแก่คนสามัญ โดยไม่ทรงโปรดให้ใช้คำราชาศัพท์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นราษฎรหรือทวายนครของดุสิตธานีด้วย ทรงประกอบอาชีพทนายความ และทรงใช้นามแฝงว่า “ท่านราม ญ กรุงเทพฯ” ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มหาดเล็กยกโต๊ะทรงพระอักษรไปไว้ใกล้ๆ ริมอ่างหยก และตั้งเต็นท์ขึ้นและใช้ชื่อว่า “สำนักงานทนายความ ท่านราม ญ กรุงเทพฯ” เพื่อให้ทวายนครทั้งหลายได้มาปรึกษาความ โดยได้ทรงใช้พระที่นั่งอุดมวนาภรณ์ (ปัจจุบันคือ พระตำหนักเมขลารูจี) เป็นที่อยู่ของ ท่านราม ญ กรุงเทพฯ อย่างถาวร

สำนักงานทนายความท่านราม ญ กรุงเทพฯ ได้เปิดบริการให้คำปรึกษาอรรถคดีเรื่อยมา จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตด้วยอาการพระโลหิตเป็นพิษในพระอุทร เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2468 แต่พระราชประสงค์ของพระองค์ที่จะช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายโดยวิชาชีพทนายความก็ยังคงดำรงอยู่เพื่อสืบสานพระราชปณิธานสำหรับประชาชนของพระองค์ทั่วราชอาณาจักร

3.1 การก่อตั้งสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย

ความเจริญก้าวหน้าของวิชาชีพทนายความ ทำให้เกิดทนายความขึ้นมากมาย แต่การที่จะแสดงบทบาทหน้าที่ของการเป็นทนาย หรือการเคลื่อนไหวและการรวมพลังของบรรดาทนายความนั้นยังไม่มีรูปแบบที่เป็นเอกภาพ และขาดความสามัคคี เนื่องจากว่าขาดองค์กรหรือสถาบันที่จะทำหน้าที่เป็นแกนกลางหรือเป็นศูนย์รวมที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงได้มีการเริ่มก่อตั้ง “สมาคมทนายความ”

ขึ้นจนเป็นผลสำเร็จในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2500 เพื่อให้สถาบันอิสระทำหน้าที่เป็นตัวแทนของ ทนายความทั้งประเทศ ในการที่จะบำเพ็ญประโยชน์ต่อประชาชนและสังคมส่วนรวมและยัง เอื้ออำนวยผลประโยชน์ และดูแลสวัสดิการแก่ทนายความด้วยตนเอง

ในปี พ.ศ. 2508 ได้มีการตราพระราชบัญญัติทนายความฉบับใหม่ขึ้น คือ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 ซึ่งมีการโอนอำนาจออกใบอนุญาตว่าความจากอธิบดี ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ มาให้เนติบัณฑิตยสภาเป็นผู้มีอำนาจ ในการออกใบอนุญาต และมีหน้าที่ใน การควบคุมระเบียบและมรรยาททนายความ ซึ่งในขณะนั้นได้มีสำนักอบรมศึกษากฎหมายเกิดขึ้นใน เนติบัณฑิตยสภาแล้ว อีกทั้งทำหน้าที่ในการควบคุมทนายในระยะแรกๆ เนติบัณฑิตยสภาได้ ดำเนินการตามแบบเนติบัณฑิตยสภาอังกฤษ จึงมีการกำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ทางกฎหมายจากมหาวิทยาลัยผ่านการสอบเป็นเนติบัณฑิตที่สำนักงานฝึกอบรมทางกฎหมายแห่ง เนติบัณฑิตยสภา ก่อนจึงจะสามารถขอจดทะเบียนเป็นทนายความชั้นหนึ่งได้ ซึ่งหมายความว่าถ้าเรียน จบปริญญาตรีทางกฎหมายจากมหาวิทยาลัยเพียงอย่างเดียวจะเป็นได้เพียงทนายความชั้นสองเท่านั้น และตามบทบัญญัติได้ให้สิทธิทนายความชั้นหนึ่งสามารถว่าความได้ทั่วราชอาณาจักร ส่วนทนายความ ชั้นสองนั้นสามารถว่าความได้เฉพาะตามจังหวัดที่ได้รับใบอนุญาตเท่านั้น ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวของ เนติบัณฑิตยสภานั้นเป็นการกีดกันและเป็นการปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับ ปริญญาตรี จึงทำให้เกิดความไม่พึงพอใจและมีการเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านในเรื่องนี้อย่างกว้างขวาง โดยได้ใช้ระยะเวลาในการต่อสู้เรื่องนี้เป็นเวลาถึง 5 ปีเศษ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติ ทนายความในปี พ.ศ. 2514 ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า ให้ผู้ที่จบปริญญาตรีทางกฎหมายเป็นทนายความชั้นหนึ่ง มีสิทธิว่าความได้ทั่วราชอาณาจักร และในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อสมาคมจากชื่อเดิม คือ “สมาคมทนายความ” เปลี่ยนเป็น “สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย” ดังนั้นในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ของทุกปีจึงถือเป็น “วันทนายความ” ซึ่งเป็นวันสำคัญสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน¹

3.2 การก่อตั้งสภาทนายความ

จากผลกระทบที่เกิดจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติทนายความ 2508 ซึ่งเกิดการ จำกัดสิทธิ์ของทนายความจนทำให้เกิดผลกระทบกับบรรดาทนายความชั้น 2 รวมถึงประชาชนที่

¹ ทัศไนย ไชยแขวง, “ประวัติความเป็นมา การก่อตั้ง สภาทนายความ,” *จดหมายเหตุสภา ทนายความ* 6, ฉ.2 (กุมภาพันธ์ 2561): 3-5.

ต้องการความรู้และความสามารถของทนายความชั้น 2 ทำให้เกิดแนวคิดสำคัญที่ทำให้เกิดสถาบันทนายความที่จะทำหน้าที่ เป็นผู้ควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความซึ่งจะเห็นอยู่ในหลายๆประเทศ และสืบเนื่องจากความคิดดังกล่าวจึงได้มีการเคลื่อนไหวที่จะจัดตั้งสถาบันให้เป็นรูปธรรมตามลำดับขั้นตอนคือ

ในการก่อตั้งสภาทนายความในครั้งแรกนั้น มีการเสนอเสนอร่างพระราชบัญญัติทนายความขึ้นในปี พ. ศ. 2517 โดยนายมารุต บุณนาค นายกสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย และท่านยังเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (ตำแหน่งในขณะนั้น) การเสนอร่างพระราชบัญญัติทนายความดังกล่าวนี้เพื่อให้สภานิติบัญญัติทนายความพิจารณาเพื่อที่จะก่อตั้งสภาทนายความแต่พระราชบัญญัติดังกล่าวได้ตกไป เนื่องจากสภานิติบัญญัติทนายความได้สิ้นสภาพลงก่อนที่จะได้มีการร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว

ต่อมาได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติทนายความ เพื่อก่อตั้งสภาทนายความขึ้นอีกเป็นครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2518 โดยนายมงคล สุคนธขจร ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นนายกสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยต่อจากนายมารุต บุณนาค และเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา (ในขณะนั้น) พร้อมกับคณะ โดยในครั้งนี้ทางผู้แทนราษฎรได้ทำการลงมติรับหลักการในสาระที่หนึ่งแล้ว แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวก็ได้ตกไปอีกครั้งเนื่องจากได้มีประกาศยุบสภาก่อนที่จะมีการร่างพระราชบัญญัติ ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ เป็นนายกรัฐมนตรี

เพื่อที่จะเรียกร้องให้มีการก่อตั้งสภาทนายความขึ้น ในปี พ.ศ. 2522 จึงได้มีการร่างพระราชบัญญัติทนายความขึ้นมาใหม่ โดยการร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2523 และได้ทำการนำเสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในการดำเนินการต่อไป โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 จนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2528 โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 ธันวาคม พ. ศ. 2528 เป็นต้นมา

3.3 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติทนายความ พ. ศ. 2528

ประการที่ 1 บทบัญญัติมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัตินี้บัญญัติว่าให้มีสภาขึ้นสภาหนึ่ง โดยเรียกว่า “สภาทนายความ...” นับตั้งแต่นั้นมา

“สภาทนายความ” จึงเป็นสถาบันนิติบุคคลของผู้ที่ประกอบวิชาชีพทนายความซึ่งสามารถที่จะปกครองตนเองได้ เป็นทนายความ เพื่อทนายความ และโดยทนายความ มาจากหลักการปกครองพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย

ประการที่ 2 เปลี่ยนแปลงอำนาจในการจดทะเบียนและควบคุมมรรยาทนายความ จากเดิมที่เป็นอำนาจหน้าที่ของเนติบัณฑิตยสภา ให้เปลี่ยนเป็นอำนาจหน้าที่ของสภาทนายความ เป็นผู้มีอำนาจในการจดทะเบียนออกใบอนุญาตว่าความและควบคุมมรรยาทนายความ

ประการที่ 3 คุณสมบัติของผู้ที่จะประสงค์ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตทนายความ นั้น ผู้ที่จะจดทะเบียนเป็นทนายความจะต้องผ่านการฝึกอบรมมรรยาทนายความ หลักปฏิบัติเบื้องต้นในการว่าความ และการประกอบวิชาชีพทนายความตามข้อบังคับของสภาทนายความว่าด้วยการฝึกอบรมวิชาชีพว่าความ

นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นผลทำให้ไม่มีทนายความชั้น 2 อีกต่อไป เนื่องจากว่าผู้ที่เป็นทนายความชั้น 2 อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ได้ใช้บังคับให้ถือว่าได้เป็นผู้ที่ได้รับ การจดทะเบียนรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้และมีสิทธิ์ต่ออายุความใบอนุญาตหรือขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ได้

ประการสุดท้าย ไม่มีการกำหนดให้มีกองทุนสวัสดิการทนายความ เพื่อที่จะช่วยเหลือ ทนายความที่ได้รับความเดือดร้อนหรือทายาทของทนายความที่ถึงแก่ความตาย และได้รับความ เดือดร้อนให้ได้รับเงินสงเคราะห์จากกองทุนสวัสดิการทนายความ บทบัญญัติที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ การกำหนดให้มีคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย รวมทั้งได้จัดให้มีกองทุนช่วยเหลือ ประชาชนทางกฎหมายด้วย

วิชาชีพทนายความ เป็นวิชาชีพที่มีเกียรติเป็นส่วนที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมเป็นที่ พึ่งให้กับประชาชนเป็นผู้ใช้กฎหมายที่อยู่เคียงข้างและใกล้ชิดกับประชาชน คอยช่วยเหลือขจัดปัญหา ให้แก่ประชาชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อกฎหมายไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการแก้ต่างทางคดี การ ดำเนินการต่างๆที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล และรวมไปถึงการให้คำปรึกษา คำแนะนำ ในด้านของกฎหมายทั้งหมด ทนายความจึงต้องเป็นผู้ปฏิบัติตนและปฏิบัติด้วยการยึดหลักของ คุณธรรม พร้อมทั้งจะต้องมีความรับผิดชอบอย่างสูง และมีจรรยาบรรณที่ดีงาม เพื่อให้เกิดความ น่าเชื่อถือ ความศรัทธาและไว้วางใจจากสังคม

ถึงแม้ว่าทนายความจะไม่ใช้ข้าราชการแต่ก็มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในราชการศาลยุติธรรม เช่นเดียวกันเพราะเป็นสิทธิ์ของตัวความที่จะมีทนายความในการดำเนินคดีและเป็นกิจการผูกขาดของ นักกฎหมายที่จะให้บริการแก่ประชาชน นักกฎหมายไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ จึงถือเป็นเจ้าหน้าที่ในแต่ละฝ่าย ถ้าไม่มีทนายความตัวความก็ไม่สามารถรับผลจากกิจการศาล ยุติธรรมได้ครบถ้วนบริบูรณ์ ฉะนั้น ทั้ง 3 ฝ่ายนี้จะต้องระลึกถึงความจริงข้อนี้โดยไม่คำนึงถึง ความสำคัญของฝ่ายตนฝ่ายเดียว ต้องนึกว่าต่างก็มีความจำเป็น และต้องอาศัยความช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ความยุติธรรมนี้จึงจะเกิดกับประชาชนได้โดยสมบูรณ์ ส่วนฝ่ายใดมีหน้าที่ในการปฏิบัติ

อย่างไรก็ควรให้ความเคารพแก่กันและกัน ยกย่องนับถือกันอย่างไรใดเป็นเรื่องของสภาพแห่งหน้าที่ซึ่งเป็นธรรมดาที่จะต้องมียุทธวิธีขั้นตอนที่แตกต่าง ส่วนหนึ่ง ดังนั้นทั้ง 3 ฝ่ายคือ ศาล อัยการ จะต้องมองกันด้วยความนับถือ ความเข้าใจ และร่วมมือกันทำงาน ที่จะช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง

3.4 การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

พระราชบัญญัติทนายความ พ. ศ. 2528 มาตรา 7 กำหนดให้สภาทนายความมีหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายนั้นมีองค์ประกอบก็คือนายกสภาทนายความเป็นประธานกรรมการ อุปนายกเป็นรองประธานกรรมการ เลขานุการเป็นเลขานุการของคณะกรรมการและบุคคลอื่นอีกไม่เกิน 8 คนที่คณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้ที่เป็นทนายความมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่า 10 ปี

จากภารกิจในการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภาทนายความ ซึ่งไม่มีขอบเขตในการปฏิบัติงานครอบคลุมพื้นที่ทุกเขตอำนาจศาลจังหวัดทั่วประเทศ ปัจจุบันมี 114 ศาลจังหวัด และตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการแบ่งส่วนงานของสภาทนายความและอำนาจหน้าที่ของกรรมการสภาทนายความ พ. ศ. 2556 สภาทนายความได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อรองรับและปฏิบัติตามภารกิจให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายภายใต้ “โครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายสภาทนายความ” โดยได้รับเงินอุดหนุนจากทางรัฐบาลในแต่ละปีงบประมาณและการดำเนินงานได้มีการพัฒนารูปแบบของหน่วยงานและโครงการต่างๆดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมสภาทนายความ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสภาทนายความ

สำนักงานคณะกรรมการคดีปกครอง

สำนักงานคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

โครงการทนายความอาสาประจำส่วนราชการ

โครงการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย

โครงการพัฒนาบุคลากร

ศูนย์นิติธรรมสมานฉันท์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ที่มายื่นคำร้องขอความช่วยเหลือทางกฎหมายจากสภานายความ คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายจะต้องพิจารณาก่อนว่าผู้ขอความช่วยเหลือนั้นมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติทนายความ พ. ศ. 2528 มาตรา 78 หรือไม่อย่างไร กล่าวคือ

1. เป็นผู้ยากไร้ และ
2. ไม่ได้รับความเป็นธรรม

สิทธิและหน้าที่ของประชาชนเมื่อคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภานายความ รับทำคดีเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยมีอยู่ 2 ส่วนประกอบด้วยกันคือ

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมศาลและการดำเนินคดี เช่น ค่าขึ้นศาล ค่าคำร้อง ค่าใบแต่งตั้งทนายความและอื่นๆ ประชาชนผู้ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเอง ค่าทนายความหรือค่าใช้จ่ายใดๆของทนายความนั้นประชาชนผู้ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายไม่ต้องเสียค่าทนายความหรือค่าใช้จ่ายใดๆให้แก่ทนายความผู้ดำเนินการ ซึ่งเป็นข้อบังคับของสภานายความว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย พ. ศ. 2529 ข้อ 16

การให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายได้แก่

1. การให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย
2. การร่างนิติกรรมสัญญา
3. การจัดหาทนายความว่าต่างและแก้ต่าง

ประชาชนผู้ประสงค์จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมายจากสภานายความสามารถร้องขอได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. ติดต่อด้วยตัวเองหรือ
2. ยื่นคำร้องเป็นหนังสือแสดงความจำนงที่จะให้สภานายความช่วยเหลือ
3. บิดา มารดา ภรรยา บุตร หรือญาติพี่น้อง ติดต่อขอความช่วยเหลือ กรณีไม่สามารถมาติดต่อขอความช่วยเหลือด้วยตัวเองได้ (ข้อบังคับของสภานายความว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย พ. ศ. 2529 ข้อ 16)

การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของสภานายความมีการดำเนินการตั้งแต่ในชั้นถูกจับกุมดำเนินคดี การสอบสวน และการพิจารณาคดีที่ศาล

3.5 โครงการทนายอาสาประจำส่วนราชการ

ภาพที่ 3.1 สถิติจำนวนทนายอาสาในประเทศไทย ปี 2560

ที่มา : สภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์, “รายงานสถิติจำนวนทนายความอาสาของสภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์” (2560).

จากตารางภาพที่ 3.1 เรื่อง สถิติจำนวนทนายอาสาในประเทศไทย ปี 2560 พบว่าจำนวนทนายความอาสาในกรุงเทพ รวม 311 คน มีทั้งหมด 13 ศาลได้แก่

1. ศาลอาญา
2. ศาลแพ่ง
3. ศาลแขวงพระนครเหนือ
4. ศาลแพ่งกรุงเทพใต้
5. ศาลอาญากกรุงเทพใต้
6. ศาลอาญารธนบุรี
7. ศาลแขวงพระนครใต้
8. ศาลจังหวัดตลิ่งชัน
9. ศาลจังหวัดพระโขนง
10. ศาลล้มละลายกลาง (ศูนย์ราชการอาคาร A ชั้น 2)
11. ศาลแขวงดอนเมือง (ศูนย์ราชการอาคาร A ชั้น 1) ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์

12. ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง (ศูนย์ราชการอาคาร A ชั้น 5)
13. ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (จะเริ่มเดือนมีนาคม 2561) ให้บริการ วันจันทร์ ถึง วันพุธ

จำนวนทนายความอาสาส่วนภูมิภาคมีทั้งหมด 9 ภูมิภาค ได้แก่

ภาค 1 มี ศาลที่ให้บริการทนายความอาสาทั้งสิ้น 16 แห่ง มีทนายความอาสา รวม 490 คน ประกอบไปด้วย

1. ศาลจังหวัดสระบุรี
2. ศาลจังหวัดสมุทรปราการ
3. แขวงสมุทรปราการ
4. ศาลจังหวัดนนทบุรี
5. แขวงนนทบุรี
6. ศาลจังหวัดมีนบุรี (1)
7. ศาลจังหวัดมีนบุรี(2) ให้บริการ วันจันทร์ถึงวันเสาร์
8. ศาลจังหวัดธัญบุรี
9. ศาลจังหวัดปทุมธานี
10. ศาลจังหวัดสิงห์บุรี
11. ศาลจังหวัดลพบุรี
12. ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
13. แขวงพระนครศรีอยุธยา ให้บริการ วันจันทร์ถึงวันพุธ
14. ศาลจังหวัดอ่างทอง
15. ศาลจังหวัดชัยบาดาล ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
16. ศาลจังหวัดชัยนาท จะเริ่มให้บริการวันที่ 1 มกราคม 2561 ให้บริการวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์

ภาค 2 มีศาลที่ให้บริการทนายความอาสาทั้งสิ้น 8 แห่ง มีทนายความอาสา รวม 264 คน ประกอบไปด้วย

1. ศาลจังหวัดชลบุรี
2. ศาลจังหวัดพัทธยา
3. ศาลจังหวัดระยอง
4. ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา

5. ศาลจังหวัดจันทบุรี
6. ศาลจังหวัดนครนายก ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
7. ศาลจังหวัดปราจีนบุรี
8. ศาลจังหวัดกบินทร์บุรี ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์

ภาค 3 มีศาลที่ให้บริการทนายความอาสาทั้งสิ้น 11 แห่ง มีทนายความอาสา รวม 360 คน ประกอบไปด้วย

1. ศาลจังหวัดชัยภูมิ
2. ศาลจังหวัดนครราชสีมา
3. ศาลจังหวัดอำนาจเจริญ
4. ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
5. ศาลจังหวัดศรีสะเกษ ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
6. ศาลจังหวัดยโสธร ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
7. ศาลจังหวัดสุรินทร์
8. ศาลจังหวัดรัตนบุรี ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
9. ศาลจังหวัดอุบลราชธานี
10. ศาลจังหวัดนางรอง ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
11. ศาลจังหวัดภูเขียว ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์

ภาค 4 มีศาลที่ให้บริการทนายความอาสาทั้งสิ้น 14 แห่ง มีทนายความอาสา รวม 385 คน ประกอบไปด้วย

1. ศาลจังหวัดขอนแก่น
2. ศาลจังหวัดอุดรธานี
3. ศาลจังหวัดมหาสารคาม ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
4. ศาลจังหวัดหนองคาย ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
5. ศาลจังหวัดเลย
6. ศาลจังหวัดพล
7. ศาลจังหวัดหนองบัวลำภู ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
8. ศาลจังหวัดร้อยเอ็ด ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
9. ศาลจังหวัดนครพนม ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
10. ศาลจังหวัดสกลนคร ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
11. ศาลจังหวัดกาฬสินธุ์ ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์

12. ศาลจังหวัดมุกดาหาร ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
13. ศาลจังหวัดสว่างแดนดิน ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
14. ศาลจังหวัดบึงกาฬ ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์

ภาค 5 มีศาลที่ให้บริการทนายความอาสาทั้งสิ้น 11 แห่ง มีทนายความอาสารวม 368 คน ได้แก่

1. ศาลจังหวัดเชียงใหม่
2. แขวงเชียงใหม่
3. ศาลจังหวัดลำปาง
4. แขวงลำปาง
5. ศาลจังหวัดน่าน
6. ศาลจังหวัดน่าน (สาขาป่า)
7. ศาลจังหวัดเชียงราย
8. ศาลจังหวัดลำพูน
9. ศาลจังหวัดแพร่ ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
10. ศาลจังหวัดเทิง ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
11. ศาลจังหวัดเชียงคำ ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
12. ศาลจังหวัดฮอด ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์

ภาค 6 มีศาลที่ให้บริการทนายความอาสาทั้งสิ้น 13 มีทนายความอาสารวม 304 คน ได้แก่

1. ศาลจังหวัดพิษณุโลก
2. ศาลจังหวัดเพชรบูรณ์
3. ศาลจังหวัดอุตรดิตถ์
4. ศาลจังหวัดกำแพงเพชร
5. ศาลจังหวัดนครสวรรค์
6. ศาลจังหวัดสวรรคโลก ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
7. ศาลจังหวัดสุโขทัย ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
8. ศาลจังหวัดอุทัยธานี ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
9. ศาลจังหวัดแม่สอด ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
10. ศาลจังหวัดหล่มสัก ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
11. ศาลจังหวัดพิจิตร
12. ศาลจังหวัดวิเชียรบุรี ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
13. ศาลจังหวัดตาก

ภาค 7 มีศาลที่ให้บริการทนายความอาสาทั้งสิ้น 12 แห่ง มีทนายความอาสารวม 274 คนได้แก่

1. ศาลจังหวัดนครปฐม
2. ศาลจังหวัดกาญจนบุรี
3. ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
4. ศาลจังหวัดเพชรบุรี
5. ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี
6. ศาลจังหวัดสมุทรสาคร
7. ศาลจังหวัดราชบุรี
8. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดราชบุรี ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
9. จังหวัดสมุทรสงคราม ให้บริการวันจันทร์วันอังคารและวันพฤหัสบดี
10. ศูนย์ดำรงธรรมสมุทรสงคราม ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
11. ศาลจังหวัดทองผาภูมิ
12. ศาลจังหวัดหัวหิน

ภาค 8 มีศาลที่ให้บริการทนายความอาสาทั้งสิ้น 13 แห่ง มีทนายความอาสารวม 308 คนได้แก่

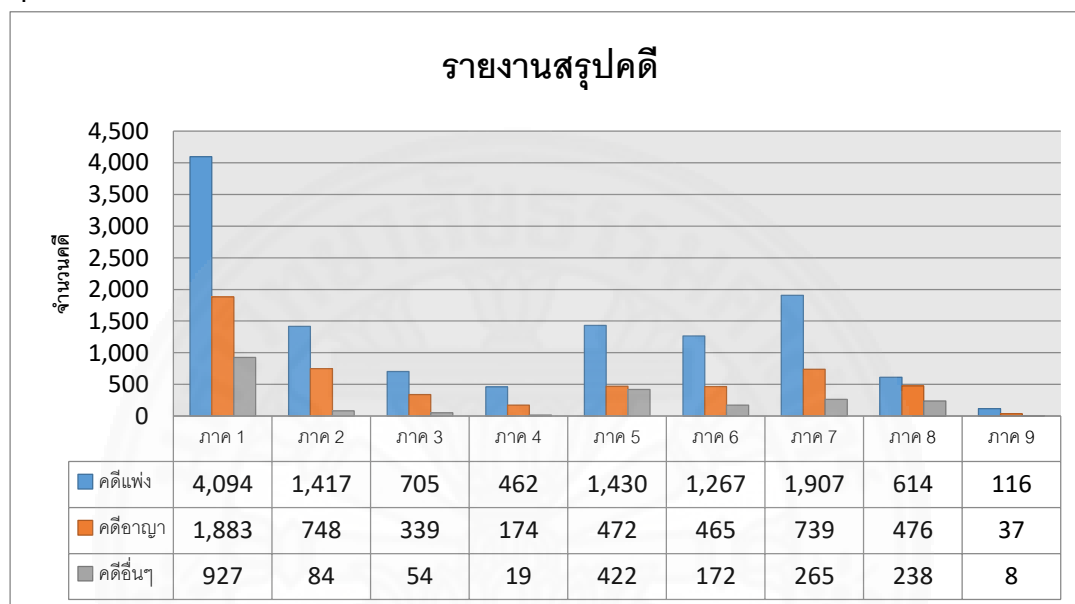
1. ศาลจังหวัดภูเก็ต
2. ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. แขวงนครศรีธรรมราช
4. ศาลจังหวัดทุ่งสง ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
5. ศาลจังหวัดกระบี่
6. ศาลจังหวัดหลังสวน ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
7. ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี
8. แขวงสุราษฎร์ธานี
9. ศาลจังหวัดเวียงสระ ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
10. ศาลจังหวัดชุมพร ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
11. ศาลจังหวัดไชยา ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
12. ศาลจังหวัดเกาะสมุย ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์
13. ศาลจังหวัดระนอง ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์

ภาค 9 มีศาลที่ให้บริการทนายความอาสาทั้งสิ้น 4 แห่ง มีทนายความอาสารวม 286 คน ได้แก่

1. ศาลจังหวัดตรัง
2. ศาลจังหวัดพัทลุง ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์

3. ศาลจังหวัดสงขลา
4. ศาลจังหวัดสตูล ให้บริการ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์

ภาพที่ 3.2 รายงานสรุปคดี ที่นายความอาสารับทำในส่วนของภูมิภาคตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2559 ถึงกันยายน 2560 ประจำปีงบประมาณ 2560

ที่มา : สภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ “รายงานสรุปคดีภูมิภาคของสภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์” (ตุลาคม – กันยายน 2560).

จากตารางภาพที่ 3.2 เรื่องรายงานสรุปคดี ที่นายความอาสารับทำในส่วนของภูมิภาค ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2559 ถึงกันยายน 2560 ประจำปีงบประมาณ 2560 พบว่า นายอาสาที่รับทำคดี โดยแยกเป็น 3 คดีคือ คดีแพ่ง คดีอาญา และคดีอื่นๆ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ในส่วนของคดีแพ่ง นายอาสาภาคที่ 1 ทำคดีทั้งหมด 4,094 คดี นายอาสาภาคที่ 2 ทำคดีทั้งหมด 1,417 คดี นายอาสาภาคที่ 3 ทำคดีทั้งหมด 705 คดี นายอาสาภาคที่ 4 ทำคดีทั้งหมด 462 คดี นายอาสาภาคที่ 5 ทำคดีทั้งหมด 1,430 คดี นายอาสาภาคที่ 6 ทำคดีทั้งหมด 1,267 คดี นายอาสาภาคที่ 7 ทำคดีทั้งหมด 1,907 คดี นายอาสาภาคที่ 8 ทำคดีทั้งหมด 614 คดี และนายอาสาภาคที่ 9 ทำคดีทั้งหมด 116 คดี

ในส่วนของคดีอาญา นายอาสาภาคที่ 1 ทำคดีทั้งหมด 1,883 คดี นายอาสาภาคที่ 2 ทำคดีทั้งหมด 748 คดี นายอาสาภาคที่ 3 ทำคดีทั้งหมด 339 คดี นายอาสาภาคที่ 4 ทำคดีทั้งหมด 174 คดี นายอาสาภาคที่ 5 ทำคดีทั้งหมด 472 คดี นายอาสาภาคที่ 6 ทำคดีทั้งหมด 465

คดี ทนายอาสาภาคที่ 7 ทำคดีทั้งหมด 739 คดี ทนายอาสาภาคที่ 8 ทำคดีทั้งหมด 476 คดี และ ทนายอาสาภาคที่ 9 ทำคดีทั้งหมด 37 คดี

และในส่วนคดีอื่นๆ ทนายอาสาภาคที่ 1 ทำคดีทั้งหมด 927 คดี ทนายอาสาภาคที่ 2 ทำคดีทั้งหมด 84 คดี ทนายอาสาภาคที่ 3 ทำคดีทั้งหมด 54 คดี ทนายอาสาภาคที่ 4 ทำคดีทั้งหมด 19 คดี ทนายอาสาภาคที่ 5 ทำคดีทั้งหมด 422 คดี ทนายอาสาภาคที่ 6 ทำคดีทั้งหมด 172 คดี ทนายอาสาภาคที่ 7 ทำคดีทั้งหมด 265 คดี ทนายอาสาภาคที่ 8 ทำคดีทั้งหมด 238 คดี และทนายอาสาภาคที่ 9 ทำคดีทั้งหมด 8 คดี

ภาพที่ 3.3 สรุปผลรายงานคดีที่ทนายอาสาในแต่ละภาครับทำคดี

ที่มา : สภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ “รายงานสถิติจำนวนคดีที่ทนายความอาสารับทำคดีของสภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์” (ตุลาคม – กันยายน 2560).

จากตารางภาพที่ 3.3 เรื่องสรุปผลรายงานคดีที่ทนายอาสาในแต่ละภาครับทำคดี พบว่า ภาคที่ 1 มีคดีรวมกันทั้งหมด 6,904 คดี ภาคที่ 2 มีคดีรวมกันทั้งหมด 2,249 คดี ภาคที่ 3 มีคดีรวมกันทั้งหมด 1,098 คดี ภาคที่ 4 มีคดีรวมกันทั้งหมด 655 คดี ภาคที่ 5 มีคดีรวมกันทั้งหมด 2,324 คดี ภาคที่ 6 มีคดีรวมกันทั้งหมด 1,904 คดี ภาคที่ 7 มีคดีรวมกันทั้งหมด 2,911 คดี ภาคที่ 8 มีคดีรวมกันทั้งหมด 1,328 คดี และภาคที่ 9 มีคดีรวมกันทั้งหมด 161 คดี

3.6 ระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของทนายความ อาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือ ประชาชน พ. ศ. 2556

อาศัยอำนาจทำความในมาตรา 76 แห่งพระราชบัญญัติทนายความพ.ศ. 2528 และ
ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย พ. ศ. 2529 ข้อ 7 ที่ประชุม
คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ให้มีมติในการประชุมครั้งที่ 10/2556 เมื่อวันที่ 25
ตุลาคม 2556 ไม่ออกระเบียบปฏิบัติของทนายความอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ
องค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ช่วยเหลือประชาชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

หมวด 1

บททั่วไป

ข้อ 1 ระเบียบนี้ เรียกว่า ระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายว่า
ด้วยการของทนายความอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชน ที่มี
วัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชน พ. ศ. 2556

ข้อ 2 ระเบียบนี้มีผลใช้บังคับนับแต่วันที่ประกาศ

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบปฏิบัติโครงการทนายความอาสาประจำส่วนราชการ
พ.ศ. 2554 องค์กรวันที่ 22 กันยายน 2554 ให้ใช้ระบบนี้แทน

ข้อ 4 บทนิยาม

4.1 คณะกรรมการโครงการ หมายถึง คณะกรรมการโครงการทนายความอาสา
ประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ช่วยเหลือประชาชนโดยไม่
เสียค่าใช้จ่าย

4.2 ประธาน หมายถึง ผ่านกรรมการโครงการทนายความอาสาตามระเบียบฉบับนี้

4.3 ทนายความอาสา หมายถึง นายความอาสาตามระเบียบฉบับนี้

4 4 โครงการ หมายถึง โครงการทนายความอาสาตามระเบียบฉบับนี้

แบบ ทอส. 1 คือใบนำส่งใบเบิกค่าตอบแทน

แบบ ทอส. 2 คือแบบสรุปรายงานการปฏิบัติงาน

แบบ ทอส. 3 คือใบเบิกค่าตอบแทนทนายความอาสาตามส่วนราชการ

แบบ ทอส. 4 คือแบบให้คำปรึกษาประจำวัน

แบบ ทอส. 5 คือแบบบันทึกเวลาปฏิบัติงานของทนายความอาสา

แบบ ทอส. 6 คือแบบกำหนดให้ทนายความอาสาปฏิบัติอำนาจที่

แบบ ทอส. 7 คือแบบสถิติคดีทนายความอาสาให้คำปรึกษา

แบบ ทอส. 8 คือแบบรายงานประเมินผลของอนุกรรมการการติดตามตรวจสอบ และดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสา

หมวด 2

ทนายความอาสาและหน้าที่ของทนายความอาสา

ข้อ 5 โครงการทนายความอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กร เอกชนที่มีวัตถุประสงค์ช่วยเหลือประชาชน มีวัตถุประสงค์ให้ทนายความปฏิบัติหน้าที่เป็นที่ปรึกษา กฎหมายให้คำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายแก่ประชาชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ข้อ 6 คุณสมบัติของทนายความอาสา

- 6.1 เป็นทนายความมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
- 6.2 เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์และมีบุคลิกภาพที่ดี
- 6.3 เป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ของสภาทนายความ และเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยรวม
- 6.4 ไม่อยู่ระหว่างถูกกล่าวหาและรับเป็นคดีมรยาททนายความ
- 6.5 ไม่เคยถูกสภาทนายความมีคำสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัติทนายความ พ. ศ. 2528 มาตรา 52 (1) (2) (3)
- 6.6 ได้รับการอบรมและขึ้นทะเบียนให้เป็นทนายความอาสาตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการโครงการกำหนด

ข้อ 7 ห้ามทนายความอาสาเป็นทนายความอาสาให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับ หมายของหน่วยงานอื่นเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการโครงการ

ห้ามทนายความอาสารับว่าความ หรือแนะนำให้ผู้อื่นรับว่าความในคดีที่คนให้ คำปรึกษาหรือแนะนำ

หมวด 3

หน้าที่และความรับผิดชอบ

ข้อ 8 หน้าที่ของทนายความอาสาต่อประชาชน

- 8.1 ให้การต้อนรับผู้มาติดต่อด้วยอัธยาศัยอันดี
- 8.2 ให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย
- 8.3 ให้คำแนะนำในการติดต่อส่วนราชการหรือสภาทนายความ

ข้อ 9 หน้าที่ของทนายความอาสาต่อสภาทนายความ

- 9.1 ติดต่อและเสริมสร้างความสัมพันธ์กับสภานายความ
- 9.2 เข้าร่วมประชุม ส่งเสริม และเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการต่างๆ ของสภานายความ
- 9.3 ปฏิบัติตามคำสั่งและระเบียบปฏิบัติของโครงการและสภานายความอย่างเคร่งครัด

ข้อ 10 หน้าที่ของนายความอาสาต่อตนเอง

- 10.1 แต่งกายสุภาพเรียบร้อยแบบชุดสากลนิยมหรือชุดไทยพระราชทานปิดบัตรประจำตัวนายความอาสาขณะปฏิบัติหน้าที่
- 10.2 มีความประพฤติเรียบร้อยและใช้วาจาสุภาพต่อผู้มาขอรับคำปรึกษาหรือแนะนำ
- 10.3 มีความซื่อสัตย์สุจริตและเป็นผู้ตรงต่อเวลา
- 10.4 มีความตั้งใจและศรัทธาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่
- 10.5 มีน้ำใจและให้ความช่วยเหลือต่อเพื่อนร่วมงานและต่อบุคคลทั่วไป

หมวด 4

การปฏิบัติหน้าที่และการทำรายงาน

- ข้อ 11 การปฏิบัติงานของนายความอาสา
- 11.1 ปฏิบัติงาน ณ สถานที่ที่โครงการจัดไว้ตามวันและเวลาราชการ
- 11.2 ลงเวลาการเริ่มปฏิบัติงานเลิกการปฏิบัติงานตามแบบ ทอส.5
- 11.3 ให้บันทึกการให้คำปรึกษาประจำวันตามแบบ ทอส.4 ทุกราย
- 11.4 นายความอาสามอบหมายให้ผู้อื่นทำหน้าที่แทนไม่ได้
- 11.5 นายความอาสาที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวันและเวลาที่กำหนดให้แจ้งต่อประธาน หรือประธานสภานายความจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 2 วันทำการเว้นแต่มีเหตุฉุกเฉิน
- 11.6 รายงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายพร้อมเหตุขัดข้องหรือปัญหาที่เกิดขึ้น
- 11.7 แต่ทนายความอาสาต้องทำใบเบิกค่าตอบแทนตามแบบ ทอส.3 พร้อมต้นฉบับให้คำปรึกษาทางแบบ ทอส.4 บันทึกการปฏิบัติหน้าที่ตามแบบ ทอส.5
- ส่วนภูมิภาคให้ยื่นต่อประธานสภานายความจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย กรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อประธานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ข้อ 12 ประธานหรือประธานสภาทนายความจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของทนายความอาสาและกำหนดให้ทนายความอาสาไปปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย ณ สถานที่ส่วนราชการ

ข้อ 13 ทนายความอาสาจะได้รับค่าตอบแทนตามระเบียบของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายสภาทนายความว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าตอบแทนทนายความอาสาสมัคร กรรมการภาค คณะอนุกรรมการ คณะทำงานเจ้าหน้าที่และผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

ข้อ 14 การเบิก-จ่ายค่าตอบแทนให้ถือปฏิบัติดังนี้

14.1 ให้ทนายความอาสาในเขตกรุงเทพฯ จัดส่งเอกสารและรายงานเพื่อขอเบิกค่าตอบแทนภายในวันที่ 10 ของเดือนถัดไปหรือตามที่ประธานกำหนดต่อเจ้าหน้าที่โครงการและเมื่อเจ้าหน้าที่โครงการได้รับเอกสารและตรวจสอบแล้วเห็นว่าถูกต้องให้เสนอต่อประธานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณา

14.2 ทนายความอาสาในส่วนภูมิภาคให้ดำเนินการตามข้อ 11.7 โดยให้ส่งเอกสารไปยังประธานสภาทนายความจังหวัดภายในวันที่ 5 ของเดือนถัดไปเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ประธานสภาทนายความจังหวัดจัดส่งเอกสารไปยังกรรมการบริหารสภาทนายความภาคภายในวันที่ 10 ของเดือนเดียวกันกรรมการบริหารภาคตรวจสอบเห็นว่าครบถ้วนถูกต้องแล้วให้ลงนามตามแบบ ทอส.1 จัดส่งให้เจ้าหน้าที่โครงการภายในวันที่ 15 ของเดือนเดียวกันและเมื่อเจ้าหน้าที่โครงการได้รับเอกสารและตรวจสอบเห็นว่าถูกต้องให้เสนอต่อประธานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณา

14.3 ให้เจ้าหน้าที่โครงการตรวจสอบเอกสารข้อ 14.1 และ 14.2 เสนอต่อประธานเพื่ออนุมัติค่าตอบแทนภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับเอกสารเมื่อประธานอนุมัติแล้วให้เจ้าหน้าที่โครงการส่งเอกสารเบิกค่าตอบแทนไปยังเจ้าหน้าที่การเงินสภาทนายความทำการจ่ายเงินค่าตอบแทนให้แก่ทนายความอาสาโดยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารตามที่ประธานสภาทนายความจังหวัดหรือทนายความอาสาแจ้งไว้ต่อเจ้าหน้าที่โครงการและเมื่อโอนเงินแล้วให้ส่งสำเนาหลักฐานการโอนเงินค่าตอบแทนแก่ประธานสภาทนายความจังหวัดหรือทนายความอาสาราบต่อไป

14.4 กรณีทนายความอาสายื่นเอกสารตามข้อ 14.1 ถึง 14.3 เกินกำหนดเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่ปฏิบัติหน้าที่ให้ถือว่าไม่ประสงค์จะใช้สิทธิในการเบิกค่าตอบแทนเว้นแต่มีเหตุอันสมและคณะกรรมการสภาทนายความพิจารณาอนุมัติให้จ่ายค่าตอบแทนได้

หมวด 5

การประเมินผล

ข้อ 15 ให้มีคณะอนุกรรมการติดตามตรวจสอบและดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของ นายความอาสาโดยกำหนดแผนงานและออกตรวจเยี่ยมนายความอาสาประเมินผลและทำรายงาน ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาต่อคณะกรรมการโครงการตามแบบ ทอส.8

ข้อ 16 ให้เจ้าหน้าที่โครงการทำสถิติเกี่ยวกับนายความอาสาและจำนวนคดีที่ นายความอาสาให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายแก่ประชาชนของแต่ละเดือนตามแบบ ทอส.7 เพื่อเสนอที่ประชุมคณะกรรมการโครงการพิจารณา

ข้อ 17 หา นายความอาสาให้ข้อมูลอันเป็นเท็จหรือประพฤติดิตตามระเบียบปฏิบัติ หรือเมื่อมีผู้ร้องเรียนหรือความปรากฏต่อประธานให้ประธานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการไม่น้อยกว่า 3 คนทำการแสวงหาข้อเท็จจริงและให้ความเห็นต่อคณะกรรมการ โครงการเพื่อพิจารณาดำเนินการดังนี้

17.1 ยุติเรื่อง

17.2 ว่ากล่าวตักเตือน

17.3 ภาคทัณฑ์โดยมีกำหนดไม่เกิน 3 ปี

17.4 ห้ามปฏิบัติหน้าที่นายความอาสาที่มีกำหนดไม่เกิน 2 ปี

17.5 ลบชื่อออกจากความเป็นนายความอาสา

17.6 กรณีเห็นว่าเป็นความผิดตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาท นายความ พ. ศ. 2529 ให้ส่งเรื่องต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความพิจารณาต่อไป

ข้อ 18 แบบพิมพ์ของโครงการให้ใช้ตามแบบ ทอส.1 ถึง ทอส.6 หรือตามที่ คณะกรรมการโครงการกำหนด

บทเฉพาะกาล

ข้อ 19 ให้ นายความอาสาตามระเบียบปฏิบัติโครงการทนายความอาสาประจำส่วน ราชการพ. ศ. 2551 เป็นนายความอาสาต่อไปจนกว่าจะได้รับการอบรมและขึ้นทะเบียนให้เป็น นายความอาสาตามระเบียบนี้

ข้อ 20 การใดใดที่ประธานหรือคณะกรรมการโครงการหรือนายความอาสาตาม ระเบียบปฏิบัติทนายความอาสาประจำส่วนราชการพ. ศ. 2554 ได้ดำเนินการก่อนประกาศใช้ระเบียบ นี้ให้ดำเนินการต่อไปจนแล้วเสร็จ

3.7 งบประมาณของสภาพนายความ

งบดุลสภาพนายความ และงบดุลกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ประจำปี พ.ศ. 2560 ซึ่งจะมีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี โดยงบประมาณที่ได้นำมาให้นำมาจากการประชุมใหญ่สามัญประจำปี พ.ศ. 2561 ซึ่งมีการประชุมในวันเสาร์ที่ 28 เมษายน 2561 ณ ห้องประชุมชั้น 5 สภาพนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งในที่ผู้วิจัยจะได้ศึกษางบดุลของกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว โดยได้สรุปมาเป็นตารางที่ 3.1 – ตารางที่ 3.5 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 งบแสดงฐานะการเงินในเรื่องหนี้สินและหนี้สินของกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

รายการหนี้สินหมุนเวียน	จำนวนเงิน
เช็คระหว่างทาง	585,039.50
เจ้าหนี้สภาพนายความ	37,806,750.83
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	38,810,952.36
รวมหนี้สินหมุนเวียนทั้งหมด	77,202,742.69
เงินกองทุน	
เงินกองทุนหลวงพ่อพระวัดปากน้ำ	5,581,803.73
เงินกองทุนสิทธิมนุษยชนทนายความ	167,831.71
เงินกองทุนสิ่งแวดล้อม	92,529.82
เงินกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย	(21,882,342.59)
รวมเงินกองทุน	(16,040,177.33)
รวมหนี้สินและเงินกองทุน	61,162,565.36

จากตารางที่ 3.1 งบแสดงฐานะการเงินในเรื่องหนี้สินของกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย พบว่ากองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายเป็นหนี้เช็คระหว่างทางจำนวน 585,039.50 (ห้าแสนแปดหมื่นห้าพันสามสิบเก้าบาทห้าสิบบาทห้าสตางค์) หนี้กับทางสภาพนายความจำนวน 37,806,750.83 (สามสิบล้านเจ็ดแสนหกพันเจ็ดร้อยห้าสิบบาทแปดสิบบาทแปดสิบบาทห้าสตางค์) และหนี้สินหมุนเวียนอื่นอีก 38,810,952.36 (สามสิบล้านแปดแสนหนึ่งหมื่นเก้าร้อยห้าสิบบาทสามสิบบาทห้าสตางค์ ซึ่งรวมหนี้สินหมุนเวียนทั้งสิ้น 77,202,742.69 (เจ็ดสิบล้านสองแสนสองพันเจ็ดร้อยสี่สิบบาทหกสิบบาทห้าสตางค์)

เงินกองทุนอุดหนุน ประกอบไปด้วย เงินกองทุนหลวงพ่อพระวัดปากน้ำจำนวน 5,581,803.73 (ห้า ล้านห้าแสนแปดหมื่นหนึ่งพันแปดร้อยสามบาทเจ็ดสิบบาทสามสตางค์) เงินกองทุนสิทธิมนุษยชน หน่วยงานจำนวน 167,831.71 (หนึ่งแสนหกหมื่นเจ็ดพันแปดร้อยสามสิบบาทเจ็ดสิบบาทสามสตางค์) เงินกองทุนสิ่งแวดล้อมจำนวน 92,529.82 (เก้าหมื่นสองพันห้าร้อยยี่สิบเก้าบาทแปดสิบบาทสามสตางค์) เงินกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายมีจำนวน (21,882,342.59) (ยี่สิบเอ็ดล้านแปดแสนแปดหมื่นสองพันสามร้อยสี่สิบบาทห้าสิบบาทสามสตางค์) ซึ่งหักกับเงินกองทุนที่กล่าวมาข้างต้น เหลือรวมเงินกองทุนจำนวน (16,040,177.33) (สิบหกล้านสี่หมื่นหนึ่งร้อยเจ็ดสิบบาทสามสิบบาทสามสตางค์) นำนี้ทั้งหมดหักกับเงินกองทุนจะเหลือ รวมหนี้สินและเงินกองทุนจำนวน 61,162,565.36 (หกสิบล้านเอ็ดหมื่นหนึ่งแสนหกหมื่นสองพันห้าร้อยหกสิบบาทสามสิบบาทสามสตางค์)

ตารางที่ 3.2 งบรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

รายการรายได้	จำนวนเงิน
เงินจัดสรรจากสภาทนายความ	2,428,783.40
ดอกเบี้ยรับ	142,590.92
ดอกเบี้ยรับกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย	3,557.02
รับเงินบริจาคเข้ากองทุนช่วยเหลือฯ	24,000.00
ดอกเบี้ยรับเงินสนับสนุน	246,171.46
รายได้บริจาค/อื่นๆ	42,648.64
รายรับจากกองทุนสิ่งแวดล้อม	182,000.00
รวมรายได้	3,069,751.44
หัก เงินอุดหนุนจากรัฐบาล (รายละเอียดตารางที่ 3.4)	(541,649.35)
รวมรายได้ทั้งสิ้น	2,528,102.09
ค่าใช้จ่าย	
หัก ค่าธรรมเนียมธนาคาร	600.00
เงินกองทุน ณ วันที่ 30 กันยายน 2560	2,527,502.09
เงินกองทุน	
เงินกองทุน(สะสม) ณ วันที่ 30 กันยายน 2559	24,409,844.68
เงินกองทุน ณ วันที่ 30 กันยายน 2560	2,527,502.09
เงินกองทุน(สะสม) ณ วันที่ 30 กันยายน 2560	(21,882,342.59)

จากตารางที่ 3.2 จากตารางที่ 4.6 เรื่องงบประมาณรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย พบว่า งบประมาณของกองทุนประกอบด้วยเงินจัดสรรจากสหภาพนิคม จำนวน 2,428,783.40 (สองล้านสี่แสนสองหมื่นแปดพันเจ็ดร้อยแปดสิบสามบาทสี่สิบสตางค์) ดอกเบี้ยรับ จำนวน 142,590.92 (หนึ่งแสนสี่หมื่นสองพันห้าร้อยเก้าสิบบาทเก้าสิบสองสตางค์) ดอกเบี้ยรับกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย จำนวน 3,557.02 (สามพันห้าร้อยห้าสิบเจ็ดบาทศูนย์สองสตางค์) รับเงินบริจาคเข้ากองทุนช่วยเหลือฯ จำนวน 24,000 (สองหมื่นสี่พันบาทถ้วน) ดอกเบี้ยรับเงินสนับสนุนจำนวน 246,171.46 (สองแสนสี่หมื่นหกพันหนึ่งร้อยเจ็ดสิบเอ็ดบาทสี่สิบหกสตางค์) รายได้บริจาค/อื่นๆ จำนวน 42,648.64 (สี่หมื่นสองพันหกร้อยสี่สิบแปดบาทหกสิบสี่สตางค์) รายรับจากกองทุนสิ่งแวดล้อมจำนวน 182,000 (หนึ่งแสนแปดหมื่นสองพันบาทถ้วน) รวมรายได้ที่ได้รับทั้งหมด 3,069,751.44 (สามล้านหกหมื่นเก้าพันเจ็ดร้อยห้าสิบเอ็ดบาทสี่สิบสี่สตางค์)

หัก เงินอุดหนุนจากรัฐ (รายละเอียด ตารางที่ 3.3) จำนวน 541,643.35 (ห้าแสนสี่หมื่นหนึ่งพันหกร้อยสี่สิบสามบาทสามสิบห้าสตางค์) เหลือรายได้ทั้งสิ้น 2,528,102.09 (สองล้านห้าแสนสองหมื่นแปดพันหนึ่งร้อยสองบาทศูนย์เก้าสตางค์)

และ หัก ค่าธรรมเนียมธนาคาร 600 (หกร้อยบาทถ้วน) จะเงินกองทุน ณ วันที่ 30 กันยายน 2560 ทั้งสิ้นจำนวน 2,527,602.09 (สองล้านห้าแสนสองหมื่นเจ็ดพันหกร้อยสองบาทศูนย์เก้าสตางค์)

เงินกองทุนเงินกองทุน(สะสม) ณ วันที่ 30 กันยายน 2559 มีจำนวน 24,409,844.68 (ยี่สิบล้านสี่แสนเก้าพันแปดร้อยสี่สิบบาทหกสิบแปดสตางค์) โดยหักกับเงินกองทุน ณ วันที่ 30 กันยายน 2560 จำนวน 2,527,502.09 (สองล้านห้าแสนสองหมื่นเจ็ดพันห้าร้อยสองบาทศูนย์เก้าสตางค์) รวมเป็นเงินกองทุน(สะสม) ณ วันที่ 30 กันยายน 2560 จำนวน (21,882,342.59) (ยี่สิบล้านแปดแสนแปดหมื่นสองพันสามร้อยสี่สิบบาทห้าสิบบาทเก้าสตางค์)

ตารางที่ 3.3 เงินอุดหนุนจากทางรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ 2560 งบรายได้และค่าใช้จ่าย สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2560

รายการรายได้	จำนวนเงิน
เงินอุดหนุนจากทางรัฐบาล	57,905,700.00
ค่าใช้จ่าย	
การดำเนินงาน (รายละเอียด ตารางที่ 3.4)	11,084,056.71
การบริการ (รายละเอียด ตารางที่ 3.5)	47,363,292.64
รวมค่าใช้จ่าย	58,447,349.35
สรุปค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้	541,649.35

จากตารางที่ 3.3 เรื่องเงินอุดหนุนจากทางรัฐบาลประจำปีงบประมาณ 2560 งบรายได้ และค่าใช้จ่าย สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2560 พบว่า รัฐบาลได้ให้เงินอุดหนุนแก่สภาพ ความเป็นจำนวน 57,905,700 (ห้าสิบล้านเจ็ดแสนเก้าหมื่นห้าพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน) และหัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (ผู้วิจัยจะใส่รายละเอียดไว้ในตารางที่ 3.1) จำนวน 11,084,056.71 (สิบล้านแปดหมื่นสี่พันห้าสิบลบาทเจ็ดสิบลเจ็ดสตางค์) และ หักค่าใช้จ่ายในการบริการ (ผู้วิจัย จะใส่รายละเอียดไว้ในตารางที่ 3.2) จำนวน 47,363,292.64 (สี่สิบล้านสามแสนหกหมื่นสามพัน สองร้อยเก้าสิบลบาทหกสิบลสี่สตางค์) ซึ่งรวมค่าใช้จ่ายเป็นเงิน 58,447,349.35 (ห้าสิบล้านแปดหมื่น สี่แสนสามร้อยสี่สิบลบาทสามสิบลห้าสตางค์) ทำให้มีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่ารายได้ที่รับเป็น จำนวนเงิน 541,649.35 (ห้าแสนสี่หมื่นหนึ่งพันหกร้อยสี่สิบลบาทสามสิบลห้าสตางค์)

ตารางที่ 3.4 รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

รายการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	จำนวนเงิน
เงินเดือนค่าล่วงเวลา	5,821,535.00
ค่าใช้จ่ายในการติดต่อประสานงานโครงการ	1,668,070.00
ค่าไฟฟ้า – น้ำประปา	1,450,399.76
ค่าเช่าสำนักงาน	554,115.00
ค่าเครื่องใช้และวัสดุสำนักงาน	136,862.78
ค่าซ่อมแซม – เครื่องใช้สำนักงาน	3,657.50
ค่าเช่าเครื่องถ่ายเอกสาร/ค่าถ่ายเอกสาร/ค่าโรเนียว	468,194.05
ค่าบริการรักษาความปลอดภัย	105,000.00
ค่าบริการรักษาความสะอาด	105,250.00
ค่าธรรมเนียมธนาคารและอื่นๆ	120,989.64
ค่าเบี้ยประชุมคณะกรรมการ	476,400.00
ค่าใช้จ่ายประชุม	41,602.00
ค่าตรวจสอบบัญชี	49,500.00
ค่าเสื่อมราคา – เครื่องใช้สำนักงาน	81,509.59
ค่าเสื่อมราคา – เครื่องตกแต่งและติดตั้ง	971.39
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	11,084,056.71

จากตารางที่ 3.4 เรื่องรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน พบว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสภาพนายความประกอบไปด้วย เงินเดือนค่าล่วงเวลา จำนวน 5,821,535 (ห้าล้านแปดแสนสองหมื่นหนึ่งพันห้าร้อยสามสิบห้าบาทถ้วน) ค่าใช้จ่ายในการติดต่อประสานงานโครงการ จำนวน 1,668,070 (หนึ่งล้านหกแสนหกหมื่นแปดพันเจ็ดสิบบาทถ้วน) ค่าไฟฟ้า – น้ำประปา จำนวน 1,450,399.76 (หนึ่งล้านสี่แสนห้าหมื่นสามร้อยเก้าสิบบาทเจ็ดสิบกสตางค์) ค่าเช่าสำนักงาน จำนวน 554,115 (ห้าแสนห้าหมื่นสี่พันหนึ่งร้อยสิบบาทถ้วน) ค่าเครื่องใช้และวัสดุสำนักงาน จำนวน 136,862.78 (หนึ่งแสนสามหมื่นหกพันแปดร้อยหกสิบบาทเจ็ดสิบบสตางค์) ค่าซ่อมแซม – เครื่องใช้สำนักงาน จำนวน 3,657.50 (สามพันหกร้อยห้าสิบบาทห้าสิบบสตางค์) ค่าเช่าเครื่องถ่ายเอกสาร/ค่าถ่ายเอกสาร/ค่าโรเนียว จำนวน 468,194.05 (สี่แสนหกหมื่นแปดพันหนึ่งร้อยเก้าสิบบาทศูนย์ห้าสตางค์) ค่าบริการรักษาความปลอดภัย จำนวน 105,000 (หนึ่งแสนห้าพันบาทถ้วน) ค่าบริการรักษาความสะอาด จำนวน 105,250 (หนึ่งแสนห้าพันสองร้อยห้าสิบบาทถ้วน) ค่าธรรมเนียมธนาคารและอื่นๆ จำนวน 120,989.64 (หนึ่งแสนสองหมื่นเก้าร้อยแปดสิบบาทหกสิบบสตางค์) ค่าเบี้ยประชุมคณะกรรมการ จำนวน 476,400 (สี่แสนเจ็ดหมื่นหกพันสี่ร้อยบาทถ้วน) ค่าใช้จ่ายประชุม จำนวน 41,602 (สี่หมื่นหนึ่งพันหกร้อยสองบาทถ้วน) ค่าตรวจสอบบัญชี จำนวน 49,500 (สี่หมื่นเก้าพันห้าร้อยบาทถ้วน) ค่าเสื่อมราคา – เครื่องใช้สำนักงาน จำนวน 81,509.59 (แปดหมื่นหนึ่งพันห้าร้อยเก้าบาทห้าสิบบาทเก้าสตางค์) ค่าเสื่อมราคา – เครื่องตกแต่งและติดตั้ง จำนวน 971.39 (เก้าร้อยเจ็ดสิบบาทสามสิบบาทเก้าสตางค์) รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั้งสิ้นเป็นจำนวน 11,084,056.71 (สิบเอ็ดล้านแปดหมื่นสี่พันห้าสิบบาทเจ็ดสิบบเอ็ดสตางค์)

ตารางที่ 3.5 รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการบริการ

รายการค่าใช้จ่ายในการบริการ	จำนวนเงิน
ค่าเบี้ยเลี้ยงนายอาสา	21,443,768.00
ค่าตอบแทนวิทยากรและเจ้าหน้าที่	583,228.00
ค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานของนายอาสา	2,542,818.00
ค่าพาหนะเดินทาง	326,925.03
ค่าใช้จ่ายประชุม	274,731.00
ค่าใช้จ่ายสำนักงานใกล้เคียงข้อพิพาท	122,837.80
ค่าใช้จ่ายสำนักงานสิ่งแวดล้อม	3,391,304.00
ค่าใช้จ่ายประธานสภาพนายความจังหวัดهماจ่าย	5,960,930.00
ค่าใช้จ่ายศูนย์นิติธรรม	5,087,259.53
ค่าไปรษณีย์และค่าโทรศัพท์	440,764.13

ตารางที่ 3.5 รายละเอียดค่าใช้จ่ายในการบริการ (ต่อ)

รายการค่าใช้จ่ายในการบริการ	จำนวนเงิน
ค่าใช้จ่ายในการจัดเสวนา/สัมมนา	5,348,528.57
ค่าเบี้ยประกันอุบัติเหตุ/ชีวิต	64,035.58
ค่าจัดทำของที่ระลึกในการสนับสนุนกิจกรรม	51,370.00
ค่าใช้จ่ายเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย	1,544,793.00
ค่าใช้จ่ายกรรมการบริหารภาค	180,000.00
รวมค่าใช้จ่ายในการบริการ	47,363,292.64

จากตารางที่ 3.5 เรื่องรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการบริการ พบว่าค่าใช้จ่ายในการบริการของสหภาพนายความประกอบไปด้วย ค่าเบี้ยเลี้ยงทนายอาสา จำนวน 21,443,768 (ยี่สิบเอ็ดล้านบาท สิบสี่หมื่นสามพันเจ็ดร้อยหกสิบแปดบาทถ้วน) ค่าตอบแทนวิทยากรและเจ้าหน้าที่ จำนวน 583,228 (ห้าแสนแปดหมื่นสามพันสองร้อยยี่สิบแปดบาทถ้วน) ค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานของทนายอาสา จำนวน 2,542,818 (สองล้านห้าแสนสี่หมื่นสองพันแปดร้อยยี่สิบแปดบาทถ้วน) ค่าพาหนะเดินทาง จำนวน 326,925.03 (สามแสนสองหมื่นหกพันเก้าร้อยยี่สิบห้าบาทศูนย์สามสตางค์) ค่าใช้จ่ายประชุม จำนวน 274,731 (สองแสนเจ็ดหมื่นสี่พันเจ็ดร้อยสามสิบเอ็ดบาทถ้วน) ค่าใช้จ่ายสำนักงานใกล้เคียงข้อพิพาท จำนวน 122,837.80 (หนึ่งแสนสองหมื่นสองพันแปดร้อยสามสิบเจ็ดบาทแปดสิบสตางค์) ค่าใช้จ่ายสำนักงานสิ่งแวดล้อม จำนวน 3,391,304 (สามล้านสามแสนเก้าหมื่นหนึ่งพันสามร้อยสี่บาทถ้วน) ค่าใช้จ่ายประธานสหภาพนายความจังหวัดเหมาจ่าย จำนวน 5,960,930 (ห้าล้านเก้าแสนหกหมื่นเก้าร้อยสามสิบบาทถ้วน) ค่าใช้จ่ายศูนย์นิติธรรม จำนวน 5,087,259.53 (ห้าล้านแปดหมื่นเจ็ดพันสองร้อยห้าสิบบาทห้าสิบบาทสามสตางค์) ค่าไปรษณีย์และค่าโทรศัพท์ จำนวน 440,764.13 (สี่แสนสี่หมื่นเจ็ดร้อยหกสิบบาทสิบสามสตางค์) ค่าใช้จ่ายในการจัดเสวนา/สัมมนา จำนวน 5,348,528.57 (ห้าล้านสามแสนสี่หมื่นแปดพันห้าร้อยยี่สิบแปดบาทห้าสิบบาทเจ็ดสตางค์) ค่าเบี้ยประกันอุบัติเหตุ/ชีวิต จำนวน 64,035.58 (หกหมื่นสี่พันสามสิบบาทห้าสิบบาทแปดสตางค์) ค่าจัดทำของที่ระลึกในการสนับสนุนกิจกรรม จำนวน 51,370 (ห้าหมื่นหนึ่งพันสามร้อยเจ็ดสิบบาทถ้วน) ค่าใช้จ่ายเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย จำนวน 1,544,793 (หนึ่งล้านห้าแสนสี่หมื่นสี่พันเจ็ดร้อยเก้าสิบบาทถ้วน) และค่าใช้จ่ายกรรมการบริหารภาค จำนวน 180,000 (หนึ่งแสนแปดหมื่นบาทถ้วน) สรุปรวมค่าใช้จ่ายในการบริหารทั้งสิ้น 47,363,292.64 (สี่สิบล้านเจ็ดหมื่นสามแสนหกหมื่นสามพันสองร้อยเก้าสิบบาทหกสิบบาทหกสิบบาทสามสตางค์)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ ทัศนคติของอาสาสมัครเกี่ยวกับความก้าวหน้าในอาชีพ ” เป็นการนำเสนอผลของการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งการศึกษาในเรื่องนี้จะต้องใช้ความรู้ในการดำเนินงานของอาสาสมัครจากผู้เชี่ยวชาญและตัวอาสาสมัครที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงานอาสาสมัครโดยตรง ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยโดยมีทั้งหมด 11 ท่าน ผลของการวิจัยจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นเรื่องปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่สองเป็นเรื่องของระเบียบกฎหมายของอาสาสมัคร ประกอบกับ ระเบียบคณะกรรมการการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของอาสาสมัครประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชน ส่วนที่สามเป็นเรื่องของนโยบายทางวิชาชีพของอาสาสมัครซึ่งเป็นนโยบายที่ทางผู้วิจัยได้นำเสนอเพื่อสอบถามถึงความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง และส่วนที่สี่เป็นเรื่องของแรงจูงใจในอาชีพอาสาสมัครเกี่ยวกับตัวเงิน รวมถึงงบประมาณที่รัฐได้จัดให้กับอาสาสมัครในเรื่องการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย หรืออาสาสมัคร ทั้งนี้ในการนำเสนอข้อมูลดังกล่าวทางผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยได้มีลำดับของการนำเสนอ ดังนี้

- 4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล
- 4.2 ระเบียบกฎหมายของอาสาสมัคร
- 4.3 นโยบายทางวิชาชีพ
- 4.4 แรงจูงใจเกี่ยวกับตัวเงิน

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

การวิจัยเรื่องทัศนคติของอาสาสมัครเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางอาชีพ ผู้วิจัยได้นำเสนอปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ดังตาราง ที่ 4.1 – 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน
ชาย	10
หญิง	1
รวม	11

จากตารางที่ 4.1 เป็นการแสดงข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์มีทั้งหมด 11 ท่าน เป็นเพศหญิงจำนวน 1 ท่าน และเป็นเพศชายจำนวน 10 ท่าน โดยสัดส่วนของเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันมาก เนื่องจากตอนที่เข้าไปเก็บข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้พบกับนายอาสาที่เป็นเพศหญิงเพียงคนเดียวเท่านั้น

ตารางที่ 4.2 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน
20 – 30 ปี	1
31- 40 ปี	2
41 – 50 ปี	2
51 – 60 ปี	5
61 – 70 ปี	1
รวม	11

จากตารางที่ 4.2 เป็นการแสดงปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์มีทั้งหมด 10 ท่าน มีช่วงอายุตั้งแต่ 20-30 ปีจำนวน 1 ท่าน 31-40 ปี จำนวน 2 ท่าน 41-50 ปี จำนวน 2 ท่าน 51-60 ปีจำนวน 4 ท่าน และ 61-70 ปีจำนวน 1 ท่าน ซึ่งสังเกตได้ว่า ทัศนคติอาสาที่ไปสัมภาษณ์จะอยู่ในช่วงอายุ 51 – 60 ปี

ตารางที่ 4.3 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน
ปริญญาตรี	9
ปริญญาโท	1
ปริญญาเอก	1
รวม	11

จากตารางที่ 4.3 แสดงปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรีจำนวน 9 ท่าน ระดับปริญญาโทจำนวน 1 ท่าน และระดับปริญญาเอก 1 ท่าน สังเกตได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ที่ปริญญาตรี

ตารางที่ 4.4 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	จำนวน
2 – 10 ปี	4
11 – 20 ปี	4
21 – 30 ปี	1
มากกว่า 30 ปี	2
รวม	11

จากตารางที่ 4.4 แสดงปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ประสบการณ์ทำงานของนายอาสา 2-10 ปีจำนวน 4 ท่าน 11-20 ปี จำนวน 4 ท่าน และ 21 – 30 ปี จำนวน 1 ท่าน ประสบการณ์ทำงานของอุปนายกนั้นเดิมที่อยู่ธนาคาร UOB เป็นที่ปรึกษาให้กับสำนักงานกฎหมาย และบริษัท และเป็นอาจารย์พิเศษอยู่มหาวิทยาลัยราชภัฏ ปัจจุบันเป็นอุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภาทนายความและเป็นคณะกรรมการบริหาร ปี 2559 – 2562 ซึ่งมีประสบการณ์มากกว่า 30 ปี และประสบการณ์ด้านการทำงานของท่านนายกสภาทนายความนั้นท่านเป็นทนายความมา 38 ปี

4.2 ระเบียบกฎเกณฑ์ของนายอาสา

จากการสัมภาษณ์ นายกสภาทนายความ อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และนายอาสาจำนวน 9 ท่าน ได้กล่าวถึงในเรื่องของกฎระเบียบของทนายความอาสาว่าเป็นเรื่องที่ซับซ้อน และมีกฎเกณฑ์และข้อบังคับอยู่มากตามความเห็นของนายอาสา และตามความเห็นของอุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งท่านเห็นว่าไม่ได้มีความซับซ้อนเท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ได้รับข้อมูลที่รอบด้าน ผู้วิจัยจึงได้เสนอ 4 หัวข้อ ได้แก่ ความเข้าใจของประชาชนในหน้าที่ของนายอาสา ความสำคัญของนายอาสา กระบวนการและขั้นตอนในการเป็นนายอาสา การปฏิบัติหน้าที่ของนายอาสาในปัจจุบัน

4.2.1 ความเข้าใจของประชาชนในหน้าที่ของนายความอาสา

โครงการนายความอาสาประจำส่วนราชการมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทนายความทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาทางกฎหมายและนำปรึกษาปัญหาข้อกฎหมายแก่ประชาชนในด้านอรรถคดีหน้าที่ทำการศาลต่างประเทศ (ภาค 1-9) จำนวน 100 จังหวัดโดยได้จัดสรรทนายความอาสาประจำส่วนราชการนั่งปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาประจำวัน 1 คน โดยมีประธานสภาทนายความจังหวัดเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

สถานที่ปฏิบัติงานอยู่ที่ศาลจังหวัดส่วนภูมิภาค 1-9 จำนวน 100 แห่ง 57 แห่ง ปฏิบัติการทุกวันทำการ (ทนายความ 1 คน/วัน) 43 แห่งปฏิบัติงานเฉพาะวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ 1 แห่งปฏิบัติงานเฉพาะวันเสาร์

ข้อห้ามของนายความอาสา มีดังนี้ ทนายความอาสานั้นห้ามเป็นทนายความอาสาที่ให้คำปรึกษาหรือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายให้กับหน่วยงานอื่นเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการของโครงการทนายความอาสา ทนายความอาสาห้ามรับว่าความหรือแนะนำให้ผู้อื่นรับว่าความให้ในคดีที่ตนเองเป็นผู้ให้คำปรึกษาหรือแนะนำ

หน้าที่และความรับผิดชอบของทนายความอาสา มี 3 หัวข้อ คือ

หน้าที่ของทนายความอาสาที่มีต่อประชาชน เป็นการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายและแนะนำในการติดต่อส่วนราชการหรือสภาทนายความ

หน้าที่ของทนายความที่มีต่อสภาทนายความ ทนายความอาสาจะต้องเข้าร่วมประชุมและเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการต่างๆและต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อปฏิบัติของโครงการและสภาทนายความอย่างเคร่งครัด

หน้าที่ของทนายความอาสาต่อตนเอง ทนายความอาสานั้นจะต้องแต่งชุดสุภาพเรียบร้อยและติดบัตรประจำตัวทนายความอาสาทุกครั้งในการปฏิบัติหน้าที่ โดยการให้คำปรึกษานั้นจะต้องพูดจาสุภาพต่อประชาชนที่มาขอคำปรึกษา มีความซื่อสัตย์ ตั้งใจ ตรงต่อเวลาและมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือประชาชนรวมถึงผู้ร่วมงานด้วย

ความเข้าใจในหน้าที่ของทนายความอาสานั้น มี 2 ความเห็นด้วยกัน กล่าวคือ ในส่วนทนายอาสาจำนวน 7 ท่าน มีความเห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของทนายความอาสา อีกทั้งยังไม่กล้าที่จะเข้ามาขอคำปรึกษาเพราะกลัวในเรื่องของค่าใช้จ่าย และยังแยกความแตกต่างระหว่างทนายอาสา และทนายขอแรง เพราะคิดว่าเป็นทนายลักษณะเดียวกัน และยังมีความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายจากหน่วยงานอื่นๆอีก ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจในหน้าที่ทนายแบบผิวเผินว่าเป็นทนายที่ช่วยเหลือประชาชนเท่านั้น ยังไม่ทราบถึงขอบเขตของการให้บริการ...”

“....ประชาชนไม่ค่อยได้เข้ามาปรึกษาเท่าไรเนื่องจากทุกวันนี้มีอัยการ
ตำบล ซึ่งตอนนี้เหมือนว่าอัยการเข้ามาทำอาสารับทำคดีแพ่งให้ แต่ทนายความอาสาให้คำแนะนำกับ
ประชาชนเพียงอย่างเดียวไม่รับคดีให้...”

“...ประชาชนยังไม่รู้ว่าทนายความอาสา กับ ทนายขอแรงไม่เหมือนกัน
ทนายอาสาเป็นของสภานาย ซึ่งความอาสาก็คือทนายที่จะช่วยเหลือประชาชนโดยการให้คำแนะนำ
ทางกฎหมายเท่านั้น...”

“...ประชาชนไม่ค่อยเข้าใจเพราะยังไม่ทราบว่ามีการช่วยเหลืออยู่ ซึ่ง
ประชาชนจะรู้จักแต่ทนายขอแรงซึ่งเป็นของทางศาล...”

“...ประชาชนยังรู้จักทนายอาสาน้อยมาก เขาจะเข้ามาขอความช่วยเหลือก็
ต้องเมื่อคดีนั้นหนักหนาแล้ว ซึ่งบางครั้งส่งผลต่ออายุความที่จะต้องยื่นกับทางศาล...”

“...ประชาชนมีความเข้าใจแต่ไม่ทั้งหมดซึ่งยังไม่ทราบว่าความช่วยเหลือ
ต่าง ๆ นั้นจะต้องเข้าไปยื่นเรื่องที่สภานายความจังหวัดเสียก่อนทนายจึงจะสามารถช่วยเหลือทางคดี
ได้...”

“...ประชาชนเข้าใจว่าเป็นทนายที่เรียกค่าใช้จ่ายถูกเท่านั้น...”

“...มีความเข้าใจน้อย เพราะยังไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของ
ทนายความอาสา และสถานที่พบเจอกับทนายความอาสาว่าอยู่ที่ใดบ้าง ประกอบกับประชาชนส่วน
ใหญ่ไม่ได้ใช้สิทธิทางศาลเท่าที่ควร...”

ความเห็นของอุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และทนาย
อาสาจำนวน 2 ท่าน ที่เห็นว่าประชาชนมีความเข้าใจในเรื่องของทนายความอาสามากขึ้น ดังคำให้
สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ประชาชนได้รับรู้หน้าที่ของทนายอาสาจากความช่วยเหลือของสื่อซึ่งอยู่
ในอันดับ 1 ที่ประชาชนรับรู้ได้ และรู้จักทนายอาสาจากหน่วยงานหรือองค์กรทางราชการ กรม
ต่างๆ ซึ่งจะมีงานในส่วนความช่วยเหลือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอยู่ และการรับรู้ผ่านปากต่อปาก...”

“...มีแนวโน้มที่จะเข้าใจเพิ่มมากขึ้น สังเกตได้จาก การมาใช้บริการของ
ประชาชน ซึ่งทนายความอาสาได้รับการยอมรับจากประชาชนมากขึ้น มีการตอบรับที่ดีมากขึ้น...”

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความคิดเห็นที่แย้งกันในเรื่อง
นี้คือ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับหน้าที่ของทนายอาสานั้น ประชาชนยังไม่เข้าใจ
เท่าที่ควร เพราะจะเห็นว่า ปัจจุบันมีการช่วยเหลือทางกฎหมายอยู่หลายหน่วยงาน เช่น อัยการ อีก
ทั้ง มีทนายขอแรงซึ่งเป็นของศาล ทำให้ประชาชนไม่ทราบถึงความแตกต่างในการทำงานของ
ทนายความดังกล่าว และการประชาสัมพันธ์ยังมีไม่มาก ซึ่งประชาชนเองยังไม่ทราบถึงสิทธิและหน้าที่

ของตัวเอง รวมทั้งการช่วยเหลือของทนายความอาสา ซึ่งประชาชนนั้นยังคงเข้าใจว่าทนายความอาสา นั้นหาเข้าไปจะต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก จึงเป็นเหตุให้ประชาชนยังไม่รู้จักทนายอาสาเท่าที่ควร

ในส่วนของทางสภาทนายความนั้น จากการสัมภาษณ์จะเห็นว่า ทนายความอาสาประชาชนรู้จักจากสื่อต่างๆ ดีอยู่แล้ว เพราะทนายอาสาจะไปประจำอยู่ในหลายหน่วยงานด้วยกัน ทำให้ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการนั้นไปบอกต่อกันซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ไปในตัวทำให้ทนายอาสาเป็นที่รู้จักและประชาชนเข้าใจถึงหน้าที่ของทนายความอาสา

4.2.2 ความสำคัญของทนายอาสา

ความสำคัญของทนายอาสานั้น จากการสัมภาษณ์ อนุบายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนและ ทนายความอาสา มีความเห็นส่วนใหญ่ว่า ทนายความอาสาที่มีความสำคัญมากขึ้น เพราะประชาชนจะเข้ามาปรึกษาทางกฎหมายมากขึ้น และประชาชนสามารถเข้ามาขอคำปรึกษาได้แบบฟรี ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ทนายความอาสาที่มีความสำคัญ เพราะทนายอาสา มีส่วนช่วยประชาชนทางกฎหมายซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ และยังเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 68...”

“...บทบาทของทนายอาสาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ พระราชบัญญัติ ทนายความ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ แก่ต่าง ว่าต่างให้กับประชาชน...”

“...ทนายความอาสาที่สำคัญคือส่วนของคดีแพ่งซึ่งจะมีผู้ยากไร้เข้ามา ซึ่งเขาไม่มีทนายเพราะว่าค่าทนายแพง...”

“...ทนายความอาสาที่มีความสำคัญมาก เพราะ ในจุดที่ประชาชนไม่รู้จะไปพึ่งใคร เช่น คนมาร้องทุกข์ ไม่สามารถใช้ชีวิตได้เป็นปกติด้วยการไม่ให้มีสำเนาะโนครวั ด้วยการถูกตัดไฟ น้ำ ทั้งที่มีชื่อ เป็นกรรมสิทธิ์ จะทำอย่างไร ทนายอาสาก็จะเป็นผู้ชี้ช่องว่าให้...”

“...ทนายความอาสาที่มีความสำคัญมากขึ้น เพราะมีองค์กรต่างๆเปิดให้มีทนายความอาสาให้คำปรึกษาทางคดี เช่น ศาลจังหวัด ศาลเยาวชนฯ สถานีตำรวจ เป็นต้น...”

“...ทนายความอาสาที่มีความสำคัญมากด้วยเหตุว่า ประชาชนจะได้รับความยุติธรรมมากขึ้นเมื่อมีปัญหาในข้อกฎหมาย หรือ ถูกดำเนินคดีในศาล...”

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นว่าความสำคัญของทนายความอาสาที่มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆเนื่องจาก เป็นวัตถุประสงค์ของทางสภาทนายความ อีกทั้งยังมี พ.ร.บ. ทนายความรองรับในเรื่องนี้ด้วยเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์และความช่วยเหลือ ซึ่งทนายความอาสานั้นเป็นผู้ที่จะเข้ามาช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับข้อมูลทางกฎหมายได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

4.2.3 กระบวนการและขั้นตอนในการเป็นทนายอาสา

คุณสมบัติของการเป็นทนายความอาสา ตามระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของทนายความอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชน พ. ศ. 2556 ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติของทนายความอาสาไว้คือจะต้องเป็นทนายความมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปีมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความเสียสละเพื่อประโยชน์ของสภาพทนายความและประโยชน์ของประชาชนไม่ถูกกล่าวหาและรับคดีมารยาททนายความไม่เคยถูกสภาพทนายความมีคำสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัติทนายความ พ. ศ. 2528 มาตรา 52 (1) (2) (3) โดย การปฏิบัติงานของทนายความอาสานั้นต้องปฏิบัติ ณ สถานที่ที่โครงการจัดไว้ตามวันและเวลาราชการ ลงเวลาการเริ่มปฏิบัติงานและเลิกการปฏิบัติงานตามแบบ ที่โครงการทนายความอาสาให้ปฏิบัติและต้องบันทึกค่าให้การปรึกษาประจำวันทุกรายทนายความอาสาจะมอบให้คนอื่นทำแทนไม่ได้ โดยทนายความอาสาที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวันและเวลาที่กำหนดให้ ไม่น้อยกว่า 2 วันทำการเว้นแต่มีเหตุฉุกเฉิน ทนายความอาสาต้องรายงานการปฏิบัติหน้าที่พร้อมกับเหตุขัดข้องหรือปัญหาที่เกิดขึ้น และทนายความอาสาต้องทำใบเบิกค่าตอบแทนตามแบบที่โครงการกำหนด โดยให้ยื่นต่อประธานสภาพทนายความจังหวัด

ทนายความอาสาจะได้รับค่าตอบแทนตามระเบียบของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายสภาพทนายความว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าตอบแทนทนายความอาสาสมัคร กรรมการภาค คณะอนุกรรมการ คณะทำงานเจ้าหน้าที่และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

กระบวนการและขั้นตอนในการเป็นทนายอาสา จากการสัมภาษณ์ อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และทนายอาสา จำนวน 9 ท่าน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของการเป็นทนายอาสาและการคัดกรองทนายอาสานั้นเป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการว่าด้วยความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ดังคำสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“...คุณสมบัติของการเป็นทนายอาสา ตามระเบียบของคณะกรรมการว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ได้ระบุคุณสมบัติของทนายอาสาไว้ในข้อ 6 คือ

1. จะต้องเป็นทนายมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. ต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์และมีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งจะสังเกตจากต้องที่เข้ามาสัมภาษณ์ก่อนจะให้สมัครทนายอาสา
3. เป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ของสภาพทนายความ และประชาชนโดยรวม
4. ไม่อยู่ระหว่างถูกกล่าวหา หรือรับเป็นคดีมารยาททนายความ
5. ไม่เคยถูกสภาพทนายความมีคำสั่งโทษตามพระราชบัญญัติทนายความ

6. ได้รับกรอบรับและขึ้นทะเบียนให้เป็นนายอาสาตามเงื่อนไขของ
คณะกรรมการ

โดยในเป็นนายอาสา นั้นเมื่อสมัครแล้วจะต้องผ่านการสัมภาษณ์เสียก่อนจึงจะสามารถเข้ารับการอบรมจากทางสภาทนายความ เมื่อผ่านการอบรมและจะได้ขึ้นทะเบียนเป็นนายอาสาประจำส่วนราชการ...”

ผู้วิจัยได้ถามต่อในเรื่องนี้ว่า หากมีการประเมินและทดสอบเพิ่มขึ้นในการคัดกรองทนายอาสา นั้นจะเห็นด้วยหรือไม่ จากการสัมภาษณ์ทนายโดยส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วย เพราะได้มีการสัมภาษณ์คัดกรองไปในตอนก่อนที่จะสมัครทนายอาสาแล้ว แต่หากมีการทดสอบเพิ่มคือควรทดสอบเป็นแบบเฉพาะทาง ดังคำสัมภาษณ์

“...ในการเป็นนายอาสา นั้นต้องผ่านการสัมภาษณ์ และการอบรมจากสภาทนายความมาก่อน แต่หากให้มีการทดสอบเพิ่มควรที่จะทดสอบเป็นเฉพาะทางไป เช่น การทดสอบคดีทางแพ่ง การทดสอบคดีทางอาญา การทดสอบคดีเกี่ยวกับผู้บริโภค เป็นต้น...”

แต่ก็มีทนายความเห็นด้วยในการให้มีการทดสอบหรือประเมินตัวทนายอาสา เพราะจะเป็นการกระตุ้นให้ทนายอาสาศึกษาความรู้อยู่เสมอ ดังคำสัมภาษณ์

“...ควรมีการประเมิน เพื่อเป็นการให้ทนายอาสา เกิดการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทนายอาสาจะต้องหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา...”

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นว่า ระเบียบวิธีในการเป็นนายอาสา นั้นมี ระบุไว้ในระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของทนายความอาสาประจำส่วนราชการ โดยเมื่อสมัครเป็นนายอาสาแล้วจะต้องผ่านการสัมภาษณ์เพื่อให้คณะกรรมการประเมินบุคลิกภาพรวมถึงความเป็นมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี รวมถึงทัศนคติให้การดำเนินงานของทนายและประสบการณ์ในการเป็นทนาย ซึ่งเมื่อทนายความผ่านคุณสมบัติดังกล่าวแล้วจึงจะสามารถที่จะเข้ารับการอบรม โดยให้ระยะเวลาประมาณ 1 วัน หรือแล้วแต่ทางสภาทนายความในแต่ละจังหวัดจะจัดแต่โดยปกติจะใช้เวลา 1 วัน เมื่อผ่านการอบรมแล้วจึงจะได้ขึ้นทะเบียนเป็นนายอาสาประจำอยู่ในจังหวัดนั้นๆ

หากมีการทดสอบหรือประเมินเพิ่มเติม นั้น ควรที่จะให้มีการประเมินหรือทดสอบเพราะจะทำให้ทนายความอาสาเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ และรวมถึงการประเมินนั้นควรเป็นเฉพาะทางเพื่อที่จะทำให้มีทนายอาสาช่วยเหลือประชาชนได้ตรงประเด็น ซึ่งจะทำให้เกิดทนายอาสาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านด้วย

4.2.4 การปฏิบัติหน้าที่ของนายความอาสาในปัจจุบัน

ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายอาสา นั้น มีลักษณะเหมือนกับอาสาสมัครที่ทำงานฟรีแต่ก็ยังมีค่าตอบแทนให้กับนายอาสาที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งการการปฏิบัติหน้าที่ของนายอาสา นั้นจะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยด้วยกัน ทั้งในเรื่องของค่าตอบแทน หรือเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล หรือความมีจิตสาธารณะ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ดังกล่าวสามารถแยกความคิดเห็นของนายความอาสา ได้ 2 แบบ คือ ส่วนที่เห็นว่านายความอาสาได้ทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ และ ส่วนที่ยังเห็นว่านายความอาสายังทำหน้าที่ได้ไม่ได้เต็มความสามารถเท่าที่ควร เนื่องจากติดปัญหาในเรื่องของประสบการณ์ ความเข้าใจในหน้าที่ของนายความเอง รวมถึงงบประมาณที่ได้รับ

ในส่วนของผู้เห็นว่าการทำงานที่ของนายอาสาทำได้เต็มความสามารถ มีจำนวน 6 ท่านดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...การรับหน้าที่ของที่ของนายอาสา นั้นเข้าจะทำการอย่างเต็มความสามารถ เพื่อช่วยเหลือประชาชนทางคดี ซึ่งเมื่อรับทำคดีแล้วจะต้องทำให้ถึงที่สุดโดยในบางครั้งต้องทำหน้าที่ของนายอาสาเป็นเวลาถึง 17 ปีก็มี...”

“...การทำคดีในแต่ละครั้งนั้นใช้ประสบการณ์ในการทำงานซึ่งคดีที่เข้ามาในสภานายความ นั้นส่วนใหญ่มักจะชนะคดีซึ่งดูจากสถิติของสภานายความ จึงจะเห็นว่าจากสถิตินี้ทำให้ทราบถึงการทำงานของนายอาสา นั้นทำงานอย่างเต็มความสามารถและเต็มที่ที่สุด...”

“...ในการทำหน้าที่ของนายอาสา นั้นนายความที่เข้ามาเป็นนายความอาสา มักจะทำหน้าที่สุดความสามารถโดยไม่ได้หวังผลตอบแทน เพราะทราบอยู่แล้วว่าค่าตอบแทนนั้นมีน้อย แต่ก็ช่วยเหลือประชาชนอย่างสุดความสามารถ...”

และ ส่วนที่ยังเห็นว่านายความอาสายังทำหน้าที่ได้ไม่ได้เต็มความสามารถเท่าที่ควรนั้น 4 ท่าน และอีก 1 ท่านไม่ขอออกความเห็นในเรื่องนี้ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...การทำงานของนายความอาสา นั้นมักขึ้นอยู่กับผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนที่ได้ รวมถึงประสบการณ์ในการว่าความมา ซึ่งนายความอาสารุ่นใหม่นั้นส่วนใหญ่จะแม่นในเรื่องของตัวบทกฎหมายจึงจะแนะนำประชาชนในเรื่องของกฎหมายได้ดีกว่า แต่ในส่วนของนายอาสาที่ว่าความมาเป็นเวลานานแล้วนั้น มักจะใช้ประสบการณ์ในการให้คำแนะนำ...”

“...นายอาสาทำงานได้เต็มที่แต่ติดในเรื่องของเงื่อนไขในการรับทำคดี ซึ่งในบางครั้งจะต้องไปเจอตัวผู้มารับคำปรึกษา ซึ่งมาเองไม่ได้ก็ต้องลงพื้นที่ไปหาใช้งบประมาณส่วนตัว...”

“...นายความอาสายังทำหน้าที่ได้ไม่สุดความสามารถเท่าที่ควร เนื่องจากงบประมาณค่าใช้จ่ายมีอย่างจำกัดทำให้การทำงานนั้นจำกัดเท่าที่อยู่ในงบประมาณ...”

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นว่า ในการทำหน้าที่ของนายอาสานั้นเป็นการทำหน้าที่แบบจิตสาธารณะ โดยไม่หวังเงินจำนวนมาก เพราะตัวนายความเลือกเข้ามาเป็นนายอาสา จึงต้องทราบถึงงบประมาณดังกล่าว แต่อีกนัยหนึ่ง การทำหน้าที่ของนายอาสานั้นจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้ทำมาเนื่อง เพราะฉะนั้นเมื่อมีทนายใหม่ๆ เข้ามาสิ่งที่ดีคือทนายนั้นๆ มักจะเข้าใจในเรื่องของตัวบทกฎหมายมากกว่าทนายอาสารุ่นเก่า แต่ทนายรุ่นเก่านั้นจะมีประสบการณ์ในการว่าความมากกว่าซึ่งทนายอาสารุ่นใหม่นั้นจะต้องเรียนรู้นจากทนายอาสารุ่นพี่ และในการทำคดีแต่ละครั้งจะต้องมีเรื่องของค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่ทนายต้องออก ซึ่งงบประมาณดังกล่าวก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการทำหน้าที่ของนายอาสา

4.3 แนวนโยบายทางวิชาชีพของนายอาสา

จากการสัมภาษณ์ นายกสภทนายความ อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และทนายอาสาจำนวน 9 ท่าน โดยผู้วิจัยได้เสนอแนวนโยบายที่เกี่ยวกับการเก็บคดีเพื่อต่อตัวทนาย หรือ นำไปใช้สอบผู้พิพากษา อัยการ ซึ่งผู้ถูกสัมภาษณ์ได้กล่าวถึงในเรื่องของแนวนโยบายทางวิชาชีพของนายอาสา

ดังนั้นเพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ได้รับข้อมูลที่รอบด้าน ผู้วิจัยจึงได้เสนอ 2 หัวข้อ ได้แก่ การเป็นนายอาสาส่งผลกับอาชีพในอนาคต และ นโยบายของทนายความอาสาโดยการเก็บคดีเพื่อต่อตัวทนาย หรือ การเก็บคดีเพื่อใช้ในการสอบ อัยการ ผู้พิพากษา ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

4.3.1 การเป็นนายอาสาส่งผลต่ออาชีพในอนาคต

ความก้าวหน้าทางวิชาชีพทนายอาสานั้น มี 2 ความเห็นด้วยกัน กล่าวคือ ในส่วนของอุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และทนายอาสาจำนวน 7 ท่าน มีความเห็นว่าการเป็นนายอาสานั้นส่งผลต่อหน้าที่การงานในอนาคต เพราะการทำงานทนายอาสานั้นทำให้รู้จักกับประชาชนจำนวนมากที่เข้ามาขอความช่วยเหลือจากทนายอาสา ทำให้น่าไปพูดคุยกันเกี่ยวกับทนายที่ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งทนายสามารถรับทำคดีให้ได้หากไม่ได้อยู่ในหน้าที่ในฐานะทนายอาสา ซึ่งทนายอาสานั้นจะใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าทนายทั่วไป ดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...การเป็นนายอาสานั้นมีผลต่อหน้าที่การงานของทนายความเพราะ เขาได้ประโยชน์จากการทำคดี ได้ประสบการณ์ทางวิชาชีพ ได้ช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติ ทำให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นกว่าเดิมและบางคนก็มีชื่อเสียงจากการเป็นทนายอาสาเพราะบางคดีก็เป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไป บางคดีก็ออกข่าวทำให้ทนายเป็นที่รู้จัก...”

“...ทนายอาสานั้นส่วนใหญ่จะมีสำนักงานที่ตนเองสังกัดอยู่แล้วเพียงแต่ว่าเขา มีจิตสาธารณะที่จะเข้ามาช่วยเหลือประชาชน ซึ่งการที่เขาได้เข้ามาช่วยเหลือประชาชนนั้นทำให้เป็นที่ รู้จักและได้ถูกความเพิ่มขึ้น...”

“...ประชาชนเข้ามาหาเพิ่มมากขึ้นทำให้คนรู้จักมากขึ้น จากการที่เราไปช่วย ต้อง ขึ้นอยู่กับผลงานด้วย บางครั้งก็ไม่ได้จบที่จะต้องสู้คดีเสมอไปจบที่ โกล่เกลี่ยก็มี...”

“...การเป็นทนายความอาสานั้นทำให้ได้รับประสบการณ์ใหม่มากขึ้นซึ่งเป็น ประโยชน์ต่อการว่าความ และประชาชนส่วนใหญ่ที่มาขอความช่วยเหลือนั้นมักจะไปบอกต่อกันทำ ให้ทนายความเป็นที่รู้จักมากขึ้น...”

“...การเป็นทนายอาสานั้นส่งผลต่ออาชีพในอนาคตในเชิงบวก เพราะการเป็น ทนายอาสานั้นก็เหมือนกับการเป็นจิตอาสา คือต้องมีจิตใจที่เป็นสาธารณะ ที่จะบริการประชาชน ซึ่ง ในอนาคตนั้นก็จะได้รับการยอมรับจากประชาชนมากขึ้น...”

“...การเป็นทนายอาสามีผลต่อหน้าที่อย่างมาก เพราะได้ใช้ความรู้ความสามารถ ในการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและไม่ได้ความเป็นธรรม ซึ่งได้รับความน่าเชื่อถือ จากประชาชนเป็นอย่างมาก ด้วยเห็นว่าการเป็นทนายอาสานั้นมีจิตใจที่เสียสละ เพื่อที่จะให้ความรู้ ทางด้านกฎหมายแก่ประชาชน อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยที่ไม่ได้เรียกร้องสิ่งใดๆตอบแทนจาก ประชาชน ทำให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจให้ทำคดีให้และทนายเป็นที่รู้จักมากขึ้น...”

“...การเป็นทนายอาสาส่งผลต่อหน้าที่การทำงานในอนาคต เนื่องจากทนายความ อาสานั้นได้พบปะกับประชาชนมากกว่าทนายความทั่วไป...”

และ ในส่วนของความเห็นในเรื่องของการเป็นทนายอาสานั้นไม่ได้ส่งผลต่อหน้าที่ การงานในอนาคต ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...ผมดูแลมันไม่น่าจะมีความก้าวหน้าทางอาชีพทนายความอาสา เพราะเป็น การให้ความช่วยเหลือประชาชนได้บุญได้กุศล และทนายความอาสาเป็นของหน่วยงานสภา ทนายความที่จัดให้ช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งชื่อเสียงที่ได้จะเป็นของสภาทนายความ มากกว่า...”

“...การเป็นทนายอาสานั้นไม่ได้ส่งผลต่อความก้าวหน้าทางอาชีพเลย เพราะเป็น คนละส่วนกัน ซึ่งการเป็นทนายอาสานั้นทำฟรี จะรับทำคดีไม่ได้ซึ่งประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือ นั้นต้องหาทนายด้วยตนเอง...”

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นว่า การเป็นทนายอาสานั้นมีทั้งที่ส่งผลต่อหน้าที่ การงานในอนาคตและไม่ส่งผลต่อหน้าที่การทำงานในอนาคต ซึ่งสิ่งที่ส่งผลต่อหน้าที่การทำงานในอนาคต นั้นอยู่ที่การกระทำของทนายความ การช่วยเหลือประชาชนของทนายความอาสาผู้นั้นที่จะทำให้

ประชาชนได้รับความเป็นธรรมมากน้อยแค่ไหน ซึ่งส่งผลต่อการที่ประชาชนได้รับความเป็นธรรมและนำไปแนะนำให้กับคนอื่น ๆ ได้รู้จักทนายอาสาท่านนั้นๆ และในส่วนที่ไม่ได้ส่งผลต่อหน้าที่การงานในอนาคตนั้น ท่านมองว่าการเป็นทนายอาสาเป็นการทำงานที่เป็นจิตสาธารณะ ไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนอะไร และเป็นคนละส่วนกับการว่าคดีแบบทนายความทั่วไป

4.3.2 นโยบายของทนายความอาสาโดยการเก็บคดีเพื่อต่อใบอนุญาตทนายความ หรือ การเก็บคดีเพื่อใช้ในการสอบ อัยการ ผู้พิพากษา

จากระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๗ ผู้สมัครสอบคัดเลือกตามมาตรา ๒๖ ต้องมีคุณสมบัติและได้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายดังต่อไปนี้

(๑) เป็นนิติศาสตร์บัณฑิต หรือสอบไล่ได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายจากต่างประเทศ ซึ่ง ก.ต. (สำนักงานคณะกรรมการตุลาการ) เทียบไม่ต่ำกว่าปริญญาดริ

(๒) สอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และ

(๓) ได้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายเป็นจำศาล รองจำศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือพนักงานคุมประพฤติของศาลยุติธรรม พนักงานอัยการ นายทหารเหล่าพระธรรมนูญ ทนายความ หรือประกอบวิชาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายตามที่ ก.ต. (สำนักงานคณะกรรมการตุลาการ) กำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ทั้งนี้ ให้ ก.ต. (สำนักงานคณะกรรมการตุลาการ) มีอำนาจออกระเบียบกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ด้วย ซึ่งทนายความ ที่สอบผ่านเนติบัณฑิตแล้วหากต้องการที่จะสมัครสอบผู้ช่วยผู้พิพากษาสนามใหญ่นั้นจะต้องมีอายุตัว 2 ปีขึ้นไปและจะต้องเก็บคดีได้มากกว่า 20 คดี

ตามระเบียบคณะกรรมการอัยการว่าด้วยการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายอย่างอื่นและเงื่อนไขเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพของผู้สมัครสอบคัดเลือกและสมัครสอบความรู้ พ.ศ.2556 ข้อ 8 สรุปได้ว่า

“...ผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ ซึ่งได้ประกอบวิชาชีพเป็นทนายความจะต้องได้ว่าความในศาล โภยกทำหน้าที่หรือมีส่วนร่วมในศาลซึ่งออกนั่งพิจารณาไม่น้อยกว่า 20 เรื่อง เป็นคดีแพ่งไม่น้อยกว่า 5 เรื่อง...”

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าในการให้คำปรึกษาทางกฎหมายของทนายความอาสานั้นก็เป็นการประกอบวิชาชีพของทนายเช่นเดียวกันหากแต่ไม่ได้มีการเข้าไปว่าความในชั้นศาลเท่านั้น หากสามารถเก็บข้อมูลในส่วนนี้ได้ นั้น ทนายความที่เป็นทนายอาสาจะเห็นด้วยหรือไม่

และในส่วนของการเก็บคดีที่นำไปใช้ต่อใบอนุญาตนายความนั้น ผู้วิจัยอยากทราบถึงความคิดเห็นของนายอาสาว่าการต่อใบอนุญาตนายความว่าควรที่จะใช้ประสบการณ์ในการทำงานมาใช้ต่อตัวนาย เพื่อให้นายความนั้นต้นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอนั้นนายอาสาเห็นด้วยหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นแนวทางจากการต่อใบขับขี่ ซึ่งหากจะต่อใบขับขี่ได้นั้นจะต้องมีการอบรมก่อนด้วยทุกครั้ง ดังนั้นจึงเป็นที่มาของแนวนโยบายดังกล่าว

ซึ่งนโยบายของนายความอาสาโดยการเก็บคดีเพื่อใบอนุญาตนายความ หรือการเก็บคดีเพื่อใช้ในการสอบ อัยการ ผู้พิพากษา เป็นนโยบายที่ผู้วิจัยเป็นผู้เสนอเองซึ่งไม่ได้มีในนโยบายของทางสภานายความ ซึ่งมีที่มาจากการทำงานที่ผู้วิจัยได้ทำงานอยู่ในส่วนที่เกี่ยวกับนายความ ทำให้เห็นการเตรียมตัวในการจะสอบผู้พิพากษา หรืออัยการ ซึ่งจะมีคนที่จบจากเนติบัณฑิตยสภาเข้ามาขอเข้าชื่อกับทางนายเพื่อให้ได้เก็บคดีในกระบวนการชั้นศาล ซึ่งผู้วิจัยต้องการทราบถึงความเป็นได้และความคิดเห็นของนายความอาสา จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยมี 2 ความเห็นด้วยกัน กล่าวคือในส่วนที่เห็นด้วยบางส่วนกับนโยบายที่ผู้วิจัยได้เสนอจำนวน 4 ท่าน ดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...โดยปกตินโยบายเพื่อเก็บคดี สอบอัยการผู้พิพากษา นายความอาสาใช้ การให้คำปรึกษาทางกฎหมายทางเดียวในการนำไปสอบอัยการผู้พิพากษาไม่ได้ การให้บริการของสภานายความให้ประโยชน์แก่ประชาชนให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายได้เข้าถึงความยุติธรรมได้ ซึ่งนโยบายนี้ต้องขึ้นอยู่กับเนติบัณฑิตยสภาเขาจะออกมาแบบไหน แต่ถ้าระเบียบที่ออกมาเป็นประโยชน์แก่ทนายทุกคนก็ดีก็เห็นด้วย...”

“...นโยบายนี้ดีเห็นด้วย เพราะนายความอาสาเขาก็ทำงานเหมือนกันก็ควรจะให้สิทธิแก่เขาด้วยเหมือนกัน...”

“...เห็นด้วยกับการเก็บคดี แต่ไม่ควรที่จะเคร่งครัดเกินไปกับการสอบอัยการ ผู้พิพากษา เพราะการเก็บคดีเพื่อสอบอัยการ ผู้พิพากษานั้นไม่ได้วัดที่การว่าความ ว่า เป็นหรือไม่เป็นจริงๆ แต่ควรเก็บคดีที่ได้ว่าความจริงๆ เท่านั้น...”

ส่วนในเรื่องของการเก็บคดีเพื่อใช้ในการต่อใบอนุญาตนายความนั้น เป็นอันตกลไปเพราะทนายส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยในเรื่องนี้เนื่องจากการต่อใบอนุญาตนายความนั้นไม่ได้มีกระบวนการที่ยุงยากซับซ้อนเพราะ ใบอนุญาตดังกล่าวสามารถเข้าไปต่ออายุได้เมื่อครบกำหนดให้ต่ออายุใบอนุญาตนายความ โดยใบอนุญาตนายความนั้นจะมีกำหนดอายุเป็นเวลา 2 ปี และแบบที่เสียค่าธรรมเนียมในอัตราตลอดชีพ ดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...ในการต่อใบอนุญาตนายความนั้นประเทศไทยถ้ามีการจดทะเบียนอนุญาตนายความแล้วก็จดเลยจะไม่มีมาอบรมก่อนที่จะต่อใบอนุญาตนายความเหมือนในต่างประเทศ...”

และในส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายที่ผู้วิจัยได้เสนอมีจำนวน 5 ท่าน และไม่ขอออกความเห็น 1 ท่าน ดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...ปกติทนายอาสาที่เก็บคดีได้คือเราเข้าไปทำหน้าที่ในศาลหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาไม่จำเป็นต้องมีนโยบายนี้ไม่ได้จำเป็นว่าคุณจะเป็นทนายอาสาเขาจะไม่สามารถเก็บคดีได้ คือแค่เงื่อนไขคือคุณจะต้องเข้าไปทำหน้าที่ ทนายอาสาที่รับว่าความได้จะต้องไม่ได้นั่งเวร ถ้านั่งเวรเป็นการให้คำปรึกษาเบื้องต้นเท่านั้น...”

“...ไม่เห็นด้วยเพราะการจะเก็บคดีได้นั้นต้องเกิดจากการเรียนรู้ในเรื่องของกระบวนการทางศาลว่ามีกระบวนการอะไรบ้าง และการว่าความเป็นอย่างไร ซึ่งจะต้องได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ซึ่งนโยบายนี้ทำให้ตัวทนายนั้นไม่ได้เข้าไปอยู่ในกระบวนการของศาลเป็นการทำหน้าที่ไม่ได้สมบูรณ์อีกทั้งยังไม่ได้รับประสบการณ์จากการว่าความและจะไปเป็นผู้พิพากษาหรืออัยการได้อย่างไร...”

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นว่า นโยบายของทนายความอาสาโดยการเก็บคดีเพื่อต่อใบอนุญาตทนายความ หรือ การเก็บคดีเพื่อใช้ในการสอบ อัยการ ผู้พิพากษา มีทั้งในส่วนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ซึ่งในส่วนที่เห็นด้วยนั้นจะมองในมุมที่นโยบายนี้จะเป็นประโยชน์ต่อทนายอาสาที่ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน แต่ในส่วนที่ไม่เห็นด้วยนั้น จะมองว่า เส้นทางในการเป็นอัยการ หรือผู้พิพากษานั้น สิ่งสำคัญคือการลงไปปฏิบัติในพื้นที่จริง ได้ทำคดีจริงๆ ไม่ใช่เพียงแค่การให้คำแนะนำทางคดีเท่านั้น

4.4 แรงจูงใจเกี่ยวกับตัวเงิน

จากการสัมภาษณ์ นายกสภาทนายความ อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และทนายอาสาจำนวน 9 ท่าน ได้กล่าวถึงในเรื่องของแรงจูงใจเกี่ยวกับตัวเงิน

ดังนั้นเพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ได้รับข้อมูลที่รอบด้าน โดยผู้วิจัยได้เสนอ 3 หัวข้อกล่าวคือ เรื่องของงบประมาณที่รัฐจัดสรร รวมถึงแนวทางในการเพิ่มจำนวนของทนายอาสา รัฐควรที่จะช่วยเหลือส่งเสริมทนายความอาสาในเรื่องใดมากที่สุด และข้อเสนอแนะอื่นๆ

4.4.1 งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ และแนวทางในการเพิ่มจำนวนทนายอาสา

รัฐจะจัดสรรงบประมาณให้กับสภาทนายความเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสภาทนายความ และเมื่อสภาทนายความได้งบประมาณจากรัฐและนำมาทำการจัดสรรภายในองค์กรเพื่อแจกจ่ายงบประมาณให้แก่ฝ่ายต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นตาราง ที่ 4.5 – ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 เงินอุดหนุนจากทางรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ 2560 งบรายได้และ
ค่าใช้จ่าย สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2560

รายการรายได้	จำนวนเงิน
เงินอุดหนุนจากทางรัฐบาล	57,905,700.00
ค่าใช้จ่าย	
การดำเนินงาน (รายละเอียด ตารางที่ 3.4)	11,084,056.71
การบริการ (รายละเอียด ตารางที่ 3.5)	47,363,292.64
รวมค่าใช้จ่าย	58,447,349.35
สรุปค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้	541,649.35

จากตารางที่ 4.5 เรื่องเงินอุดหนุนจากทางรัฐบาลประจำปีงบประมาณ 2560 งบรายได้และค่าใช้จ่าย สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2560 พบว่า รัฐบาลได้ให้เงินอุดหนุนแก่สภาทนายความเป็นจำนวน 57,905,700 (ห้าสิบล้านเจ็ดพันเก้าแสนห้าพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน) และหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (ผู้วิจัยจะใส่รายละเอียดไว้ในตารางที่ 3.1) จำนวน 11,084,056.71 (สิบล้านแปดหมื่นสี่พันห้าสิบบาทเจ็ดร้อยสี่สตางค์) และ หักค่าใช้จ่ายในการบริการ (ผู้วิจัยจะใส่รายละเอียดไว้ในตารางที่ 3.2) จำนวน 47,363,292.64 (สี่สิบล้านสามแสนหกหมื่นสามพันสองร้อยเก้าสิบบาทหกสิบลบาทสี่สตางค์) ซึ่งรวมค่าใช้จ่ายเป็นเงิน 58,447,349.35 (ห้าสิบล้านแปดหมื่นสี่พันสามร้อยเก้าสิบบาทหกสิบบาทสี่สตางค์) ทำให้มีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่ารายได้ที่รับเป็นจำนวนเงิน 541,649.35 (ห้าแสนสี่หมื่นหนึ่งพันหกร้อยสี่สิบบาทสามสิบบาทสี่สตางค์)

กองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย (ทนายความอาสา) ได้แสดงงบประมาณรายได้และค่าใช้จ่าย สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2560 โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็นตาราง ที่ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 งบประมาณรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนช่วยเหลือประชาชนฯ

รายการรายได้	จำนวนเงินปี 2560
เงินจัดสรรจากสภาทนายความ	2,428,783.40
ดอกเบ็ญรับ	142,590.92
ดอกเบ็ญรับกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย	3,557.02
รับเงินบริจาคเข้ากองทุนช่วยเหลือฯ	24,000.00
ดอกเบ็ญรับเงินสนับสนุน	246,171.46
รายได้บริจาค/อื่นๆ	42,648.64

ตารางที่ 4.6 งบประมาณรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนช่วยเหลือประชาชนฯ

(ต่อ)

รายการรายได้	จำนวนเงินปี 2560
รายรับจากกองทุนสิ่งแวดล้อม	182,000.00
รวมรายได้ที่ได้รับ	3,069,751.44
หัก เงินอุดหนุนจากรัฐ (รายละเอียด ตารางที่ 4.5)	541,643.35
รวมรายได้ทั้งสิ้น	2,528,102.09
หัก ค่าธรรมเนียมธนาคาร	600.00
เงินกองทุน ณ วันที่ 30 กันยายน 2560	2,527,602.09

จากตารางที่ 4.6 เรื่องงบประมาณรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย พบว่า งบประมาณของกองทุนประกอบด้วยเงินจัดสรรจากสภาพนายความ จำนวน 2,428,783.40 (สองล้านสี่แสนสองหมื่นแปดพันเจ็ดร้อยแปดสิบสามบาทสี่สิบสตางค์) ดอกเบี้ยรับจำนวน 142,590.92 (หนึ่งแสนสี่หมื่นสองพันห้าร้อยเก้าสิบบาทเก้าสิบสองสตางค์) ดอกเบี้ยรับกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย จำนวน 3,557.02 (สามพันห้าร้อยห้าสิบบาทศูนย์สองสตางค์) รับเงินบริจาคเข้ากองทุนช่วยเหลือฯจำนวน 24,000 (สองหมื่นสี่พันบาทถ้วน) ดอกเบี้ยรับเงินสนับสนุนจำนวน 246,171.46 (สองแสนสี่หมื่นหกพันหนึ่งร้อยเจ็ดสิบเอ็ดบาทสี่สิบหกสตางค์) รายได้บริจาค/อื่นๆ จำนวน 42,648.64 (สี่หมื่นสองพันหกร้อยสี่สิบบาทหกสิบสี่สตางค์) รายรับจากกองทุนสิ่งแวดล้อมจำนวน 182,000 (หนึ่งแสนแปดหมื่นสองพันบาทถ้วน) รวมรายได้ที่ได้รับทั้งหมด 3,069,751.44 (สามล้านหกหมื่นเก้าพันเจ็ดร้อยห้าสิบบาทสี่สิบบาทสี่สตางค์)

หักเงินอุดหนุนจากรัฐ (รายละเอียด ตารางที่ 4.5) จำนวน 541,643.35 (ห้าแสนสี่หมื่นหนึ่งพันหกร้อยสี่สิบบาทสามสิบบาทห้าสตางค์) เหลือรายได้ทั้งสิ้น 2,528,102.09 (สองล้านห้าแสนสองหมื่นแปดพันหนึ่งร้อยสองบาทศูนย์เก้าสตางค์) และ หัก ค่าธรรมเนียมธนาคาร 600 (หกร้อยบาทถ้วน) จะเงินกองทุน ณ วันที่ 30 กันยายน 2560 ทั้งสิ้นจำนวน 2,527,602.09 (สองล้านห้าแสนสองหมื่นเจ็ดพันหกร้อยสองบาทศูนย์เก้าสตางค์)

โดยงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ นั้น เป็นการที่รัฐนั้นมิงบประมาณให้กับทางสภาพนายความ และทางสภาพนายความจะจัดสรรให้ในฝ่ายต่างๆที่อยู่ในสภาพนายความซึ่งในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเน้นไปที่งบประมาณของทนายอาสา ก็คือ ฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งทนายอาสานั้นจะได้ค่าเบี่ยเลี้ยงจากสภาพนายความทั้งสิ้นวันละ 1,000 บาท รวมกับค่าปรึกษาทางคดีจำนวนคดีละ 20 บาท ซึ่งจะให้ค่าปรึกษาทางกฎหมายได้ไม่เกินวันละ 10 เรื่อง

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ความเห็น 2 ความเห็นด้วยกัน คืองบประมาณที่ทนายความอาสาได้นั้นเพียงพอ และ งบประมาณที่ทนายอาสาได้นั้นไม่เพียงพอ

ในส่วนของงบประมาณที่ทนายอาสาได้รับนั้นเพียงพอ จากคำสัมภาษณ์ของ ทนายอาสาจำนวน 3 ท่าน ดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...งบประมาณที่ได้นั้นเพียงพอต่อความต้องการเป็นอย่างมาก...”

“...งบประมาณที่ได้นั้นเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายตามหน้างาน...”

ในส่วนของงบประมาณที่ทนายอาสาได้รับนั้นไม่เพียงพอ จากคำสัมภาษณ์ของนายกสภาทนายความ อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และทนายอาสา จำนวน 9 ท่าน ดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้มันถือว่ายังไม่เพียงพอ เพราะจะเห็นว่าในคดีหนึ่งๆนั้น ต้องใช้ค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่ทนายความอาสาจะต้องจ่ายเช่นค่าเดินทาง โดยในบางเรื่องต้องใช้งบประมาณทางคดีเป็นล้าน งบประมาณจึงไม่เพียงพอ...”

“...งบประมาณที่ได้จากทางรัฐบาลนั้น ไม่เพียงพออยู่แล้ว เพราะ ทนายอาสาต่างๆนั้นก็มักจะมีค่าใช้จ่าย เช่น ค่าพาหนะ ค่าว่าความ และค่าตอบแทน โดยที่หากจะทำให้ถึงการสิ้นสุดนั้น ทนายอาสาของทางสภาทนายความจะได้ 10,000 – 13,000 บาท ซึ่งทนายจะได้ค่าขึ้นศาลชั้นต้น ศาลอุทธร และศาลฎีกา 3,000 บาท...”

“...งบประมาณไม่เพียงพอ เพราะมีค่าใช้จ่ายหลายอย่าง และระยะเวลาในการเบิกเงินนั้นใช้เวลานานมาก...”

ในส่วนของแนวทางในการเพิ่มจำนวนทนายอาสา จากคำสัมภาษณ์ของนายกสภาทนายความ อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และ ทนายอาสา จำนวน 9 ท่าน ดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...แนวทางนั้น สภาทนายความต้องรักษาคุณภาพมาตรฐานของทนายความอาสา โดยการฝึกอบรม จากผู้มีประสบการณ์ แต่การฝึกอบรมนั้นก็ต้องแล้วแต่งบประมาณที่ได้มาด้วย...”

“...ควรมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของทนายอาสามากขึ้น รวมถึงให้ทนายอาสาลงพื้นที่ไปตาม อบต. (องค์การบริหารส่วนตำบล) หรือที่ต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักทนายอาสามากขึ้น...”

“...ควรที่จะต้องมีสวัสดิการเพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับทนายอาสามากขึ้น...”

“...เสนอข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารได้มากขึ้น...”

“ควรมีการเพิ่มงบประมาณให้แก่ทนายความอาสาให้มากขึ้นเพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับทนายความอาสา...”

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นว่างบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ และแนวทางในการเพิ่มจำนวนทนายอาสา นั้น การที่รัฐจัดสรรให้ นั้นมีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่บ้างในเรื่องของ การจัดสรรงบประมาณให้กับทนายอาสา นั้นจะเห็นว่าส่วนที่มองว่างบประมาณที่ให้กับทนายอาสาเพียงพอนั้น เป็นงบประมาณที่ใช้ได้ตามหน่วยงาน หรือพอแก่การให้บริการคำปรึกษาทางกฎหมาย ส่วนที่มองในเรื่องของงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับทนายอาสาได้นั้นเพียงพอ จะเห็นว่าทนายอาสานั้นมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ซึ่งจำนวนที่รัฐจัดสรรให้ นั้นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพเท่าที่ควร

ในส่วนของแนวทางให้การเพิ่มจำนวนทนายอาสานั้น จากคำสัมภาษณ์ในมุมมองของทางสภาทนายความนั้น จะเห็นว่าทนายอาสาที่มีจำนวนมากอยู่แล้วและจะมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆในทุกๆปี แต่ในส่วนของทนายอาสาเองนั้น จะเห็นว่าทนายอาสานั้นยังมีจำนวนน้อยซึ่งควรที่จะมีการเพิ่มงบประมาณ สวัสดิการอื่น ๆ และรวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้กับทนายความรุ่นใหม่ได้ทราบและรวมถึงประชาชนได้รับทราบถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับทนายอาสามากขึ้น

4.4.2 สิ่งที่รัฐควรที่จะช่วยเหลือส่งเสริมทนายอาสามากที่สุด

รัฐควรที่จะช่วยเหลือส่งเสริมทนายอาสาในเรื่องใดมากที่สุดนั้นจะเห็นว่า ทนายความอาสานั้นต้องการที่จะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากรัฐบาลอยู่มาก จากการสัมภาษณ์จะเห็นว่า โดยหลักแล้วสิ่งที่รัฐควรที่จะช่วยเหลือส่งเสริมคือเรื่องของงบประมาณที่ให้กับสภาทนายความ เพราะจะทำให้ทางสภาทนายความสามารถที่จะนำงบประมาณนั้นมาช่วยในส่วนของทนายอาสา ดังบทสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...งบประมาณในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ซึ่งโดยปกติแล้วสภาทนายความจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง เช่น ค่าสื่อต่างๆ การออกรายการ การลงพื้นที่เข้าไปให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน ตามเขตต่างๆ หรือตามโรงเรียนต่างๆ ซึ่งรัฐควรที่จะสนับสนุนในเรื่องนี้...”

“...งบประมาณของหน่วยงานของสภาทนายความไม่ได้เยอะเท่ากับหน่วยงานอื่น และการรับคดีของหน่วยงานอื่น เช่น สำนักอัยการ หรือศาล ส่วนใหญ่ไม่ได้รับแบบมีเงื่อนไขแบบของสภาทนายความ ซึ่งของสภาและไม่ได้รับความเป็นธรรมแต่ถ้าเป็นหน่วยงานอื่นๆจะรับคดีได้เลยเมื่อได้รับเอกสารครบช่วยได้เลยโดยไม่ได้คัดกรองว่าเป็นคนจนจริงนะเพราะงบประมาณส่วนนี้ของมาช่วยคนจน การรับคดีเพิ่มผ่านทางสภาทนายความก่อน...”

“...ช่วยในเรื่องของคดีอาญา และคดีที่เกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้เกิดการตรวจสอบได้อย่างยุติธรรม และทำให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น...”

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นว่า รัฐควรที่จะช่วยเหลือส่งเสริมทนายความอาสาในเรื่องของการให้งบประมาณแก่สภาทนายความ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้การทำงานของทนายอาสานั้น

เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้ทนายความอาสาสมัครมีงบประมาณเพื่อที่จะช่วยเหลือทางคดีแก่ประชาชน

4.4.3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับทนายอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ

จากการสัมภาษณ์ นายยกสภาทนายความ อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย มีข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับสิ่งที่ทนายความอาสาจะต้องมี ดังต่อไปนี้

“...ทนายอาสาควรมีความเสียสละ มีจิตอาสา ช่วยเหลือประชาชน เพราะการเป็นทนายอาสานั้นมีค่าตอบแทนน้อย...”

“...ทนายอาสานั้นจะต้องมีจิตอาสา มีใจรักในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย...”

และจากการสัมภาษณ์ทนายความอาสา มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์ ที่ทางสภาทนายความควรที่จะช่วยปรับปรุงดังนี้

“...สวัสดิการ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่ารักษาพยาบาล เดียวนี้เริ่มมีประกันสังคมแล้ว และเงินฝากให้กับทนายอาสา...”

“...การที่สภาทนายความปรับเพิ่มค่าเบี้ยเลี้ยงจาก 600 บาทเป็น 1,000 บาท ก็ดีแล้วและ ให้ทางสภาทนายความตั้งหัวหน้าทนายไว้เยอะๆจะทำให้หน่วยงานราชการอื่นเกรงใจ โดยให้ทนายความอาสาสามารถลงพื้นที่ได้ ใ้งบประมาณเพิ่มขึ้น โดยการส่งทนายลงพื้นที่ และให้ทนายความอาสาไปประจำอยู่ อบต. (องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งอันนี้นโยบายของ อาจารย์สุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย สมัยก่อนตอนที่เขายังไม่ได้ทำงานสภาผู้แทน ซึ่งท่านพยายามจะผลักดันให้เป็น หนึ่งในทนายหนึ่งตำบล) แต่ผมคิดว่าคดีของศาลเด็กมีเยอะมาก ให้ทนายความอาสาลงพื้นที่ไปสอนนักเรียน ในโรงเรียนเลย เพิ่มหลักสูตร แต่ถ้าจ้างเป็นชั่วโมงได้ก็ได้ ซึ่งอาจใช้ทนายความที่มีอายุงานตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป เข้าไปสอนทุกโรงเรียน หรืออาจจะให้เข้าไปแนะนำเพียงอาจจะจัดทนายไปซัก 5 คนจะให้ความรู้แก่เด็กๆในเรื่องต่างๆ เป็นต้น...”

“...สภาทนายความควรที่จะพิจารณาเกี่ยวกับกระบวนการรับคดี ซึ่งให้บูรณาการได้กับหลายๆหน่วยงานให้สามารถร่วมมือกันได้...”

“...สภาทนายความควรที่จะมีการจัดอบรมบ่อยๆ นำความรู้ใหม่มาอบรม โดยไม่มีค่าใช้จ่าย และมีหลักสูตรที่หลากหลายที่จูงใจให้กับผู้มาฝึกอบรม เป็นต้น...”

“...ให้สภาทนายความสร้างความสามัคคีให้กับทนายความอาสาด้วยกันในแต่ละจังหวัด และเพิ่มสวัสดิการ และส่งเสริมให้ทนายความสามารถดำรงชีพด้วยวิชาชีพอิสระได้ รวมถึง ให้ความคุ้มครอง สวัสดิภาพ แก่ทนายความอาสาทุกคนทั่วประเทศ และให้การสนับสนุนทนายอาสาให้ช่วยเหลือทนายความด้วยกันให้มากขึ้น...”

“...อยากให้มีความที่มีประสบการณ์เข้ามาเป็นนายอาสาหลายๆ...”

“...มีค่าความอาสาเป็นรายเดือน และเบิกจ่ายได้ตรงเวลา และควรเปิดให้มีการอบรมกฎหมายพิเศษให้กับนายอาสาทั่วประเทศได้รับการอบรม...”

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นว่า ข้อเสนอแนะที่นายอาสาต้องการส่วนใหญ่เป็นในเรื่องของ สวัสดิการที่ให้กับนายอาสา และการให้นายอาสาลงพื้นที่เพื่อให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง รวมถึง การให้นายอาสาเข้าไปให้ความรู้กับเด็กๆ ในโรงเรียนต่างๆด้วย

4.5 สรุปผลการศึกษาบทที่ 4

จากผลการศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับนายอาสาของประชาชนในมุมมองของนายอาสา นั้นประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในเรื่องของนายอาสาเท่าที่ควรเมื่อดูจากจำนวนของประชาชนที่เข้ามาปรึกษาปัญหาทางกฎหมายซึ่ง 3 จากความเห็นของอุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายท่านมองว่าประชาชนเข้าใจในเรื่องของนายอาสาเป็นอย่างดีเนื่องจากการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนได้ทราบถึงเรื่องของนายอาสาอยู่มาก

ในส่วนกระบวนการในการทำงานของนายอาสา นั้นจะเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของนายอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชน ที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชน พ. ศ. 2556 โดยการเป็นนายอาสา นั้นจะต้องเป็นนายอาสามาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปีซึ่งก่อนที่จะสมัครจะต้องผ่านการสัมภาษณ์จากคณะกรรมการเสียก่อนจึงจะสามารถสมัครเป็นนายอาสาได้เมื่อผ่านการสัมภาษณ์แล้วจะต้องเข้ารับการอบรมนายอาสาจากสภานายอาสาเสียก่อนเป็นระยะเวลา 1 วันและเมื่อผ่านการอบรมจึงจะได้ลงทะเบียนเป็นนายอาสาประจำส่วนราชการ

ในเรื่องของแนวนโยบายที่ผู้วิจัยได้เสนอต่อกลุ่มตัวอย่างนั้นมุมมองของกลุ่มตัวอย่างแยกออกเป็น 2 มุมมองมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในเรื่องของการมีนโยบายในการเก็บคดีเพื่อนำไปใช้สอบผู้พิพากษาหรืออัยการและในเรื่องของทางเก็บคดีเพื่อต่อตัวทนายนั้นไม่มีกลุ่มตัวอย่างท่านใดเห็นด้วย

และในส่วนของงบประมาณที่รัฐจัดให้นั้นในอาสาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เพียงพอซึ่งรัฐควรเข้ามาช่วยในเรื่องของงบประมาณที่จัดสรรให้กับนายอาสารายการเพิ่มงบประมาณให้มากขึ้นรวมถึงสนับสนุนสภานายอาสาให้นายอาสาไปประจำอยู่ตามแต่ละตำบลหรือหน่วยงานเอกชน

จากทฤษฎี ERG (ERG Theory : Existence Relatedness Growth Theory) ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการพื้นฐาน 3 คือความต้องการในการดำรงชีวิต ความต้องการสัมพันธ์ภาพกับคนอื่น และ การต้องการความเจริญก้าวหน้า ที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการศึกษาเรื่องทนายอาสากับความก้าวหน้าทางอาชีพนั้น ทฤษฎีนี้เป็นไปตามที่ผู้วิจัยได้คาดการณ์ไว้กล่าวคือจากการสัมภาษณ์ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. เรื่องของความต้องการในการดำรงชีวิต เป็นเรื่องของการขอเพิ่มงบประมาณให้กับทนายความอาสา รวมถึงการขอเพิ่มเงินอุดหนุนจากรัฐที่ให้กับสภาทนายความ เพื่อให้เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย โดยงบประมาณดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทนายความอาสาต้องการเพราะในการทำคดีนั้นแม้จะทำแบบจิตอาสาแต่ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการซึ่งทนายอาสาไม่ได้มีงบประมาณเพียงพอต่อการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางคดีเท่าที่ควร
2. เรื่องของความต้องการการมีสัมพันธ์ภาพกับคนอื่น ซึ่งอาชีพทนายนั้นจะต้องได้รับการช่วยเหลือกับทุกภาคส่วน รวมถึงการได้พูดคุยกับประชาชนเพื่อสร้างความไว้วางใจและความเชื่อใจ
3. เรื่องของการต้องการความเจริญก้าวหน้าทางอาชีพนั้นจะเห็นว่าเมื่อทนายความอาสาได้ทำหน้าที่แล้วจะส่งผลให้ประชาชนได้รู้จักมากยิ่งขึ้นซึ่งบางคดีก็เป็นข่าวทำให้ประชาชนได้รู้จักทนายอาสามากขึ้น ซึ่งการเป็นทนายอาสานั้นจะได้ใกล้ชิดกับประชาชน ทำให้มีประชาชนเข้ามาขอให้ทำคดีให้มากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “นายอาสากับความก้าวหน้าทางอาชีพ” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาข้อขัดข้องที่ประชาชนจะเข้าถึงความช่วยเหลือของนายอาสา 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและ เจริญปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการนายอาสาในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นายกสภาทนายความ อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย และทนายความอาสา โดย ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 ท่านแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มซึ่งได้แก่

1. นายกสภาทนายความ
2. อุปนายกฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย
3. กลุ่มทนายความอาสา

โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ถึงความเป็นนายอาสากับความก้าวหน้าในอาชีพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนของทนายความอาสารวมถึงการนำความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มาใช้คือข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและเจริญปฏิบัติที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายหรือนายทนายความอาสา

การศึกษาวินิจฉัยที่มาและวัตถุประสงค์ของการเกิดนายอาสาทำให้ทราบว่าทนายความอาสารุ่นก่อนตั้งขึ้นมาเพื่อที่จะช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย โดยประชาชนนั้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นธรรมค่านิยม ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ. ศ. 2528 และได้ทราบถึงว่าทนายความอาสารุ่นนี้เป็นหนึ่งในภายใต้โครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภาทนายความ และสุดท้ายได้ทราบถึงงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับสภาทนายความและสภาทนายความจัดสรรงบประมาณให้กับฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภาทนายความ และทราบถึงการใช้จ่ายของโครงการฯ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาถึงปัจจัยความต้องการของทนายความอาสาซึ่งส่งผลให้สามารถเพิ่มจำนวนทนายความอาสาได้โดยประกอบไปด้วย

1. การเพิ่มงบประมาณให้กับสภาพนายความ
2. การเปลี่ยนระเบียบวิธีในการรับว่าความของทนายความอาสา

จากการวิจัยในเรื่องของปัจจัยดังกล่าวทำให้ทราบถึงผลของแต่ละปัจจัยถ้ามีผลต่อการเพิ่มจำนวนทนายความอาสาและปัจจัยที่ทนายความอาสาต้องการมากที่สุดรวมไปถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยดังกล่าวซึ่งข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถนำมาสรุปผลการวิจัยในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

5.1.1 ข้อขัดข้องที่ประชาชนจะเข้าถึงความช่วยเหลือของทนายอาสา

เนื้อหาในส่วนนี้มุ่งตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อที่ 1 ที่ได้กำหนดไว้ว่า “เพื่อศึกษาแนวทางและระเบียบวิธีที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมาย” ซึ่งผลการวิจัยได้จากบทที่ 4 พบว่าทนายความอาสา นั้นเกิดจากพระราชบัญญัติทนายความ พ. ศ. 2528 มาตรา 7 ที่ จะกำหนดให้สภาพนายความมีหน้าที่ในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายโดยสภาพนายความได้ ก่อตั้งโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งภารกิจนั้นเป็นไปตามข้อบังคับของสภาพนายความ ว่าด้วยการแบ่งส่วนงานของทนายความและอำนาจหน้าที่ของกรรมการสภาพนายความ พ.ศ. 2556 โดยโครงการดังกล่าวจะมีหลักปฏิบัติโดยเฉพาะของทนายความอาสาคือระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของทนายอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของ รัฐ และองค์กรเอกชนมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชน พ. ศ. 2556 โดยระเบียบดังกล่าว เป็นการกำหนดคุณสมบัติของทนายความอาสาซึ่งก่อนที่ทนายความจะสมัครเป็นทนายความอาสา นั้น จะต้องผ่านการสัมภาษณ์จากทางสภาพนายความ เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาคุณสมบัติก่อนจึงจะ สมัครได้ซึ่งการพิจารณาดังกล่าวทำเพื่อสังเกตบุคลิกภาพรวมถึงความพร้อมและใจรักในการปฏิบัติ หน้าที่ของทนายความอาสา เมื่อทนายความได้ผ่านการสัมภาษณ์จากคณะกรรมการสภาพนายความ แล้วจึงจะสามารถสมัครทนายความอาสาและเข้ารับการอบรมเพื่อเป็นทนายความอาสาจากสภา ทนายความโดยปกติจะมีการอบรมเป็นเวลา 1 วันเมื่อผ่านการอบรมทนายความอาสาจากสภา ทนายความแล้วจึงจะได้ลงทะเบียนเป็นทนายความอาสาของสภาพนายความ

การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายนั้นจะมีพระราชบัญญัติทนายความ พ. ศ. 2528 มาตรา 74 ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติของประชาชนที่ทนายความอาสาสามารถช่วยเหลือได้ กล่าวคือประชาชนผู้นั้นจะต้องเป็นผู้ยากไร้และไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยทางสภาพนายความจะ เป็นผู้ตรวจสอบคุณสมบัติดังกล่าวก่อน และเมื่อผ่านคุณสมบัติที่สภาพนายความกำหนดแล้วจึงจะ ได้รับอนุญาตให้ทนายความอาสารับทำคดีให้ โดยประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับทนายความ แต่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในเรื่องของค่าธรรมเนียมศาลและการดำเนินคดีอันได้แก่ ค่าขึ้นศาล ค่าคำ รับรอง เป็นต้น โดยกระบวนการในการตรวจสอบนั้นใช้ระยะเวลานานพอสมควรเพราะจะต้องมีการ

ตรวจสอบเอกสารต่างๆโดยประชาชนผู้นั้นจะต้องนำเอกสารมายื่นให้กับทางสภาทนายความจังหวัด เพื่อให้พิจารณาว่าเป็นคนอนาถาจริงหรือไม่และไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างไรเป็นต้น

หน้าที่ของทนายอาสาต่อประชาชน คือการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การช่วยเหลือทางด้านกร่างนิติกรรมและสัญญาต่างๆ รวมถึงการจัดหาทนายความเพื่อแก้ต่างทางคดีให้ การทำหน้าที่ของทนายความอาสาจะประจำอยู่ที่ศาลจังหวัดโดยจะมีการแบ่งเวรของทนายความอาสาแต่ละท่านไว้ว่าจะต้องเข้านั่งให้คำปรึกษาในวันใด ซึ่งการให้คำปรึกษานั้นทนายความอาสาจะต้องจดบันทึกการให้คำปรึกษาทางกฎหมายเพื่อรายงานให้แก่สภาทนายความรวมถึงการส่งเอกสารขอเบิกค่าเบี้ยเลี้ยงซึ่งมีกำหนดภายในวันที่ 5 ของเดือนถัดไปเพื่อให้สภาทนายความรับทราบการปฏิบัติหน้าที่ โดยทนายความอาสาจะได้รับค่าเบี้ยเลี้ยงในการนั่งเวรให้คำปรึกษาทางกฎหมายวันละ 1000 บาท และการให้คำปรึกษาทางกฎหมายเรื่องละ 20 บาทไม่เกิน 10 เรื่องต่อวัน

การเข้าถึงการช่วยเหลือของประชาชน ทนายความอาสายังไม่ได้เป็นที่รู้จักเท่าที่ควรนักเนื่องจากปัจจุบันมีทั้งนายทั่วไป นายขอแรง และทนายอาสา ที่เข้ามาช่วยเหลือทางคดีทำให้ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าเป็นนายทั่วไปเหมือนกันทั้งหมดซึ่งหากจะแยกความหมายนั้นจะเห็นว่า

นายทั่วไปสามารถที่จะรับว่าความได้ทั่วประเทศโดยประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือนั้นจะต้องเสียค่าทนายความ (ค่าวิชาชีพ) ให้แก่นายความผู้นั้น

ทนายความขอแรงเป็นนายที่ศาลจะเป็นผู้จัดหาให้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นคดีอาญา ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 โดยที่ศาลชั้นต้นจะเป็นผู้กำหนดค่าตอบแทนของนายขอแรงโดยพิจารณาจากความยากง่ายของคดีและการทำหน้าที่ของทนายความ โดยดูจากการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งนายขอแรงจะปฏิบัติงานได้นั้นจะต้องลงทะเบียนกับทางศาลจังหวัดและรอให้ศาลจังหวัดเรียกตัวเพื่อช่วยเหลือทางคดีตามลำดับการลงทะเบียน

ทนายอาสาเป็นทนายความที่ทางสภาทนายความจัดหาให้โดยจะเป็นนายที่ให้คำปรึกษาทางกฎหมายโดยไม่มีค่าใช้จ่ายซึ่งทนายความอาสานั้นไม่สามารถรับทำคดีได้แต่หากจำเป็นที่ประชาชนผู้ที่มาขอความช่วยเหลือนั้นจะต้องมีทนายความเพื่อแก้ต่างให้ทนายความอาสาจะต้องส่งเรื่องไปยังสภาทนายความเพื่อพิจารณาว่าจะรับช่วยเหลือได้หรือไม่โดยการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสานั้นจะประจำอยู่ที่จังหวัดที่ตนเองลงทะเบียนไว้กับสภาทนายความ

อัยการอาสา ซึ่งสำนักงานคุ้มครองสิทธิ และช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายแก่ประชาชน ทั้งในส่วนกลางและในต่างจังหวัดทั่วทุกจังหวัด เพื่อสร้างความเสมอภาค และความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย พนักงานอัยการ นิติกร แล้วทนายความอาสาที่มีความรู้ความชำนาญทางกฎหมาย ให้ความช่วยเหลือประชาชนโดยไม่คิดค่าบริการในการดำเนินคดีทางแพ่ง

เมื่อพิจารณาหน้าที่ของหนายดังกล่าวแล้วประชาชนจึงมีความสับสน ในเรื่องของการขอความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายและทนายความอาสาซึ่งขาดในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนทั่วไปได้ทราบอีกครั้งกระบวนการในการรับว่าความยังมีความซับซ้อนจึงทำให้ประชาชนนั้นเข้าถึงได้ยาก

ดังนั้นการศึกษาแนวทางและระเบียบวิธีที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายพบว่ายังมีปัญหาในเรื่องของกระบวนการรับทำคดีของทนายความอาสาเนื่องจากติดกฎระเบียบในการปฏิบัติหน้าที่ โดยทนายอาสานั้นไม่สามารถที่จะรับทำคดีได้เอง เพราะทนายอาสานั้นมีหน้าที่เพียงให้คำแนะนำทางกฎหมายเท่านั้น หากจะรับทำคดีจะต้องให้ประชาชนร้องขอต่อสภาทนายความเพื่อให้สภาทนายความพิจารณาว่าจะรับทำคดีให้หรือไม่ อีกทั้งทนายความอาสานั้นยังมีไม่เพียงพอที่จะช่วยเหลือประชาชนเท่าที่ควรเนื่องจากคดีในปัจจุบันเพิ่มจำนวนขึ้นและการเป็นทนายความอาสานั้นได้งบประมาณน้อยไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานรวมถึงการเบิกค่าใช้จ่ายและค่าเบี้ยเลี้ยงต่างๆก็ใช้ระยะเวลานานทำให้มีทนายความอาสาน้อย โดยผู้วิจัยจะอธิบายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณเพิ่มเติมในหัวข้อ 5.1.2 แนวทางในการเพิ่มจำนวนทนายอาสารายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1.2 แนวทางในการเพิ่มจำนวนทนายอาสา

เนื้อหาในส่วนนี้มุ่งตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 ที่ได้กำหนดว่า”ข้อขัดข้องที่ประชาชนจะเข้าถึงความช่วยเหลือของทนายอาสา” ซึ่งผลการวิจัยได้มาจากบทที่ 4 โดยได้แยกความต้องการของทนายความอาสาได้ดังนี้ 1) การเพิ่มงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับสภาทนายความ 2) การให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญกับทนายความอาสา โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลในบทที่ 3 เรื่องของงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้และค่าใช้จ่ายที่สภาทนายความต้องรับผิดชอบรวมถึงค่าใช้จ่ายของฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายมาประกอบในการวิเคราะห์พบว่า

5.1.2.1 งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับสภาทนายความ

งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้สภาทนายความเป็นจำนวน 57,905,700 (ห้าสิบล้านเก้าแสนห้าพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน) และเนื่องจากในสภาทนายความมีหลายฝ่ายที่ต้องบริหารจัดการโดยฝ่ายที่ผู้วิจัยได้ศึกษาคือฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งได้เงินสนับสนุนจากรัฐในปี 2560 จำนวน 2,527,502.09 (สองล้านห้าแสนสองหมื่นเจ็ดพันห้าร้อยสองบาท ศูนย์เก้าสตางค์) โดยปัจจุบันมีเงินในกองทุนสะสมของฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายทั้งสิ้น 21,882,342.59 (ยี่สิบล้านแปดแสนแปดหมื่นสองพันสามร้อยสี่สิบบาทห้าสิบบาทห้าสตางค์) ซึ่งงบประมาณที่ฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายได้จากทางสภาทนายความทั้งหมด 2,428,783.40

(สองล้านสี่แสนสองหมื่นแปดพันเจ็ดร้อยแปดสิบสามบาทสี่สิบสตางค์) ทำให้ไม่เพียงพอที่จะจัดสรรให้กับนายความอาสาทั่วประเทศในจำนวนมาก

ดังนั้นจะเห็นว่าในการให้คำปรึกษาทางกฎหมายของนายความอาสานั้นจะได้ค่าเบี้ยเลี้ยงเพียง 1000 บาทต่อวันซึ่งนายความอาสาจะมานั่งเวรประจำที่ศาลรวมถึงหากมีประชาชนเข้ามาติดต่อขอคำปรึกษานายความอาสาจะได้เบี้ยเลี้ยงเรื่องละ 20 บาทและจะต้องให้คำปรึกษาไม่เกิน 10 เรื่องต่อวัน

จากการศึกษาในเรื่องของงบประมาณที่จะสอดคล้องต่อแนวทางในการเพิ่มจำนวนนายความอาสานั้นผู้วิจัยค้นพบข้อสำคัญดังนี้

การเพิ่มงบประมาณให้กับฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ซึ่งการเพิ่มงบประมาณนี้จะเป็นผลดีแก่ประชาชนเป็นอย่างมากเพราะจะสามารถเป็นแรงจูงใจให้กับนายความทั่วไปที่จะสมัครเข้ามาเป็นนายความอาสา โดยงบประมาณนี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อนายความและรวมถึงประสิทธิภาพในการทำงานของนายความอาสาด้วย

การเบิกเงินค่าเบี้ยเลี้ยงของนายความอาสาก็เป็นปัญหาที่นายความอาสาพูดถึงกันอยู่มากเพราะใช้ระยะเวลาในการเบิกเบี้ยเลี้ยงเป็นเวลานานซึ่งบางครั้งใช้ระยะเวลาถึง 6 เดือนด้วยกันโดยไม่ได้เป็นไปตามระเบียบของโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภานายความทำให้นายความอาสาหมดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่เพราะคดีบางเรื่อง จะต้องลงพื้นที่ซึ่งนายความอาสาต้องออกค่าใช้จ่ายในส่วนตัวเอง รวมถึงนายความอาสาเองก็มีคดีที่ตนเองต้องรับผิดชอบและต้องมีค่าใช้จ่ายซึ่งนายต้องออกให้ด้วย ซึ่งตามระเบียบของคณะกรรมการการช่วยเหลือประชาชน ทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของนายความอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชน พ.ศ. 2556 ข้อ 14 เรื่องการเบิกจ่าย โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 5.1 การเบิก-จ่ายค่าตอบแทนของสภานายความ

ระเบียบของคณะกรรมการการช่วยเหลือประชาชน ทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของนายความอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐฯ พ.ศ. 2556	
ข้อ 14	การเบิก-จ่ายค่าตอบแทนให้ถือปฏิบัติดังนี้
14.1	<ul style="list-style-type: none"> - นายความอาสาในเขตกรุงเทพฯ จะต้องจัดส่งเอกสารและรายงานเพื่อขอเบิกค่าตอบแทน - ส่งภายในวันที่ 10 ของเดือนถัดไปหรือตามที่ประธานกำหนดต่อเจ้าหน้าที่โครงการ - เมื่อเจ้าหน้าที่โครงการได้รับเอกสารและตรวจสอบแล้วเห็นว่าถูกต้อง - เจ้าหน้าที่จะเสนอต่อประธานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณา

ตารางที่ 5.1 การเบิก-จ่ายค่าตอบแทนของสภานายความ (ต่อ)

ระเบียบของคณะกรรมการการช่วยเหลือประชาชน ทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของทนายความ อาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐฯ พ.ศ. 2556	
ข้อ 14	การเบิก-จ่ายค่าตอบแทนให้ถือปฏิบัติดังนี้
14.2	<ul style="list-style-type: none"> - ทนายความอาสาในส่วนภูมิภาคให้ดำเนินการตามข้อ 11.7 โดยให้ส่งเอกสารไปยังประธานสภานายความจังหวัด - ส่งภายในวันที่ 5 ของเดือนถัดไปเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง - โดยให้ประธานสภานายความจังหวัดจัดส่งเอกสารไปยังกรรมการบริหารสภานายความภาคภายในวันที่ 10 ของเดือนเดียวกัน - กรรมการบริหารภาคตรวจสอบเห็นว่าครบถ้วนถูกต้องแล้วให้ลงนามตามแบบทอส. 1 จัดส่งให้เจ้าหน้าที่โครงการ ภายในวันที่ 15 ของเดือนเดียวกัน - เจ้าหน้าที่โครงการได้รับเอกสารและตรวจสอบแล้วเห็นว่าถูกต้องให้เสนอต่อประธานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณา
14.3	<ul style="list-style-type: none"> - ให้เจ้าหน้าที่โครงการตรวจสอบเอกสารข้อ 14.1 และ 14.2 เสนอต่อประธานเพื่ออนุมัติค่าตอบแทน ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับเอกสาร - เมื่อประธานอนุมัติแล้วให้เจ้าหน้าที่โครงการส่งเอกสารเบิกค่าตอบแทนไปยังเจ้าหน้าที่การเงินสภานายความทำการจ่ายเงินค่าตอบแทนให้แก่ทนายความอาสา - โดยการโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารตามที่ประธานสภานายความจังหวัดหรือทนายความอาสาแจ้งไว้ต่อเจ้าหน้าที่โครงการ - ส่งสำเนาหลักฐานการโอนเงินค่าตอบแทนแก่ประธานสภานายความจังหวัดหรือทนายความอาสาให้ทราบ
14.4	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีทนายความอาสายื่นเอกสารตามข้อ 14.1 ถึง 14.3 เกินกำหนดเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่ปฏิบัติหน้าที่ให้ถือว่าไม่ประสงค์จะใช้สิทธิในการเบิกค่าตอบแทน
ช้อยกเว้น 14.4	<ul style="list-style-type: none"> - เว้นแต่มีเหตุอันสมควร และคณะกรรมการสภานายความพิจารณาอนุมัติให้จ่ายค่าตอบแทนได้

จากตารางที่ 5.1 จะเห็นว่าในการเบิกจ่ายของหน่วยความอาสาสมัครบวกรในการพิจารณาซึ่งจะอยู่ในระยะเวลาภายใน 15 วันจากข้อค้นพบของผู้วิจัยในเรื่องนี้หน่วยความอาสาสมัครได้รับค่าเบี้ยเลี้ยงไม่ตรงกับข้อกำหนดของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายทำให้หน่วยความอาสาสมัครนั้นลดจำนวนลงและเป็นอีกในหนึ่ง หน่วยความอาสาสมัครก็มีงานที่ตนทำประจำอยู่กับสำนักงานซึ่งได้เงินอยู่แล้วโดยการทำงานเป็นหน่วยอาสาสมัครนั้นเกิดจากจิตอาสาที่จะบริการประชาชน

จากการศึกษาในเรื่องของงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้จะเห็นว่าจำนวนที่รัฐจัดสรรให้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของทางสภาหน่วยความฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งฝ่ายนี้จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนของค่าหน่วยความอาสาเฉพาะในเรื่องของค่าเบี้ยเลี้ยงอาสาสมัคร เป็นจำนวน 21,443,768 (ยี่สิบเอ็ดล้านสี่แสนสี่หมื่นสามพันเจ็ดร้อยหกสิบแปดบาทถ้วน) โดยทางสภาหน่วยความได้จัดสรรงบประมาณที่รัฐให้แก่ฝ่ายช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายเพียง 2,428,783.40 (สองล้านสี่แสนสองหมื่นแปดพันเจ็ดร้อยแปดสิบสามบาทสี่สิบสตางค์) ทำให้การบริหารจัดการในเรื่องของค่าหน่วยอาสาสมัครนั้นมีจำนวนน้อยเพราะจะต้องคำนึงถึงจำนวนของหน่วยความอาสาสมัครในแต่ละภาคด้วยโดยหน่วยความอาสาสมัครจากสถิติปี 2560 มีทั้งหมด 3350 คน (รายละเอียดปรากฏในตารางภาพที่ 3.1 เรื่องสถิติจำนวนหน่วยความอาสาสมัครปี 2560) ซึ่งต้องใช้งบประมาณเกินกว่า 2 ล้านบาท ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของหน่วยความอาสาสมัครเนื่องจากในบางคดีย่อมต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานด้วย

5.1.2.2 การสนับสนุนและให้ความสำคัญกับหน่วยความอาสาสมัคร

ปัจจุบันความสำคัญของหน่วยความอาสาสมัครนั้นมากขึ้นจากบทที่ 4 พบว่าหน่วยความอาสาสมัครนั้นเป็นส่วนที่ช่วยในเรื่องของคดีต่างๆซึ่งหน่วยความอาสาสมัครนั้นจะเป็นผู้แนะนำว่าควรปฏิบัติตามกฎหมายอย่างไรและเป็นที่พึ่งต่อประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและไม่ได้รับความยุติธรรมโดยอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์

“...หน่วยความอาสาสมัครมีความสำคัญมาก เพราะ ในจุดที่ประชาชนไม่รู้จะไปพึ่งใคร เช่น คนมาร้องทุกข์ ไม่สามารถใช้ชีวิตได้เป็นปกติด้วยการไม่ให้มีสำมะโนครัว ด้วยการถูกตัดไฟ น้ำ ทั้งที่มีชื่อ เป็นกรรมสิทธิ์ จะทำอย่างไร หน่วยอาสาสมัครจะเป็นผู้ชี้ช่องว่าให้ทำอย่างไรจึงจะมีสำมะโนครัว เป็นต้น...”

ทำให้เห็นว่าปัจจุบันความสำคัญของหน่วยความอาสาสมัครมีมากขึ้นเรื่อยๆ รวมถึงความเชื่อใจและไว้วางใจตัวของหน่วยความอาสาสมัครที่ประชาชนเห็นว่าจะสามารถช่วยเหลือตนเองได้และความสำคัญของหน่วยความอาสาสมัครนั้นก็มาเป็นเวลานานซึ่งได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหน่วยความ พ. ศ. 2528 มาตรา 7 (5) สรุปว่า

“สภาพทนายความมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องกฎหมาย”

โดยสภาพทนายความได้เห็นถึงความสำคัญของทนายความอาสา รวมถึงรัฐบาลก็ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ด้วยเพราะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกคนโดยสภาพทนายความได้เห็นถึงความสำคัญของทนายความอาสา รวมถึงรัฐบาลก็ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ด้วยเพราะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกคน รวมถึงมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 40 (1) (3) และ(8) ซึ่งเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม โดยสรุปได้ว่า

“..บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้

- ทั่วถึง
- (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวกรวดเร็วและ
 - (3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม
 - (8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ...”

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นว่า ประชาชนโดยทั่วไปนั้นจะต้องได้รับความยุติธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ทางสภาพทนายความยึดถือจึงเกิดเป็นโครงการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายด้วยโดยโครงการดังกล่าวนั้นครอบคลุมทุกๆจังหวัด ทำให้มีทนายอาสาประจำอยู่ในทุกๆจังหวัด และสร้างความสะดวกให้กับประชาชนทุกคนและสามารถให้คำปรึกษาได้อย่างทันที ซึ่งการพิจารณานั้นประชาชนต้องได้รับความถูกต้องและเป็นธรรมจึงจำต้องมีทนายความเพื่อช่วยเหลือแนะนำกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการทางศาลรวมถึงช่วยเหลือให้การว่าความแตกต่างให้สำหรับผู้ที่ยากไร้และไม่ได้รับความเป็นธรรม และในทางคดีนั้นรัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือในคดีให้กับประชาชนด้วยโดยช่วยเหลือในส่วนของค่าใช้จ่ายทางคดีให้กับประชาชนที่ทางสภาพทนายความรับว่าความทางคดีให้ และรวมถึงการลงพื้นที่ของทนายอาสาอันเกี่ยวกับคดีที่ได้รับทำให้กับประชาชน

โดยจากการสัมภาษณ์นายกสภาพทนายความนั้นได้ทราบว่าทางรัฐได้ให้การสนับสนุนที่เรียกว่าเงินอุดหนุนจากรัฐแก่ทางสภาพทนายความ ประมาณ 57 ล้านบาทซึ่งไม่เพียงพอต่อการทำคดีและแจกจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้กับทนายอาสาทั่วประเทศด้วย โดยทางสภาพทนายความนั้นมิสวัสดิการให้กับทนายอาสาอยู่ แต่ก็ไม่ได้มากเท่าที่ควร ซึ่งเป็นค่าเบี้ยเลี้ยงในการนั่งเวร 1,000 บาท แต่ไม่ได้มีเงินเดือนให้เหมือนกับการทำงานทั่วไป และยังมีค่าคดีที่ให้คำปรึกษาเป็นพิเศษ คดีละ 20 บาท ซึ่งก็เป็นไปตามงบประมาณที่สภาพทนายความได้จากรัฐ

ซึ่งหากรัฐให้การสนับสนุนในเรื่องเกี่ยวกับการทำคดีของนายอาสาโดยการเพิ่มงบประมาณสำหรับทำคดีให้ ซึ่งการทำคดีในแต่ละเรื่องนั้นมีค่าใช้จ่ายอยู่มาก และการดำเนินการทางคดีอาจจะใช้ระยะเวลาที่ยาวนานหลายปี รวมแล้วเป็นเงินอยู่หลายล้านด้วยกันที่ทางสภาทนายความรวมถึงทนายอาสานั้นต้องรับผิดชอบ

ดังนั้นแนวทางในการเพิ่มจำนวนทนายอาสานั้นผู้วิจัยพบว่าปัญหาที่ทำให้ทนายไม่ให้ความสนใจในการลงทะเบียนเป็นทนายความอาสาคือ เรื่องของเบี้ยเลี้ยงที่ให้กับทนายความอาสา รวมถึงสวัสดิการต่าง ๆ นั้นไม่มีเท่าที่ควร ซึ่งแนวทางที่จะเป็นแรงจูงใจให้กับทนายอาสานั้นเป็นเรื่องของการเพิ่มค่าเบี้ยเลี้ยงจากสภาทนายความ และค่าใช้จ่ายในทางคดีที่เหมาะสม รวมถึงสวัสดิการต่างๆ ให้กับทนายอาสา เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าประกันสังคม และรวมถึงความปลอดภัยในการดำเนินงานของทนายอาสาด้วย

5.1.2.3 ระเบียบวิธีในการรับว่าความของทนายความอาสา

ทนายความอาสาจะรับทำคดีให้กับผู้ร้องไม่ได้ แต่หากจำเป็นที่จะต้องรับทำคดีนั้น ทนายความอาสาจะต้องส่งเรื่องให้กับสภาทนายความจังหวัดหรือ สภาทนายความส่วนกลาง หรือให้ผู้ร้องไปร้องขอความช่วยเหลือจากทางสภาทนายความจังหวัด หรือสภาทนายความกลางด้วยตนเองก็ได้ โดยทางสภาทนายความจังหวัด หรือสภาทนายความส่วนกลางจะพิจารณาคคุณสมบัติของผู้ร้องว่าจะสามารถรับทำคดีให้ได้หรือไม่ โดยตรวจสอบจากเอกสารที่ผู้ร้องส่งมา โดยผู้ร้องนั้นจะต้องเป็นผู้ยากไร้ไม่มีเงินสำหรับจ้างทนายความ และต้องไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยจะต้องครบหลักเกณฑ์ดังกล่าวด้วย ซึ่งหากทางสภาทนายความรับรองว่าทนายความอาสาสามารถรับทำคดีได้นั้น ผู้ร้องจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนของการว่าจ้างทนายความ และอื่นๆ แต่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนของการดำเนินการทางศาล เช่นค่าขึ้นศาล เป็นต้น แต่หากผู้ร้องนั้นไม่สามารถชำระได้จริงๆ ทนายความอาสาผู้รับทำคดีจะเขียนคำร้องขอพิจารณาแบบคนอนาถาให้เพื่อเว้นค่าธรรมเนียมทางศาล แต่ทนายความอาสานั้นรับคดีที่ผู้ร้องมาขอคำปรึกษามาทำเองไม่ได้ หรือทนายความอาสาหาผลประโยชน์จากการเป็นทนายความอาสาไม่ได้ เช่นการให้นามบัตรทนายความเอง หรือการแนะนำทนายความในสำนักงานตนเองทำไม่ได้ เพราะทนายความอาสาจะได้รับค่าตอบแทนจากการนั่งเวรให้คำปรึกษาทางกฎหมายอยู่แล้ว

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น เป็นวิธีการปฏิบัติในการรับคดีของทนายความอาสา ยังเป็นปัญหาอยู่มาก เนื่องจากการให้คำปรึกษาทางกฎหมายเป็นการช่วยเหลือที่เป็นแบบพื้นฐาน ซึ่งบางครั้ง ประชาชนที่เข้ามาปรึกษาทางคดีนั้นมาเพราะคดีใกล้ถึงที่สุดแล้ว ทำให้ระยะเวลาการฟ้องคดีอาจจะไม่ทันอายุความที่กำหนด ซึ่งการตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ นั้นต้องใช้เวลาในการตรวจเอกสาร ทำให้เกิดความล่าช้าไม่สามารถช่วยเหลือได้ทันท่วงที ซึ่งประชาชนนั้นตามกฎหมาย

รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 ได้กล่าวถึงการเข้าถึงทางกฎหมายของประชาชนว่าจะต้องได้รับการเข้าถึงความยุติธรรมที่สะดวกและรวดเร็ว เพราะฉะนั้นการดำเนินการในการตรวจสอบนั้นไม่ควรใช้เวลานาน และควรให้ทนายความอาสาสามารถรับทำคดีได้เอง แต่อาจจะมีเงื่อนไขบางประการเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการรับทำคดีของทนายความอาสา เช่น ระยะเวลาในการตรวจสอบไม่ควรเกิน 2 วัน โดยผู้ที่เข้ามาขอรับความช่วยเหลือทางคดีจากทนายความอาสานั้นต้องเตรียมหลักฐานในการแสดงรายได้ตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ และเป็นการพิจารณาของทนายความ โดยให้ทนายความอาสาผู้นั้นเขียนรายงานการดำเนินการของทนายความอาสาให้กับทางสภาทนายความจังหวัดหรือสภาทนายความส่วนกลางทราบ

การรับทำคดีของทนายความอาสานั้นหากสามารถกำหนดเงื่อนไขในการรับทำคดีเพื่อเป็นมาตรฐานให้กับทนายความอาสาจะทำให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจและเชื่อใจได้มากยิ่งขึ้น โดยเงื่อนไขก็ยังคงเป็นเรื่องของความยากไร้ของผู้ร้องขอรวมถึงความไม่ได้รับความเป็นธรรมซึ่งยังคงอยู่ไว้ แต่เพิ่มเติมในส่วนของการให้ทนายความอาสาสามารถรับทำคดีได้เองซึ่งเป็นคดีที่จำเป็นเร่งด่วน หรือเหลือระยะเวลาในการดำเนินคดีน้อย หรือใกล้หมดอายุความทางคดี แต่หากเป็นคดีที่ยังไม่ใกล้หมดอายุความก็ให้ส่งเรื่องไปยังสภาทนายความตามแบบเดิม แต่ก็ควรที่จะใช้เวลาในการดำเนินการพิจารณารับทำคดีให้เร็วขึ้น รวมถึงเพิ่มความสะดวกสบายในการให้คำปรึกษาทางคดีให้มากขึ้น เช่นการเพิ่มช่องทางในการติดต่อ เป็นต้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเรื่องแนวทางในการเพิ่มจำนวนทนายอาสาอันได้แก่ การเพิ่มงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ การเปลี่ยนระเบียบวิธีในการรับว่าความให้กับทนายอาสา พบว่า ในเรื่องของงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ นั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการของทนายความอาสาและทางสภาทนายความเนื่องจาก จากทนายความอาสานั้นมีอยู่ทั่วประเทศโดยตอนนี้มีทั้งหมด 3 พันกว่าท่าน และอีกนัยหนึ่งการดำเนินคดีของทนายความอาสานั้นทางสภาทนายความและทนายความอาสาจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการให้ โดยประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆเลย ทำให้มีค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่จะต้องใช้ในการดำเนินคดี ซึ่งในบางคดีนั้นต้องใช้ระยะเวลามากกว่า 10 ปี เป็นเงินที่ต้องใช้ เป็นล้าน ด้วยเหตุนี้ทนายความเองก็กลัวเพราะทนายความเองก็ไม่ได้มีเงินเดือนเป็นของตัวเอง เงินที่ได้นั้นมาจากการรับทำคดีของทนายความบางส่วน ซึ่งในบางครั้งก็ยังไม่ได้รับเงินจากรัฐว่าความมาในทันที ถ้าหากได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับงบประมาณเพิ่มจากทางรัฐหรือการให้เงินเดือนแก่ทนายความอาสาก็จะทำให้มีทนายความเป็นทนายอาสามากขึ้น รวมถึงประสิทธิภาพในการให้บริการทางกฎหมายที่มากขึ้นและทั่วถึงเพราะเป็นแรงจูงใจในการเพิ่มจำนวนทนายความอาสา

การเปลี่ยนระเบียบวิธีในการรับว่าความของทนายความอาสานั้น พบว่า เจื่อนใจของการรับทำคดีของทนายอาสานั้น จะต้องมี การส่งเรื่องไปยังสภาทนายความเพื่อให้พิจารณา ว่าสมควรรับทำคดีหรือไม่ ซึ่งก็เป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้ทนายความอาสามีจำนวนน้อย เพราะการรับ ทำคดีนั้นนอกจากจะต้องออกค่าใช้จ่ายให้แล้ว กระบวนการรับทำคดีก็ยุ่งยากซึ่งจะรับทำคดีเอง ไม่ได้เลย แต่หากให้มีการรับทำคดีได้เองนั้นก็จะทำให้ทนายความอาสาเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และยังทำ ให้ทนายเกิดความสนใจที่จะเป็นทนายอาสามากขึ้นอีกด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

เนื้อหาสาระในส่วนนี้ มุ่งตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 3 ที่กำหนดว่า “เพื่อจัดทำ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบวิธีการในการปฏิบัติงานของทนายความ อาสา” โดยผลการวิจัยนี้ได้จากบทที่ 4 ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้ให้สัมภาษณ์ มาใส่โดยสรุป เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ได้ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อปรับปรุงระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชน ทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของทนายความอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กร เอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชน ในเรื่องของการรับทำคดีของทนายอาสา

ข้อเสนอแนะในส่วนนี้เป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงระเบียบคณะกรรมการ ช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของทนายความอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชน ในเรื่องของการรับทำ คดีของทนายอาสาเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงทางกฎหมายอย่างรวดเร็ว และสะดวกมากยิ่งขึ้น โดย ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางดังต่อไปนี้

5.2.1.1 ควรมีการปรับปรุงระเบียบของการรับทำคดีของทนายอาสา

จากเดิมนั้นไม่ให้นำทนายความอาสาทำคดีแต่มีหน้าที่เพียงให้คำปรึกษา ทางกฎหมายเท่านั้น แต่หากจำเป็นที่จะต้องรับทำคดีต้องนำเรื่องส่งให้กับสภาทนายความเป็นผู้ พิจารณาว่าสมควรรับทำคดีหรือไม่ (ในกรณีที่มิมีประชาชนเข้ามาขอรับคำปรึกษาทางคดี) ซึ่งระเบียบ ดังกล่าวนั้นทำให้ประชาชนนั้นเสียโอกาสในการดำเนินการทางกฎหมาย ซึ่งในบางครั้งคดีที่ประชาชน เข้ามาขอคำปรึกษานั้นใกล้หมดอายุความแล้ว ซึ่งหากส่งให้สภาทนายความพิจารณาช่วยเหลือทางคดี นั้นเกรงว่าจะไม่ทัน เป็นต้น ดังนั้นหากมีการปรับปรุงในเรื่องของระเบียบที่ให้ทนายความพิจารณา

คดีได้โดยไม่ต้องส่งเรื่องให้กับสภาพนายความพิจารณาก็จะทำให้ทนายความอาสาเกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้นรวมถึงทำให้ทนายความเกิดความสนใจเข้ามาเป็นทนายความอาสา

5.2.1.2 ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับทำคดีของทนายอาสา

(1) กลุ่มของคดี

ในเรื่องของกลุ่มคดีนั้นควรจะเป็นคดีประเภทใด คดีแพ่ง คดีอาญา ความยาก - ง่ายของคดีที่ทนายอาสา นั้นรับทำ

(2) ระยะเวลาในการดำเนินการ

โดยระยะเวลานั้น ดูจากในแต่ละคดีว่าจะใช้ระยะเวลาเท่าใด เช่น ตารางที่ 5.2 จำนวนค่าตอบแทนต่อระยะเวลา

ขั้นตอน/คดี	ระยะเวลา	จำนวนค่าตอบแทน/บาท
ไกล่เกลี่ย	3 -6 เดือน	500 – 1,000
แพ่ง/อาญา/อื่นๆ	1 – 5 ปี	1,500 – 2,000
แพ่ง/อาญา/อื่นๆ	6 ปีขึ้นไป	2,000 – 2,500

กรณีคดีไกล่เกลี่ย นั้นอาจจะใช้ระยะเวลาสั้นๆประมาณ 3 – 6 เดือน โดยค่าตอบแทนควรจะอยู่ที่ 500 – 1,000 บาท ในคดีแพ่ง/คดีอาญาหรือคดีอื่นๆที่มีระยะกลางๆ ประมาณเวลา 1 – 5 ปี ค่าตอบแทนควรอยู่ที่ 1,500 – 2,000 บาท ในคดีแพ่ง/คดีอาญาหรือคดีอื่นๆที่มีระยะเวลานานมากกว่า 6 ปีขึ้นไป ค่าตอบแทนควรอยู่ที่ 2,000 – 2,500 บาท

(3) ความถี่ในการพบทนายอาสา

ในแต่ละครั้งลูกความจะต้องเข้ามาพบทนาย รวมถึงทนายนั้นจะต้องไปยังสถานที่ที่พิพาทเพื่อตรวจสอบ จะต้องดูว่ามีการพบทนายกี่ครั้ง เช่น

ตารางที่ 5.3 จำนวนค่าตอบแทนจากความถี่ในการเข้าพบทนาย

ความถี่ในการพบทนายความต่อคดี	จำนวนค่าตอบแทน/บาท
5 – 6 ครั้ง	500 – 1,500
6 – 10 ครั้ง	2,000 – 2,500
มากกว่า 20 ครั้ง	3,000 – 3,500

ในกรณีที่มีการพบทนาย 2 – 5 ครั้งต่อคดี ค่าตอบแทนควรจะอยู่ที่ 500 – 1,500 บาท กรณีที่พบทนาย 6 – 10 ครั้งต่อคดี ค่าตอบแทนควรอยู่ที่ 2,000 – 2,500 บาท กรณีที่พบทนายมากกว่า 20 ครั้ง ค่าตอบแทนควรอยู่ที่ 3,000 – 3,500 บาท เป็นต้น

สรุปจากการข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้สัมภาษณ์นั้นคดีโดยส่วนใหญ่เป็นคดีแพ่ง ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในระยะเวลาที่ใช้เวลา 1 – 5 ปี โดยความถี่ในการพบพานั้นมากกว่า 10 ครั้ง ซึ่งสามารถเพิ่มค่าเบี้ยเลี้ยงในครั้งละ 1,500 – 2,500 บาท และควรที่จะมีการประกันคดีเอาไว้เพื่อในกรณีเกิดความผิดพลาดที่เกิดจากประชาชนที่มาปรึกษาทางคดี

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการรับทำคดีของทนายอาสานั้น เป็นเพียงข้อเสนอเบื้องต้นเท่านั้น โดยการจะปรับปรุงแก้ไขระเบียบของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายจะต้องทำการศึกษาในเรื่องของระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของทนายความอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชน รวมถึงขั้นตอนในการพิจารณาการรับทำคดีของสภาทนายความเสียก่อน เพื่อให้การปรับปรุงนั้นมีแนวทางและความเหมาะสมที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

5.2.2 ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะนี้เป็นข้อเสนอเกี่ยวกับการต่อใบอนุญาตทนายความนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยเห็นว่าทนายนั้นถ้ามีการบังคับให้มีการทำอาสานั้นจะเป็นประโยชน์ต่อทนายรุ่นใหม่เป็นอย่างมากเนื่องจากทนายอาสานั้นเมื่อได้ช่วยเหลือประชาชนได้นั้นก็มักจะเป็นที่รู้จักแบบปากต่อปากทำให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่ของนายเอง โดยสำหรับทนายหน้าใหม่นั้น ถ้ามีการเก็บชั่วโมงอาสานั้นโอกาสที่คนข้างนอกจะรู้จักนั้นมีมากขึ้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีโอกาสแนะนำแนวทางในการต่อใบอนุญาตทนายความนี้สอบถามกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลพบว่า ผู้ให้ข้อมูลนั้นไม่ได้ปฏิเสธว่าทำไม่ได้ หากตาคกลับมองว่าเป็นการสร้างความยุ่งยากให้แก่ทนายความ ซึ่งคำตอบดังกล่าวให้ได้มีข้อใดเลยที่มีกฎหมายหรือแนวทางหรือระเบียบห้ามว่าไม่ให้ทำ หรือทำไม่ได้ โดยแท้จริงแล้วนั้นสามารถทำได้แต่ผู้ปฏิบัติไม่ยอมให้ตนยุ่งยาก ดังนั้นข้อเสนอที่จะเป็นข้อเสนอที่ดีที่สุดนั้น หากออกแนวนโยบายให้มีการให้นับชั่วโมงในการทำคดีเพื่อใช้ในการต่อใบอนุญาตทนายความได้ และออกแบบการบริหารจัดการให้ไม่เกิดความยุ่งยากกับผู้ปฏิบัติ

การนับชั่วโมงอาสา และการบังคับให้ทนายทุกคนต้องเป็นทนายอาสานั้น ให้ทนายอาสานำชั่วโมงที่ตนได้ทำอาสานั้นมาใช้ในการต่อใบอนุญาต

การให้ทนายอาสาเป็นอาชีพได้ คือ ให้ทนายอาสานั้นออกมาตั้งเป็นสำนักงานทนายอาสา โดยให้ทั้งภาครัฐและในมูลนิธิเป็นผู้สนับสนุนอาชีพทนายอาสดังกล่าว

5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในส่วนนี้เป็นข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับแนวทางในการเพิ่มจำนวนของ ทัศนคติของนายอาสา และการฝึกอบรม โดยผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางดังต่อไปนี้

5.2.3.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวนของทัศนคติของนายอาสา

(1) การจัดทำมีสวัสดิการเพิ่มขึ้นให้กับนายอาสา เช่น ค่ารักษาพยาบาล ประกันสังคม เงินฝากของนายอาสา ค่าประกันต่างๆ และรวมถึงความปลอดภัยในการทำคดีของนายอาสา เป็นต้น

(2) การให้ทุนให้ทำอาสาเพื่อให้ทุนนั้นเป็นที่รู้จักกับประชาชนมากขึ้นจากการพูดปากต่อปากของประชาชนที่มาปรึกษาทางคดีกับนายอาสา

5.2.3.2 ข้อเสนอแนะในการฝึกอบรม

(1) ควรจัดทำมีการฝึกอบรมให้บ่อยขึ้น

โดยการฝึกอบรมนั้นควรที่จะมีกฎหมายใหม่ๆมาอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ เช่นกฎหมายเฉพาะ กฎหมายเอกชน กฎหมายมหาชน กฎหมายปกครอง เป็นต้น และให้มีการอบรมเกี่ยวกับกฎระเบียบของการปฏิบัติหน้าที่ของนายอาสา รวมถึงมรรยาทนายอาสาที่มีต่อตัวความ ทนายด้วยกัน และศาล เพื่อจะได้สร้างความน่าเชื่อถือให้กับตัวนายอาสามากยิ่งขึ้น

(2) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำหน้าที่นายอาสา

เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ปีละครั้ง เพื่อให้เห็นถึงปัญหาที่ทนายแต่ละท่านได้รับ และรวมถึงการช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

(3) สำหรับนายอาสาที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ใหม่นั้นควรจัดให้มีพี่เลี้ยงซึ่งเป็นนายอาสา

โดยที่นายอาสาพี่เลี้ยงนั้นจะต้องเป็นนายอาสาไม่น้อยกว่า 10 ปี เพื่อให้ทนายอาสารุ่นใหม่ได้เรียนรู้และเข้าใจถึงกระบวนการในการทำงานผ่านประสบการณ์ของทนายอาสารุ่นพี่

(4) ควรจัดให้มีนายอาสาลงพื้นที่ให้ความรู้แก่ประชาชน

โดยลงพื้นที่ไปตามโรงเรียน ตำบลต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น เช่นการจัดให้มีนายอาสาหนึ่งตำบลหนึ่งนายอาสา เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงความช่วยเหลือทางกฎหมายมากยิ่งขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

- (1) งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับสหภาพนายความ
- (2) การปฏิบัติหน้าที่ของอัยการอาสาในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย
- (3) เปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ของทนายอาสาและอัยการอาสา
- (4) การทอ้ใบอนุญาตทนายความของต่างประเทศ

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

สุธินี ฤกษ์ขำ. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักการและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.

เสรี สุวรรณภานนท์. ปัญหาการจ้างว่าความที่ไม่แน่นอน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2546.

บทความวารสาร

สภาพนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์. “รายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2561.” การสรุปบทดุสภาพนายความและงบดุลกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประจำปี 2560, ห้องประชุมใหญ่ชั้น 5 อาคารที่ทำการสภาพนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 28 เมษายน 2561.

ทักษิณ ไชยแขวง. “ประวัติความเป็นมา การก่อตั้ง สภาพนายความ.” *จดหมายข่าวสภาพนายความ* 6, ฉ.2 (กุมภาพันธ์ 2561): 3-5.

สภาพนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์. “บ้านของเรา.” *รายงานประจำปี 2558*, ฉ.1(2558): 12-17.

วิทยานิพนธ์

เฉลิมชัย มาตย์เมือง. “ความพึงพอใจของผู้ต่อชังในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากนายขอแรง : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารงานยุติธรรม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

ทิภาวรรณ อ่อนพูล. “บทบาทของนายความในคดีแพ่งและการควบคุมมรรยาทนายความ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ทรงพล เกียรติอภิววัฒน์. “ความเห็นของนายความต่อบทบาทของสภาพนายความ.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

ปรีดีชนก จุลเหลา. “การจัดหานายความที่มีคุณภาพโดยรัฐในคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.

เปรมิกา บุญเกิด. “จิตวิญญาณในการทำงานของผู้ประกอบวิชาชีพนายความ.” การค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

สุเทพ สัตนาโค. “การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของเจ้าพนักงานตำรวจและประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของทนายความอาสาสมัครประจำสถานีตำรวจ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

สมพงษ์ จูตันชวน. “บทบาทของทนายอาสาประจำส่วนราชการต่อกระบวนการยุติธรรม.” วิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.)รุ่นที่ 6, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2546.

อรรถวัฒน์ กลิ่นน้ำหอม. “บทบาททนายความในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารงานยุติธรรม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

นายดนตรี เกษมรัชดาร์ักษ์. “ทนายอาสา.”

<http://www.lawgeneration.net/%E0%B8%97%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%B2/>. (สืบค้นวันที่ 30 ตุลาคม 2560).

สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. “ชนิดของกิจกรรม CSR. Thai CSR Network.” สิงหาคม 2553. http://www.thaicr.com/2008/01/blog-post_07.html. (สืบค้นวันที่ 15 พฤศจิกายน 2560).

สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์. “ประวัติความเป็นมาสภาทนายควา.” สภาทนายความ.

<https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=ED35F5D5C32BBFB2!220&app=WordPdf&authkey=!AG7ole4ngOu7WJo>. (สืบค้นวันที่ 24 ตุลาคม 2560).

NovaBizz. แรงจูงใจ motives การจูงใจMotivation

www.novabizz.com/NovaAce/Motives.htm. (สืบค้นวันที่ 10 พฤศจิกายน 2560).

Srisupan. “ทฤษฎีของการจูงใจ (theories of motivation).Motivation.”

<http://motivation.srisupan.blogspot.com/2012/07/theories-of-motivation.html>. (สืบค้นวันที่ 15 พฤศจิกายน 2560).

อื่นๆ

พระราชบัญญัติทนายความ, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 103 ตอนที่ 25 ฉบับพิเศษ, 18 กุมภาพันธ์ 2525.

พระราชบัญญัติทนายความ, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 103 ตอนที่ 114 ฉบับพิเศษ, 2 กรกฎาคม 2529.

พิเชษฐ เมลาณนท์. “ท่านอาจารย์จิติ พร้าวอนสอนอะไร.” ใน เอกสารประกอบการเรียนวิชาหลักวิชาชีพนักกฎหมาย หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, บรรณาธิการโดย สมชาย ธรรมสุทธิวัฒน์, 2555.

สภาพทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์, คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย. *ระเบียบคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติของทนายอาสาประจำส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชน ที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชน พ.ศ. 2556*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภาพทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์, 2556.

อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ. “หลักวิชาชีพนักกฎหมาย.” ใน เอกสารประกอบการเรียนวิชาหลักวิชาชีพนักกฎหมาย หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, บรรณาธิการโดย สมชาย ธรรมสุทธิวัฒน์, 2555.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คำถามวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษา

เรื่อง “นายอาสากับความก้าวหน้าทางอาชีพ”

โดย นางสาวกัญฉนิษฐา หริรักษ์

หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะสำหรับนักบริหาร (EPA)

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ส่วนที่ 1 วันที่สัมภาษณ์ และสถานที่สัมภาษณ์

วันที่สัมภาษณ์ สถานที่.....

ส่วนที่ 2 ประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา และประวัติการทำงานโดยสังเขปของผู้ถูกสัมภาษณ์

ชื่อ - นามสกุล

เพศ ชาย หญิง

อายุ ปี

ระดับการศึกษา

ตำแหน่ง

ประสบการณ์ทำงาน :

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับนายอาสา

3.1) ท่านคิดว่าประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของนายอาสาไม่น้อยเพียงใดอย่างไร

3.2) ท่านคิดว่านายอาสาในปัจจุบันมีความสำคัญมากขึ้นหรือไม่อย่างไร

3.3) ท่านคิดว่าสวัสดิการสำหรับนายอาสาไม่น้อยเพียงใด

3.4) กระบวนการและขั้นตอนในการอบรมนายอาสา นั้นนอกจากจะมีการอบรมแล้วมีกระบวนการทดสอบอย่างอื่นหรือไม่อย่างไร (ถ้าไม่มี ถามต่อว่าควรมีการประเมินหรือทดสอบเพิ่มหรือไม่ เพราะเหตุใด)

3.5) ท่านคิดว่าการปฏิบัติหน้าที่ของนายอาสาในปัจจุบันนี้ นายอาสาได้ทำหน้าที่อย่างสุดความสามารถหรือไม่อย่างไร

ส่วนที่ 4 นายอาสากับความก้าวหน้าทางอาชีพ

4.1) ท่านคิดว่าความก้าวหน้าทางอาชีพของนายอาสาคืออะไร

4.2) สิ่งใดที่ท่านคิดว่านายอาสาจะสามารถมีความก้าวหน้าทางอาชีพได้

4.3) งบประมาณที่รัฐได้จัดสรรให้กับนายอาสา นั้นเพียงพอหรือไม่อย่างไร

4.4) ท่านคิดว่ารัฐควรให้การช่วยเหลือส่งเสริมนายอาสาในเรื่องใดมากที่สุดเพราะเหตุใด

- 4.5) หากมีนโยบายของนายอาสาที่สามารถเก็บคดีเพื่อต่อตัวทนาย หรือใช้เก็บคดีเพื่อนำไปสอบ
อัยการ หรือผู้พิพากษา เห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด (สมมติในกรณีที่มิมีนโยบายให้มีเงื่อนไขในการต่อ
ตัวทนายคล้ายกับการต่อใบขับขี่ที่จะต้องมีการอบรมมารยาทก่อนการต่ออายุบัตร) (ถ้าตอบว่าไม่มี
นโยบายการต่ออายุบัตร ให้ถ่วงน้ำหนักการสอบอัยการ ผู้พิพากษา)
- 4.6) ท่านมีแนวทางอย่างไรในการเพิ่มจำนวนนายอาสาให้มีจำนวนมากขึ้น
- 4.7) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ท่านคิดว่าผู้ที่จะมาเป็นนายอาสาพึงมีคืออะไร
- 4.8) ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติทนายความ

พระราชบัญญัติทนายความ

พ.ศ. 2528

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2528

เป็นปีที่ 40 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยทนายความ และให้มีกฎหมายว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำ และยินยอมของรัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป(1)

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2508 และพระราชบัญญัติทนายความ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2514

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

ทนายความ หมายความว่า ผู้ที่สถาปนายความได้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

สภานายกพิเศษ หมายความว่า สภานายกพิเศษแห่งสภานายความ

นายก หมายความว่า นายกสภานายความ

กรรมการ หมายความว่า กรรมการสภานายความ

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการสภานายความ

สมาชิก หมายความว่า สมาชิกสภานายความ

ข้อบังคับ หมายความว่า ข้อบังคับสภานายความ

ใบอนุญาต หมายความว่า ใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

รัฐมนตรี หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

สภานายความ

มาตรา 6 ให้มีสภาขึ้นสภาหนึ่งเรียกว่า สภานายความ ประกอบด้วยคณะกรรมการสภานายความและสมาชิกสภานายความ มีวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้สภานายความเป็นนิติบุคคล

มาตรา 7 สภานายความมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมการศึกษาและการประกอบวิชาชีพทนายความ

- (2) ควบคุมมรรยาทของทนายความ
- (3) ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิกสภาทนายความ
- (4) ส่งเสริมและจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกสภาทนายความ
- (5) ส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษแก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย

มาตรา 8 สภาทนายความมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) จัดทะเบียนและออกใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภาทนายความ และตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 9 สภาทนายความอาจมีรายได้ดังต่อไปนี้

- (1) ค่าจดทะเบียน ค่าบำรุงและค่าธรรมเนียมตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน
- (3) รายได้จากทรัพย์สินหรือกิจการอื่น
- (4) ทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์

มาตรา 10 ให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ และมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด 2

สมาชิกสภาทนายความ

มาตรา 11 สมาชิกสภาทนายความได้แก่ ทนายความตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 12 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกสภาทนายความ มีดังนี้

- (1) แสดงความเห็นเป็นหนังสือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ หรืออำนาจหน้าที่ของสภาทนายความ โดยส่งไปยังคณะกรรมการสภาทนายความ และในกรณีที่สมาชิกร่วมกันตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไปเสนอให้คณะกรรมการสภาทนายความพิจารณาเรื่องใดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ

ตามวัตถุประสงค์หรืออำนาจหน้าที่ของสภานายความ คณะกรรมการสภานายความต้องพิจารณา และแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เสนอทราบโดยมิชักช้า

(2) ชักถามเกี่ยวกับการดำ เนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือ เกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของสภานายความ ในการประชุมใหญ่ของสภานายความ

(3) เลือกหรือรับเลือกตั้งเป็นนายกหรือกรรมการสภานายความ

(4) ผดุงไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพและปฏิบัติตนตามบทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัตินี้

มาตรา 13 สมาชิกภาพของสมาชิกย่อมสิ้นสุดลงเมื่อ

(1) ตาย

(2) ขาดจากการเป็นนายความตามมาตรา 44

หมวด 3

คณะกรรมการสภานายความ

มาตรา 14 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการสภานายความประกอบด้วย ผู้แทนกระทรวงยุติธรรมหนึ่งคนและผู้แทนเนติบัณฑิตยสภาหนึ่งคน เป็นกรรมการ และนายกและ กรรมการอื่นอีกไม่เกินยี่สิบสามคนซึ่งสมาชิกสภานายความทั่วประเทศได้เลือกตั้งขึ้น โดยกรรมการ ดังกล่าวไม่น้อยกว่าเก้าคนจะต้องมีสำ นักงานประจำ อยู่ตามภาคต่าง ๆ ตามพระราชกฤษฎีกาตั้ง อธิบดีผู้พิพากษาภาค ภาคละหนึ่งคน

มาตรา 15 ให้นายกแต่งตั้งกรรมการอื่นตามมาตรา 14 เป็นอุปนายกเลขาธิการ นาย ทะเบียน เหมรักษ์สวัสดิการ ประชาสัมพันธ์และตำแหน่งอื่นตามความเหมาะสมด้วยความเห็นชอบ ของคณะกรรมการ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดในข้อบังคับ

มาตรา 16 ให้นายกและกรรมการที่ได้รับเลือกตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสาม ปี แต่จะดำรง ตำแหน่งเกินกว่าสองวาระติดต่อกันมิได้

มาตรา 17 นายความที่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตก่อนวันเลือกตั้งนายกหรือกรรมการ ไม่น้อยกว่าสามสิบวันมีสิทธิเลือกตั้งนายกและหรือกรรมการ

ทนายความผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกหรือกรรมการจะต้องเป็นผู้ซึ่งได้จดทะเบียน และรับใบอนุญาตมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่าห้าปีก่อนวันเลือกตั้งนายกหรือกรรมการ

มาตรา 18 การเลือกตั้งนายกและกรรมการตามมาตรา 14 ทนายความต้องมาใช้สิทธิด้วยตนเองโดยการลงคะแนนลับ

ทนายความที่มีสำ นักงานอยู่ ณ จังหวัดใด ให้ออกเสียงลงคะแนนที่จังหวัดนั้น หรือจะไปออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ก็ได้

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งนายกและกรรมการ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในข้อบังคับ

มาตรา 19 ให้คณะกรรมการมรรยาททนายความ มีอำนาจหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งนายกและกรรมการให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับ

มาตรา 20 เมื่อมีพฤติการณ์แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการ นายก หรือกรรมการคนใดคนหนึ่ง กระทำ ผิดวัตถุประสงค์ของสภาทนายความหรือกระทำ การอันเป็นการเสื่อมเสียอย่างร้ายแรงแก่สภาทนายความ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้คณะกรรมการ นายก หรือกรรมการคนนั้นออกจากตำแหน่งได้

ในกรณีที่รัฐมนตรีจะมีคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งผู้แทนกระทรวงยุติธรรมหนึ่งคน ผู้แทนเนติ-บัณฑิตยสภา ซึ่งเป็นข้าราชการอัยการหนึ่งคนและซึ่งเป็นทนายความหนึ่งคนกับทนายความอื่นอีกสี่คนเป็นคณะกรรมการสอบสวนคณะ กรรมการสอบสวนต้องรีบทำ การสอบสวนให้แล้วเสร็จโดยเร็ว แล้วเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นต่อรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการคำสั่งของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา 21 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ นายกหรือกรรมการ ซึ่งได้รับเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเป็นการเฉพาะตัว เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) ขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกหรือกรรมการตามมาตรา 17

วรรคสอง

- (4) รัฐมนตรีมีคำสั่งให้ออกจากตำแหน่งเป็นการเฉพาะตัวตามมาตรา 20
- (5) ขาดจากการเป็นทนายความตามมาตรา 44

(6) เป็นผู้มียากุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(7) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นผู้คนล้มละลาย หรือ

(8) ต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

มาตรา 22 ในกรณีที่คณะกรรมการทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งและยังไม่มีทางเลือกตั้งคณะกรรมการใหม่ให้คณะกรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน จนกว่าคณะกรรมการใหม่จะเข้ารับหน้าที่เว้นแต่กรณีที่รัฐมนตรีมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 20 ให้คณะกรรมการมรรยาทนายความปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งนั้นไปพลางก่อนจนกว่าคณะกรรมการใหม่จะเข้ารับหน้าที่ โดยให้ประธานคณะกรรมการมรรยาทนายความปฏิบัติหน้าที่นายก

ในการปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนระหว่างที่คณะกรรมการใหม่ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่คณะกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งหรือคณะกรรมการมรรยาทนายความแล้วแต่กรณี มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 27 (1) เฉพาะกิจการที่มีลักษณะต่อเนื่องและเท่าที่จำเป็น เพื่อให้งานประจำของคณะกรรมการดำเนินไปได้โดยไม่เป็นที่เสียหายหรือหยุดชะงัก กับจัดการเลือกตั้งคณะกรรมการใหม่ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการเดิมนั้นพ้นจากตำแหน่ง โดยจะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อช่วยเหลือจัดการเลือกตั้งดังกล่าวด้วยก็ได้

มาตรา 23 เมื่อนายกหรือกรรมการซึ่งได้รับเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้เลือกตั้งนายกหรือกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนายกหรือกรรมการนั้นว่างลง เว้นแต่วาระที่เหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ให้ผู้ซึ่งเป็นนายกหรือกรรมการซึ่งได้รับเลือกตั้งแทนนั้นอยู่ในตำแหน่งตามวาระของนายกหรือกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา 24 การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นายกหรือผู้รักษาการแทนเป็นประธานในที่ประชุม

มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนนถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 25 ในกรณีที่นายกพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือนายกไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้อุปนายกเป็นผู้รักษาการแทน ถ้าอุปนายกพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรืออุปนายกไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทน

มาตรา 26 สภานายกพิเศษหรือผู้แทนจะเข้าฟังการประชุมและชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะกรรมการ หรือจะส่งความเห็นเป็นหนังสือไปยังสภานายกความในเรื่องใด ๆ ก็ได้แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) บริหารกิจการของสภานายกความตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในมาตรา 7

(2) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อทำ กิจการหรือพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อันอยู่ในขอบเขต

แห่งวัตถุประสงค์ของสภานายกความ เว้นแต่กิจการซึ่งมีลักษณะหรือสภาพที่ไม่อาจมอบหมาย ให้กระทำ การแทนกันได้

(3) ออกข้อบังคับสภานายกความเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และ ข้อบังคับว่าด้วย

(ก) การเป็นสมาชิกและการขาดจากสมาชิกของสภานายกความ

(ข) การเรียกเก็บและชำระ ค่าบำรุงและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ

(ค) การแจ้งย้ายสำ นักงานของทนายความ

(ง) การประชุมคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ

(จ) เรื่องอื่น ๆ อันอยู่ในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ของสภานายกความ หรือ อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภานายกความตามกฎหมายอื่นรวมทั้งการแต่งตั้ง การบังคับบัญชาการรักษาวินัย และการออกจากตำแหน่งของพนักงานสภานายกความ

มาตรา 28 ข้อบังคับนั้นเมื่อได้รับความเห็นชอบจากสภานายกพิเศษและได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา 29 ให้นายกเสนอร่างข้อบังคับต่อสภานายกพิเศษโดยไม่ชักช้า สภานายกพิเศษอาจยับยั้งร่างข้อบังคับนั้นได้พร้อมทั้งแสดงเหตุผลโดยแจ้งชัด ในกรณีที่มีได้มีการยับยั้งภายในสามสิบวัน

นับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบังคับที่นายksenอให้ถือว่าสภานายกพิเศษให้ความเห็นชอบในร่างข้อบังคับนั้น

มาตรา 30 ถ้าสภานายกพิเศษยังร่างข้อบังคับใด ให้คณะกรรมการประชุมพิจารณาอีกครั้งหนึ่งโดยพิจารณาเหตุผลของสภานายกพิเศษประกอบด้วย ในการประชุมนั้น ถ้ามีเสียงยืนยันถึงสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งคณะ ให้นายksenอร่างข้อบังคับนั้นต่อสภานายกพิเศษอีกครั้งหนึ่ง ถ้าสภานายกพิเศษไม่ให้ความเห็นชอบในร่างข้อบังคับหรือไม่คืนร่างข้อบังคับนั้นมาภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบังคับที่นายksenอให้นายกดำเนินการประกาศใช้ข้อบังคับนั้นในราชกิจจานุเบกษาต่อไปได้

มาตรา 31 ทนายความไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคนมีสิทธิเสนอขอให้คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขข้อบังคับได้

มาตรา 32 ในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้นายกมีอำนาจกระทำ การแทนสภานายกความ แต่นายกจะมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการอื่นกระทำ การแทนตนเฉพาะในกิจการใดก็ได้

หมวด 4

การขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

มาตรา 33 ห้ามมิให้ผู้ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาต หรือผู้ซึ่งขาดจากการเป็นทนายความหรือต้องห้ามทำ การเป็น ทนายความว่าความในศาล หรือแต่งฟ้อง คำ ให้การ ฟ้องอุทธรณ์ แก้อุทธรณ์ ฟ้องฎีกา แก่ฎีกาคำ ร้องหรือคำ แกลงอันเกี่ยวแก่การพิจารณาคดีในศาลให้แก่บุคคลอื่น ทั้งนี้เว้นแต่จะได้กระทำ ในฐานะเป็นข้าราชการผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่หรือเป็นเจ้าของหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ องค์การของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่หรือมีอำนาจหน้าที่กระทำ ได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความหรือกฎหมายอื่น

มาตรา 34 การขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาต การรับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตการต่ออายุใบอนุญาต และการขอลอกเลิกจากการเป็นทนายความให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 35 ผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันยื่นคำ ขอดจดทะเบียนและรับใบอนุญาต
- (3) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรืออนุปริญญาทางนิติศาสตร์หรือประกาศนียบัตรในวิชา นิติศาสตร์ ซึ่งเทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรืออนุปริญญาจากสถาบันการศึกษา ซึ่งสภานายความเห็นว่าสถาบันการศึกษานั้น มีมาตรฐานการศึกษาที่ผู้ได้รับปริญญาตรีหรืออนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรควรเป็น หมายความว่า และเป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- (4) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดีและไม่เป็นผู้ได้กระทำการใดซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริต
- (5) ไม่อยู่ในระหว่างต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ
- (7) ไม่เป็นบุคคลผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ล้มละลาย
- (8) ไม่เป็นโรคติดต่อซึ่งเป็นที่ยกเว้นจากแก้สังคม
- (9) ไม่เป็นผู้มีกายพิการหรือจิตบกพร่องอันเป็นเหตุให้เป็นผู้ห่อนสมรรถภาพในการประกอบอาชีพนายความ
- (10) ไม่เป็นข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีเงินเดือนและตำแหน่งประจำ เว้นแต่ข้าราชการการเมือง
- (11) ไม่เป็นผู้ต้องห้ามมิให้ยื่นคำ ขอดจดทะเบียนและรับใบอนุญาตตามมาตรา 71

มาตรา 36 ภายใต้บังคับมาตรา 38 เมื่อคณะกรรมการได้รับคำ ขอดจดทะเบียนและรับใบอนุญาตแล้วเห็นว่าผู้ยื่นคำ ขอมีคุณสมบัติตามมาตรา 35 ให้คณะกรรมการพิจารณาจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้ผู้ยื่นคำ ขอโดยเร็ว

ในกรณีที่คณะกรรมการไม่รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาต ให้แก่ผู้ยื่นคำ ขอ คณะกรรมการต้องแสดงเหตุผลของการไม่รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตดังกล่าวไว้โดยชัดแจ้ง ในกรณีเช่นนี้ผู้ยื่นคำ ขอมีสិทธิอุทธรณ์การไม่รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตของสภานายความ ต่อสภานายกพิเศษได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบ่ง

คำคำวินิจฉัยของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สิ้นสุด

มาตรา 37 ให้ผู้ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความ หรือผู้ได้รับการต่ออายุใบอนุญาตแล้ว
เป็นสมาชิกสภาทนายความ

มาตรา 38 ในกรณีที่ผู้ยื่นคำ ขอดจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความเป็นผู้ที่ไม่เคยเป็นทนายความ หรือไม่เคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้พิพากษา ตุลาการศาลทหาร พนักงานอัยการ อัยการทหารหรือทนายความตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารมาก่อน คณะกรรมการจะรับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้ก็ต่อเมื่อผู้ยื่นคำ ขอได้ผ่านการฝึกอบรมมรรยาททนายความ หลักปฏิบัติเบื้องต้นในการว่าความและการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายแล้ว เว้นแต่ผู้ยื่นคำ ขอจะได้อ่านการฝึกหัดงานในสำ นักรงานทนายความมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

เมื่อเห็นเป็นการสมควร คณะกรรมการจะสั่งยกเว้นให้ผู้ยื่นคำ ขอดจดทะเบียนและรับใบอนุญาตซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในข้อบังคับไม่ต้องเข้ารับการฝึกอบรมตามวรรคหนึ่งก็ได้

การฝึกอบรมตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักสูตร วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับ

มาตรา 39 ใบอนุญาตให้มีอายุใช้ได้เป็นเวลาสองปีนับแต่วันออกใบอนุญาต เว้นแต่ใบอนุญาตประเภทที่เสียค่าธรรมเนียมในอัตราตลอดชีพให้มีอายุตลอดชีพของผู้ได้รับใบอนุญาต

ทนายความผู้ใดที่ใบอนุญาตมีอายุใช้ได้เป็นเวลาสองปี หากประสงค์จะทำ การเป็นทนายความต่อไป ให้

ยื่นคำ ขอตต่ออายุใบอนุญาตภายในเก้าสิบวันก่อนวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ การต่ออายุใบอนุญาตคราวหนึ่งให้ใช้ได้สองปีนับแต่วันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ

ในกรณีที่คณะกรรมการไม่ต่ออายุใบอนุญาตให้ ให้นำ บทบัญญัติมาตรา 36 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลมและคำ วินิจฉัยอุทธรณ์ของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สิ้นสุด

มาตรา 40 ทนายความที่ขาดต่ออายุใบอนุญาตตามมาตรา 39 วรรคสอง มีสิทธิได้รับการต่ออายุใบอนุญาต หากได้ยื่นคำ ขอตต่ออายุใบอนุญาตภายในเวลาไม่เกินหกสิบวัน นับแต่วันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุและยอมชำระเงินค่าธรรมเนียมเพิ่มร้อยละยี่สิบของ ค่าธรรมเนียมสำ หรับใบอนุญาตนั้น

มาตรา 41 ใบอนุญาตให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในข้อบังคับโดยอย่างน้อยต้องมีชื่อ วัน เดือน ปี เกิด ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน ที่ตั้งสำนักงาน รูปถ่ายของผู้ถือใบอนุญาต เลขหมายใบอนุญาต วันออกใบอนุญาต และวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ

ในกรณีที่ใบอนุญาตสูญหายหรือชำรุดเสียหายในสาระสำคัญ ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบการสูญหายหรือชำรุดเสียหาย

มาตรา 42 หน่วยงานต้องมีสำเนาพนักงานที่จดทะเบียนเพียงแห่งเดียวตามที่ระบุไว้ในคำขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตหรือตามที่ได้แจ้งย้ายสำเนาพนักงานต่อนายทะเบียนทนายความในภายหลัง
ให้นายทะเบียนทนายความจดแจ้งสำเนาพนักงานทนายความตามวรรคหนึ่งไว้ในทะเบียนทนายความ

มาตรา 43 เมื่อปรากฏต่อคณะกรรมการว่า ทนายความผู้ใดเป็นผู้ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 35 ไม่ว่าจะขาดคุณสมบัติก่อนหรือหลังจากจดทะเบียนและรับใบอนุญาต ให้ทนายความผู้นั้นพ้นสภาพการเป็นทนายความและให้คณะกรรมการจำหน่ายชื่อทนายความผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความ

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ทนายความ ผู้ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดหลังจากทนายความผู้นั้นได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตแล้ว

เมื่อมีการจำหน่ายชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา 36 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลมและคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุด

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 70 มาใช้บังคับแก่การจำหน่ายชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

มาตรา 44 ทนายความขาดจากการเป็นทนายความ เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ขอบอกเลิกจากการเป็นทนายความ
- (3) ขาดต่อใบอนุญาตตามมาตรา 39 วรรคสอง
- (4) ถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนทนายความตามมาตรา 43 หรือ
- (5) ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความตามมาตรา 66 มาตรา 67 มาตรา 68 หรือมาตรา 69

หมวด 5 การประชุมใหญ่ของสหภาพนายความ

มาตรา 45 การประชุมใหญ่ของสหภาพนายความ ได้แก่การประชุมใหญ่สามัญประจำปี และการประชุมใหญ่วิสามัญ

มาตรา 46 คณะกรรมการต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีละหนึ่งครั้งภายในเดือนเมษายนของทุกปี

มาตรา 47 เมื่อมีเหตุอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญเมื่อใดก็ได้ เมื่อสมาชิกมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคนเข้าชื่อร้องขอเป็นหนังสือให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญคณะกรรมการต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำ ร้องขอ เว้นแต่คณะกรรมการเห็นว่าเรื่องที่ต้องให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญเพื่อพิจารณานั้นเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับสหภาพนายความหรือไม่มีเหตุอันสมควรที่จะได้รับการพิจารณาโดยที่ประชุมใหญ่ของสหภาพนายความ

หนังสือร้องขอตามวรรคสองให้ระบุโดยชัดแจ้งว่าประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องใด และด้วยเหตุอันสมควรอย่างไร

มาตรา 48 ในกรณีที่คณะกรรมการไม่จัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญเมื่อคณะกรรมการ ได้รับคำ ร้องขอตามมาตรา 47 วรรคสอง คณะกรรมการต้องแจ้งเหตุผลของการไม่จัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญดังกล่าวโดยชัดแจ้งไปยังสมาชิกคนใดคนหนึ่ง ซึ่งร่วมเข้าชื่อร้องขอภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำ ร้องขอ ในกรณีเช่นนี้สมาชิกผู้ร่วมเข้าชื่อร้องขอนั้นทั้งหมดมีสิทธิร่วมเข้าชื่อคัดค้านการไม่จัดการประชุมใหญ่วิสามัญนั้นต่อสหภาพพิเศษได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ

คำวินิจฉัยของสหภาพพิเศษให้เป็นที่สุดและในกรณีที่สหภาพพิเศษมีคำ วินิจฉัยเห็นชอบด้วยกับคำคัดค้านตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้งคำวินิจฉัยจากสหภาพพิเศษ

มาตรา 49 ในการประชุมใหญ่ของสหภาพนายความ ต้องมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมด้วยตนเอง ไม่น้อยกว่าสามร้อยคนจึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าการประชุมคราวใด นายกไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่

อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้อุปนายกเป็นประธานในที่ประชุม ถ้านายกและอุปนายกไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้สมาชิกที่มาประชุมเลือกสมาชิกคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมเฉพาะ การประชุมคราวนั้น

มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก สมาชิกคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนน เสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 50 ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้การประชุมใหญ่ของสภา ทนายความให้เป็นไปตามที่กำหนดในข้อบังคับ

หมวด 6

มรรยาททนายความ

มาตรา 51 ทนายความต้องประพฤติตนตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ การกำหนดมรรยาททนายความให้สภาทนายความตราเป็นข้อบังคับ

ทนายความผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่สภาทนายความตราขึ้นตามวรรค นี้ ให้ถือว่า ทนายความผู้นั้นประพฤติผิดมรรยาททนายความ

มาตรา 52 โทษผิดมรรยาททนายความมี 3 สถาน คือ

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) ห้ามทำ การเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกินสามปี หรือ
- (3) ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ

ในกรณีประพฤติผิดมรรยาททนายความเล็กน้อยและเป็นความผิดครั้งแรกถ้าผู้มีอำนาจสั่ง ลงโทษตามมาตรา 66 มาตรา 67 หรือมาตรา 68 แล้วแต่กรณีเห็นว่ามิเหตุอันควรงดโทษ จะงดโทษ ให้โดยง่ายกล่าวตักเตือน หรือให้ทำ ทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้

มาตรา 53 ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ ต้องประกอบด้วยข้อกำหนดดังต่อไปนี้

- (1) มรรยาทของทนายความต่อศาลและในศาล
- (2) มรรยาทของทนายความต่อตัวความ
- (3) มรรยาทของทนายความต่อทนายความด้วยกัน
- (4) มรรยาทของทนายความต่อประชาชนผู้มีอรรถคดี

- (5) มรรยาทเกี่ยวกับความประพฤติของทนายความ
- (6) การแต่งกายของทนายความ และ
- (7) การปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความคณะกรรมการหรือ
สภานายกพิเศษ แล้วแต่กรณี

หมวด 7

คณะกรรมการมรรยาททนายความ

มาตรา 54 ให้มีคณะกรรมการมรรยาททนายความประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการมรรยาททนายความอื่นอีกไม่น้อยกว่าเจ็ดคนตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งกรรมการมรรยาททนายความจากทนายความซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) เป็นทนายความมาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่าสิบปี
- (2) ไม่เคยถูกลงโทษฐานประพฤติผิดมรรยาททนายความ หรือถูกจำ หน่ายชื่อออก
จากทะเบียนทนายความ

มาตรา 55 การแต่งตั้งกรรมการมรรยาททนายความตามมาตรา 54 จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของสภานายกพิเศษ

มาตรา 56 ให้นายกแจ้งการแต่งตั้งกรรมการมรรยาททนายความตามมาตรา 54 ต่อสภานายกพิเศษโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่สภานายกพิเศษไม่แจ้งผลการพิจารณาให้ความเห็นชอบกลับมา ยังนายภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการแต่งตั้ง ให้ถือว่าสภานายกพิเศษให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งนั้น

ในกรณีที่สภานายกพิเศษแจ้งกลับมายังนายภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ว่าไม่ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะกรรมการมรรยาททนายความหรือกรรมการมรรยาททนายความคนใดคนหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณาการแต่งตั้งนั้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ถ้าคณะกรรมการลงมติยืนยันการแต่งตั้งเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งคณะ ให้นายกแจ้งการแต่งตั้งนั้นต่อสภานายกพิเศษ ถ้าสภานายกพิเศษไม่ให้ความเห็นชอบหรือไม่แจ้งกลับมาภายในสิบห้า

วันนับ แต่วันที่ได้รับแจ้งจากนายกให้ นายกดำ เนินการแต่งตั้งคณะกรรมการมรรยาทนายความ หรือ กรรมการคนนั้นได้

มาตรา 57 ประธานกรรมการมรรยาทนายความ มีอำนาจหน้าที่ควบคุมการพิจารณาคดี มรรยาทนายความให้เป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม และมีอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กำหนดใน พระราชบัญญัตินี้หรือในข้อบังคับ

เมื่อประธานกรรมการมรรยาทนายความไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รอง ประธานกรรมการ

มรรยาทนายความปฏิบัติหน้าที่แทนประธานกรรมการมรรยาทนายความ ถ้าประธานกรรมการ และรองประธานกรรมการมรรยาทนายความไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่ ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากประธานกรรมการปฏิบัติหน้าที่แทนประธานกรรมการมรรยาท นายความ

มาตรา 58 กรรมการมรรยาทนายความมีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี และอาจได้รับ แต่งตั้งใหม่ได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินกว่าสองวาระติดต่อกันมิได้

ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนถึงกำหนดวาระ ให้คณะกรรมการดำ เนินการแต่งตั้งซ่อมเว้นแต่วาระ การอยู่ในตำแหน่งของกรรมการมรรยาทนายความจะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน คณะกรรมการจะไม่ดำ เนินการแต่งตั้งซ่อมก็ได้และให้นำ บทบัญญัติมาตรา 55 และมาตรา 56 มาใช้บังคับแก่การแต่งตั้ง ซ่อมโดยอนุโลม

กรรมการมรรยาทนายความซึ่งได้รับแต่งตั้งซ่อมให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงวาระของผู้ที่ตน แทน

มาตรา 59 ในกรณีที่คณะกรรมการมรรยาทนายความพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ และยังไม่มีการ แต่งตั้งคณะกรรมการมรรยาทนายความใหม่ ให้คณะกรรมการมรรยาทนายความนั้นปฏิบัติหน้าที่ ไปพลางก่อนจนกว่าคณะกรรมการมรรยาทนายความคณะใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งกรรมการมรรยาทนายความใหม่ภายในหกสิบวันนับตั้งแต่วันที่ คณะกรรมการมรรยาทนายความคณะเก่าพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 60 กรรมการมรรยาทนายความพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(1) ครบวาระ

- (2) ตาย
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 54 วรรคสอง หรือ
- (5) ขาดจากการเป็นทนายความตามมาตรา 44

มาตรา 61 ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้กรรมการมรยาททนายความเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้นำ บทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษาตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับแก่กรรมการมรยาททนายความด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 62 คณะกรรมการมรยาททนายความมีอำนาจแต่งตั้ง ทนายความคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นอนุกรรมการหรือคณะทำงาน ให้กระทำ กิจการใดกิจการหนึ่งในขอบอำนาจของคณะกรรมการมรยาททนายความเว้นแต่การวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรยาททนายความ

มาตรา 63 ในการพิจารณาคดีมรยาททนายความ ต้องมีกรรมการมรยาททนายความมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดของคณะกรรมการมรยาททนายความจึงจะเป็นองค์ประชุม

ภายใต้บังคับมาตรา 64 วรรคสาม และมาตรา 69 วรรคสาม การประชุมปรึกษา หรือการวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรยาททนายความของคณะกรรมการมรยาททนายความให้ถือตามเสียงข้างมาก แต่กรรมการมรยาททนายความฝ่ายข้างน้อยมีสิทธิทำ ความเห็นแย้งได้

มาตรา 64 บุคคลผู้ได้รับความเสียหายหรือทนายความมีสิทธิกล่าวหาทนายความว่าประพฤติผิดมรยาททนายความ โดยทำ คำ กล่าวหาเป็นหนังสือยื่นต่อประธานกรรมการมรยาททนายความ

สิทธิกล่าวหาทนายความตามวรรคหนึ่งเป็นอันสิ้นสุดลง เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้มีสิทธิกล่าวหาารู้เรื่องการประพฤติผิดมรยาททนายความ และเมื่อรู้ตัวผู้ประพฤติผิดแต่ต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันประพฤติผิดมรยาททนายความ

การถอนคำ กล่าวหาที่ได้ยื่นตามวรรคหนึ่ง จะเป็นเหตุให้คดีมรยาททนายความระงับก็ต่อเมื่อคณะกรรมการมรยาททนายความ มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการมรยาททนายความที่มาประชุม อนุญาตให้ผู้กล่าวหาถอนคำ กล่าวหาได้

มาตรา 65 เมื่อได้รับคำ กล่าวหาตามมาตรา 64 วรรคหนึ่ง หรือเมื่อได้รับแจ้งจากศาล พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวน หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรยาททนายความว่ามี

พฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาทนายความผู้ใด ให้คณะกรรมการมรรยาทนายความ แต่งตั้งทนายความไม่น้อยกว่าสามคนเป็นคณะกรรมการสอบสวนทำ การสอบสวน เพื่อการนี้ให้ คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำ และมีหนังสือแจ้งให้บุคคลใด ๆ ส่ง หรือจัดการส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนได้

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนทำ การสอบสวนเสร็จแล้ว ให้เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการ มรรยาทนายความเพื่อพิจารณาสั่งการตามมาตรา 66 ต่อไป

มาตรา 66 ในการพิจารณาคดีมรรยาทนายความ คณะกรรมการมรรยาทนายความมี อำนาจสั่งจำหน่ายคดี สั่งยกคำกล่าวหา หรือสั่งลงโทษหรือด่า เนินการกับทนายความที่ถูกกล่าวหา อย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52

มาตรา 67 ในกรณีที่คณะกรรมการมรรยาทนายความมีคำ สั่งตามมาตรา 66 ให้ประธาน กรรมการมรรยาทนายความส่งสำนวนคดีมรรยาทนายความนั้น ไปยังนายภายในสามสิบวันนับ แต่วันมีคำ สั่ง ในกรณี เช่นนี้ให้คณะกรรมการทำ การพิจารณาและจะสั่งยื่น แก่ หรือกลับคำ สั่งของ คณะกรรมการมรรยาทนายความรวมทั้งสั่งลงโทษหรือด่า เนินการกับทนายความที่ถูกกล่าวหาอย่าง ใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 ตามที่เห็นสมควรได้ และก่อนที่จะมีคำสั่งดังกล่าวคณะกรรมการอาจสั่งให้ คณะกรรมการมรรยาทนายความทำ การสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้

เมื่อนายกได้รับสำนวนคดีมรรยาทนายความตามวรรคหนึ่งแล้ว หากคณะกรรมการมิได้ วินิจฉัยและแจ้งคำ วินิจฉัยมายังประธานกรรมการมรรยาทนายความภายในหกสิบวันนับแต่วันได้รับ สำนวน ให้ถือว่าคณะกรรมการมีคำ สั่งยื่นตามคำ สั่งของคณะกรรมการมรรยาทนายความ เว้นแต่ กรณีที่มีการสอบสวนเพิ่มเติมระยะเวลาหกสิบวันให้นับตั้งแต่วันที่ได้รับสำนวนการสอบสวนเพิ่มเติม

คำสั่งของคณะกรรมการที่ยื่นตามให้จำ หน่ายคดี หรือยกคำ กล่าวหาตามวรรคหนึ่ง หรือ วรรคสองให้เป็นที่สุด

มาตรา 68 ทนายความซึ่งถูกสั่งลงโทษหรือด่า เนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 อาจ อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดใน ข้อบังคับภายใน สามสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้งคำ สั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้สภานายกพิเศษทำ การพิจารณาและมีคำ สั่ง และให้นำ บทบัญญัติในมาตรา 67วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับแก่การพิจารณาและการมีคำ สั่งของสภานายกพิเศษโดยอนุโลม

คำสั่งของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุด

มาตรา 69 เมื่อทนายความผู้ใดต้องรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดเว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษให้ศาลชั้นต้นที่อ่านคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น มีหนังสือแจ้งการต้องโทษจำคุกของทนายความผู้นั้นให้ประธานกรรมการมรรยาททนายความทราบ

เมื่อได้รับหนังสือแจ้งตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ประธานกรรมการมรรยาททนายความเสนอเรื่องให้คณะกรรมการมรรยาททนายความสั่งลบบชื่อทนายความผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความ แต่คณะกรรมการมรรยาททนายความจะไม่สั่งลบบชื่อทนายความผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความก็ได้หากพิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำความผิดของทนายความผู้นั้น ไม่เป็นการกระทำที่ชั่วร้ายไม่เป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่าทนายความผู้นั้นไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริต และไม่เป็นการกระทำที่เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

คำสั่งไม่ลบบชื่อทนายความผู้กระทำความผิดออกจากทะเบียนทนายความตามวรรคสอง ต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดของคณะกรรมการมรรยาททนายความ

คำสั่งลบบชื่อหรือไม่ลบบชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความตามวรรคสอง ให้ประธานกรรมการมรรยาททนายความแจ้งต่อนายภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิคำสั่ง และให้คณะกรรมการทำการพิจารณา และจะสั่งยื่นหรือกลับคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความก็ได้

มาตรา 70 เมื่อมีคำสั่งอันถึงที่สุดลงโทษทนายความที่ประพฤติผิดมรรยาททนายความ หรือมีคำสั่งลบบชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความให้นายทะเบียนทนายความจดแจ้งคำสั่งนั้นไว้ในทะเบียนทนายความและแจ้งคำสั่งนั้นให้ทนายความผู้ถูกกล่าวหาและผู้กล่าวหาทราบ

ในกรณีที่มีคำสั่งตามวรรคหนึ่งเป็นคำสั่งห้ามทำ การเป็นทนายความหรือคำสั่งลบบชื่อออกจากทะเบียนทนายความให้นายทะเบียนทนายความแจ้งคำสั่งนั้นให้ศาลทั่วราชอาณาจักร และเนติบัณฑิตยสภาทราบด้วย

มาตรา 71 บุคคลที่ถูกลบบชื่อออกจากทะเบียนทนายความจะขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตอีกมิได้เว้นแต่เวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันถูกลบบชื่อ

มาตรา 72 ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้การประชุมปรึกษา การสอบสวน การพิจารณา และการวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรรยาททนายความ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ

หมวด 8 กองทุนสวัสดิการนายความ

มาตรา 73 ให้มีกองทุนสวัสดิการนายความ ประกอบด้วย

- (1) เงินที่สภานายความจัดสรรให้เป็นประจำ ปี
- (2) ททรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ และ
- (3) ดอกผลของ (1) และ (2)

นายความที่ได้รับความเดือดร้อนหรือทายาทของนายความที่ถึงแก่ความตาย ซึ่งได้รับความเดือดร้อนมีสิทธิขอรับการสงเคราะห์จากเงินกองทุนสวัสดิการนายความ โดยยื่นคำ ขอต่อสวัสดิการสภานายความ การสงเคราะห์ การเก็บรักษา และการจ่ายเงินสวัสดิการนายความให้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ

หมวด 9 การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

มาตรา 74 ให้มีคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประกอบด้วยนายก อุปนายก เลขานุการและบุคคลอื่นอีกไม่เกินแปดคนที่คณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้ที่ เป็นนายความ มาแล้วรวมกันไม่น้อยกว่าสิบปี

ให้นายกเป็นประธานกรรมการ อุปนายกเป็นรองประธานกรรมการและเลขานุการเป็น เลขานุการ

มาตรา 75 ให้นำ บทบัญญัติมาตรา 58 และมาตรา 60 มาใช้บังคับแก่กรรมการช่วยเหลือ ประชาชนทางกฎหมายที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามมาตรา 74 วรรคหนึ่ง โดยอนุโลม

มาตรา 76 คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ให้การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามมาตรา 79
- (2) เก็บรักษาและจ่ายเงินกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายตามมาตรา 77
- (3) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับ 0

มาตรา 77 ให้มีกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายประกอบด้วย

- (1) เงินที่สภาทนายความจัดสรรให้เป็นประจำ ปีเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของเงินรายได้ของสภาทนายความตามมาตรา 9 (1) ของปีที่ผ่านมา
- (2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (3) ทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ และ
- (4) ดอกผลของ (1) (2) และ (3)

มาตรา 78 ประชาชนผู้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายต้องเป็นผู้ยากไร้และไม่ได้รับความเป็นธรรม

มาตรา 79 การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ได้แก่

- (1) การให้คำปรึกษา หรือแนะนำ เกี่ยวกับกฎหมาย
- (2) การร่างนิติกรรมสัญญา
- (3) การจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่าง

คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย จะจัดให้มีทนายความประจำคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายเพื่อทำ หน้าที่ให้ความช่วยเหลือดังกล่าวด้วยก็ได้ โดยให้ได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดในข้อบังคับ

มาตรา 80 เมื่อมีการประชุมใหญ่สามัญประจำ ปีของสภาทนายความคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายต้องมีหนังสือแจ้งให้ที่ประชุมทราบถึงเงินกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายที่ยังเหลืออยู่ งบดุลและรายรับรายจ่ายของการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในรอบปีที่ผ่านมา ซึ่งมีคำ รับรองของผู้สอบบัญชีสภาทนายความ รวมทั้งผลงานและอุปสรรคข้อขัดข้องของการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในรอบปีที่ผ่านมา

ให้ประธานกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ส่งสำเนาหนังสือแจ้งให้ที่ประชุมทราบตามวรรคหนึ่ง ไปยังรัฐมนตรีเพื่อทราบด้วย

มาตรา 81 ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ การประชุมของคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย การรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายการดำเนินการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ

หมวด 10 บทกำหนดโทษ

มาตรา 82 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 33 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำ ทั้งปรับ

มาตรา 83 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียกตามมาตรา 65 วรรคหนึ่งซึ่งให้มาเพื่อให้ถ้อยคำหรือให้ส่งหรือจัดการส่งเอกสารหรือวัตถุใดหรือมาตามหนังสือเรียกแล้วแต่ไม่ยอมให้ถ้อยคำ โดยปราศจากเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา 84 ให้ผู้ที่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความชั้นหนึ่งหรือชั้นสองอยู่แล้ว ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นผู้ที่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ถือว่าใบอนุญาตเป็นทนายความนั้น ๆ เป็นใบอนุญาตที่ได้ออกให้ตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ให้มีอายุใช้ได้จนถึงวันที่ 31 ธันวาคมของปีที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้ผู้ซึ่งขาดคุณสมบัติตามมาตรา 35 (3) ที่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาต หรือเคยจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความชั้นสองอยู่แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับมีสิทธิขอต่ออายุใบอนุญาตตามมาตรา 39 และมาตรา 40 หรือขอจดทะเบียน และรับใบอนุญาตได้และให้ถือว่าผู้นั้นเป็นทนายความตาม พระราชบัญญัตินี้

ให้นำ บทบัญญัติตามมาตรา 35 (1) (2) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) และ (11) มาใช้บังคับแก่ทนายความตามวรรคสองด้วย

มาตรา 85 ให้เนติบัณฑิตยสภาส่งมอบทะเบียนทนายความและบรรดาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความการต่ออายุใบอนุญาตเป็นทนายความ และการควบคุมมรรยาททนายความ เว้นแต่สำนวนคดีมรรยาททนายความที่ยังค้างพิจารณาอยู่ให้แก่สภาทนายความภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 86 ให้คณะกรรมการออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามมาตรา 53 ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่คณะกรรมการยังมีได้ออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าบทบัญญัติตามมาตรา 12 (1) (2) (3) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พุทธศักราช 2477 และข้อบังคับของเนติบัณฑิตยสภาว่าด้วยมรรยาทนายความและการแต่งกายของทนายความที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นเสมือนข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 87 ให้มีคณะกรรมการมรรยาทนายความตามมาตรา 54 ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มิข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามมาตรา 86 วรรคหนึ่ง

ให้บรรดาคดีมรรยาทนายความที่ค้างพิจารณาอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และคดีมรรยาทนายความที่เกิดขึ้นในขณะที่ยังไม่มีคณะกรรมการมรรยาทนายความตามวรรคหนึ่ง อยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยทนายความที่ใช้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ จนกว่าจะเสร็จการ

เพื่อประโยชน์แห่งบทบัญญัติวรรคสองให้คณะกรรมการมรรยาทนายความและบุคคล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคดีมรรยาทนายความอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับหรือที่จะได้รับการแต่งตั้งเพื่อการปฏิบัติตามบทบัญญัติวรรคสองมีอำนาจกระทำการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยทนายความที่ใช้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับต่อไปนี้กว่าจะเสร็จการ

มาตรา 88 ในวาระเริ่มแรกให้รัฐมนตรีแต่งตั้งทนายความซึ่งมีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการตามมาตรา 17 วรรคสอง จำนวนสิบห้าคน ซึ่งในจำนวนนี้ต้องเป็นกรรมการบริหารของสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามเป็นคณะกรรมการตามมาตรา 14 ทั้งนี้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 89 ให้คณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามมาตรา 88 เลือกและแต่งตั้งกรรมการด้วยกันเองคนหนึ่งเป็นนายกตามมาตรา 14 ทั้งนี้ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รัฐมนตรีแต่งตั้ง

ให้คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งจัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการตามมาตรา 14 ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ป. ตีนสุตานนท์
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่กฎหมายว่าด้วยทนายความได้ใช้บังคับมานานแล้วและมีบทบัญญัติบางประการที่สมควรปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อควบคุมและส่งเสริมการประกอบอาชีพทนายความ เช่น ให้มีสภาทนายความเพื่อควบคุมมรรยาทของทนายความให้มีกองทุนสงเคราะห์ทนายความเพื่อช่วยเหลือทนายความ เป็นต้น และสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายโดยตรงเพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้สามารถกระทำ ได้อย่างกว้างขวางและทันกับความต้องการ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวกัณจ์ฉัตร หริรักษ์
วันเดือนปีเกิด	22 พฤศจิกายน 2533
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2557: นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ตำแหน่ง	เสมียนนายสำนักงานนายความชำนาญและเพื่อ ทนาย-ธุรกิจ
ประสบการณ์ทำงาน	2558 - 2559 อาจารย์โรงเรียนเอกชน โรงเรียนนารีวิทยา จังหวัดราชบุรี

